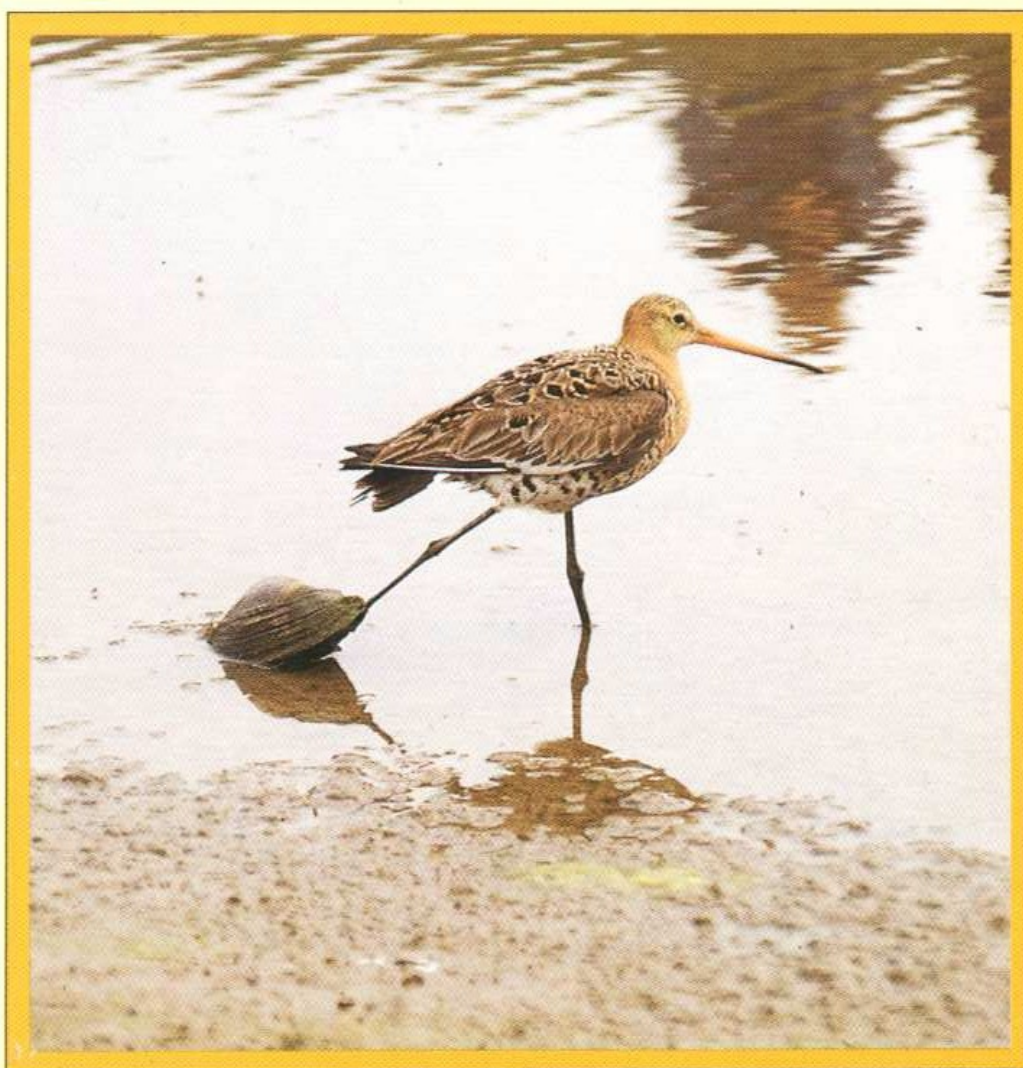


Acrocephalus





glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana
journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Ljubljana

naslov uredništva address of the editorial office	61000 Ljubljana, Langusova 10
urednik editor	Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064/47 170
uredniški svet editorial council	dr. Miha Adamič, Janez Gregori, dr. Matija Cogala, dr. Boris Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev, Andrej Sovinc, Dare Šere, Jana Vidic, dr. Andrej Župančič
oblikovalec lay out	Iztok Geister
tehnični urednik technical editor	Rudolf Tekavčič
lektor in prevajalec revised and translated by	Henrik Ciglič
tisk print	Tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana, Gregorčičeva 25 a
cena	7,5 DEM za številko, letna naročnina 30 DEM

Revijo sofinancira Ministrstvo za znanost in tehnologijo republike Slovenije

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA

naslov address	61000 Ljubljana, Langusova 10 tel. 061/262 017
predsednik president	Rudolf Tekavčič 61351 Brezovica, Poštna 15 tel. 061/653 506
podpredsednik vicepresident	dr. Andrej Župančič 61000 Ljubljana, Veselova 10 tel. 061/216 974
tajnik secretary	Peter Trontelj 61000 Ljubljana, Cesta na Laze 27 tel. 061/575 732
blagajnik treasurer	Tomaž Jančar 61110 Ljubljana, Cesta v Kostanj 3 tel. 061/455 380
žiro račun	50100-620-133 05-1018116-2385287
izvršilni odbor executive board	Andrej Bibič, Franc Bračko, Izток Geister, Janez Gregori, Tomaž Jančar, Franc Janžekovič, Kajetan Kravos, Bojan Marčeta, dr. Sergej D. Matvejev, Miro Perušek, Slavko Polak, Dare Šere, Rudolf Tekavčič, Tomi Trilar, Peter Trontelj, Jana Vidic, dr. Andrej Župančič
letna članarina	20 DEM za posameznike (10 DEM za učence in študente, 5 DEM za podmladek) in 200 DEM za ustanove.
International Girobank	No. 010-727001-179853/88

Uvodnik

Leading article

Kaj je za ornitologa lepšega in vznemirljivejšega, kot odkritje nove vrste gnezdilke, ptice, katere gnezdenje smo dolga leta pričakovali, o njem sanjali ali pa nanj še pomislili nismo. Ponosno smo predstavili tri nove gnezdilce na zadnji skupščini, velikodušno smo namenili prostor v *Acrocephalusu* nape-tim zgodbam o njihovih odkritjih. Tudi letos je bila narava v tem pogledu rado-darna. Poplačala je naš trud, sistema-tično delo na terenu ali pozornost na izletu, in to bolj kot si to zaslužimo. Ne zavedamo se, morda se tudi nočemo zavedati, da nova gnezdilka prinese tudi novo odgovornost tistemu, ki se je prvi veselil njenega gnezda ali mladičev in vsem drugim, ki so si kasneje z njim delili veselje. Praviloma gre za vrste, ki jih lahko kar prepišemo iz rdečega seznama sosednjih držav v Rdeči seznam ptic Slovenije. Te ptice lahko pomenijo pomembno podporo zdesetkanim populacijam v tem delu Evrope. Lahko naseljujejo nova področ-ja, kjer se bodo razmnožile in popula-cijo številčno okrepile. V nekaterih na-prednejših državah z velikimi stroški renaturirajo uničene biotope in se tru-dijo za preživetje najbolj ogroženih vrst. Morda so prišli naši novi gnezdilci prav od tam. Morda so jim drugod z neodgo-vornim posegom uničili življenjski pro-stor in jih je k nam pregnala prostorska stiska. Ali pa so pionirji, ki širijo areal vrste, a bo njihovo tveganje zaman, če bo človek preprečil izvalitev in uspešno odraščanje njihovih mladičev. Vsaka nova vrsta pomeni obogatitev prostora, ne nazadnje pa tudi poveča ornitološki ugled Slovenije.

V življenju je ponavadi tako, da se za vsako stvar najde nekdo, ki je zanjo pristojen, usposobljen in plačan ter jo opravlja bolje od nas. Ne smemo poza-bit, da smo, združeni v Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, mi tisti, ki smo pristojni za ptice v Sloveniji. Pa ne da bi nas za to kdo pooblastil, tako smo se pred dvanajstimi leti odločili sami. Če se ob krstu Društva ni zdelo potrebno posebej v imenu poudariti varstva ptic in narave, je sedaj to postalo samoumevno: danes se v Evropi nihče ne more resno ukvarjati z divjimi pticami, ne da bi se hkrati posvetil njihovem varstvu. Mislim, da je čas, ko smo razglabljali o družbeni potrebnosti našega dela in se pri tem sami sebi smilili, dokončno minil. Rezul-tate našega dela moramo le pravilno in prepričljivo prikazati v javnosti, saj zani-manje zanje kažejo že politiki. Če jav-nost, gradbeniki, načrtovalci, politiki in ustanove, ki jih je država postavila zato, da čuvajo njeno naravno dediščino, niso pravočasno obveščeni o pomenu in vrednosti nekega področja, ker tam ži-vijo določene živali, jih niti ne moremo kriviti za njegovo uničenje. V tem je naša odgovornost.

Vsakdo si želi pisati o odkritju nove vrste ptice, kdo pa bo izumrlim napisal osmrtnice?

Peter Trontelj

Mušja listnica *Phylloscopus inornatus*, ugotovljena tudi v Sloveniji

Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* confirmed also in Slovenia

Dare ŠERE

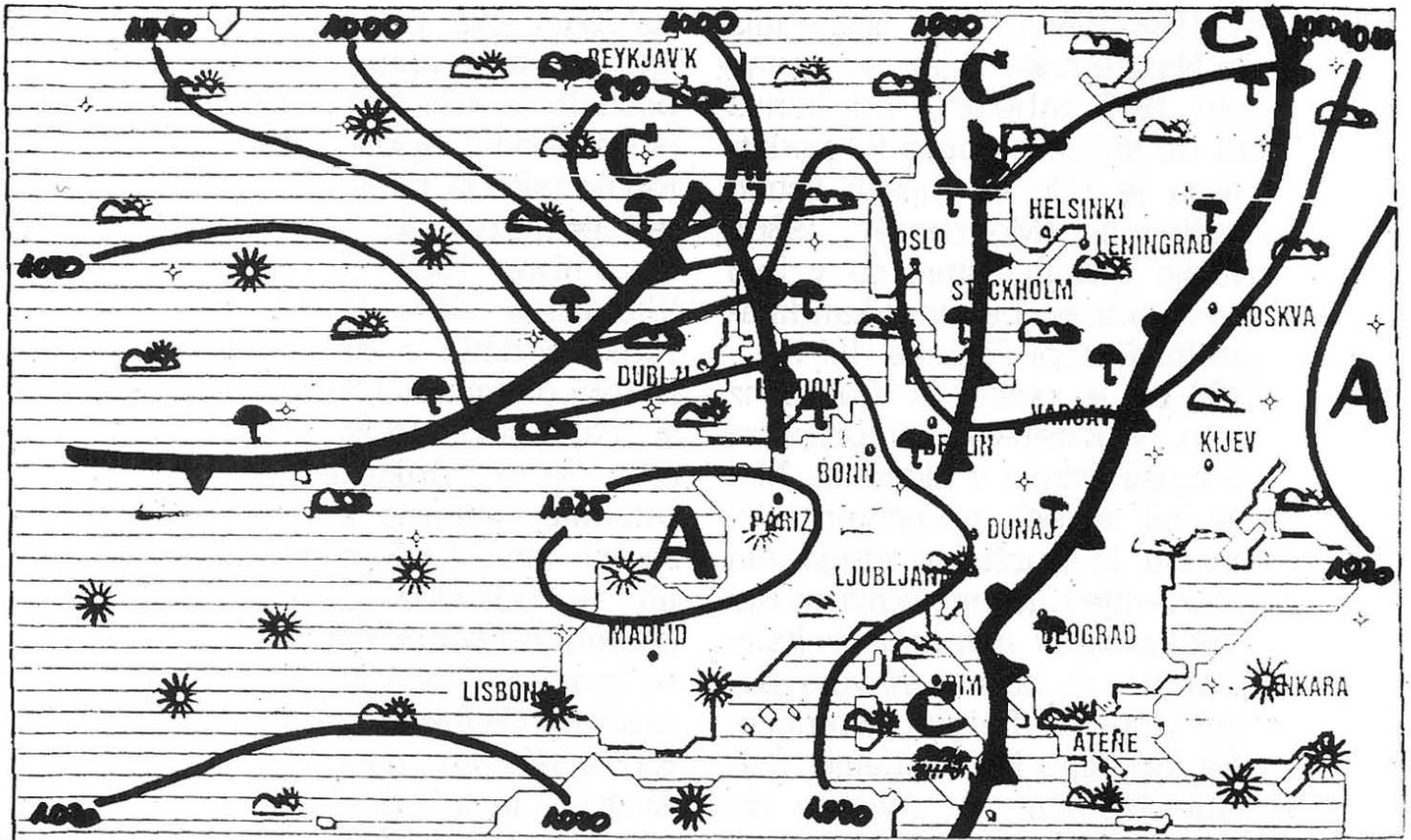
Če pomislimo na različne vrste ptičev, ki so v nekaterih predelih Evrope tako številne, da redno »polnijo« mreže obročkovalcem, pri nas v Sloveniji pa nam ni uspelo nobene od teh vrst tako ali drugače registrirati, je to zagotovo ena izmed naslednjih štirih vrst listnic. V mislih imam severno listnico *Ph. borealis* in zeleno listnico *Ph. trochiloides*, ki v severni Evropi tudi gnezdita, prezimujeta pa v jugovzhodni Aziji. Še bolj zanimivi pa sta mušja listnica *Ph. inornatus* in kraljičkasta listnica *Ph. proregulus*, ki živita v daljni vzhodni Aziji in se v Evropi dokaj pogosto pojavljata od jeseni pa tja do pomladi.

Sredi dopoldneva 2. oktobra 1991 je našemu sodelavcu – obročkovalcu Igorju Brajniku uspelo na naši ornitološki postaji na Vrhniki ujeti v mrežo težko pričakovano mušjo listnico *Phylloscopus inornatus*. Temu skoraj zgodovinskemu dogodku sta prisostvovala s fotoaparatom tudi Tihomir Makovec in Borut Mozetič. Na vse te redke listnice smo že dalj časa računali in to predvsem na Vrhniki, kjer se lovi in obročka ptičje od sredine julija pa do 1. novembra (1987–1991). Zato sem leta 1989 pripravil plakat iz francoske revije L'OISEAU, na katerem so bile risbe vseh listnic, ki se redno ali le občasno pojavljajo v Evropi. V letu 1990 sem zato posnel še posebno kaseto z imenom »redke listnice«, na kateri je bilo posneto petje vseh štirih zgoraj navedenih vrst listnic. Kljub temu, da smo bili

dobro pripravljene za eno izmed redkih listnic, se je 16. septembra 1990 ujela robidna trstnica *A. dumetorum*, ki je sploh nismo pričakovali (Šere 1991). V letu 1991 pa je omenjeni plakat zavržen ležal v omari kamp prikolice na Vrhniki, ravno tako ni bilo posnete kasete, ki bi vabila redke listnice, ki bi slučajno zalele na ta del Ljubljanskega barja.

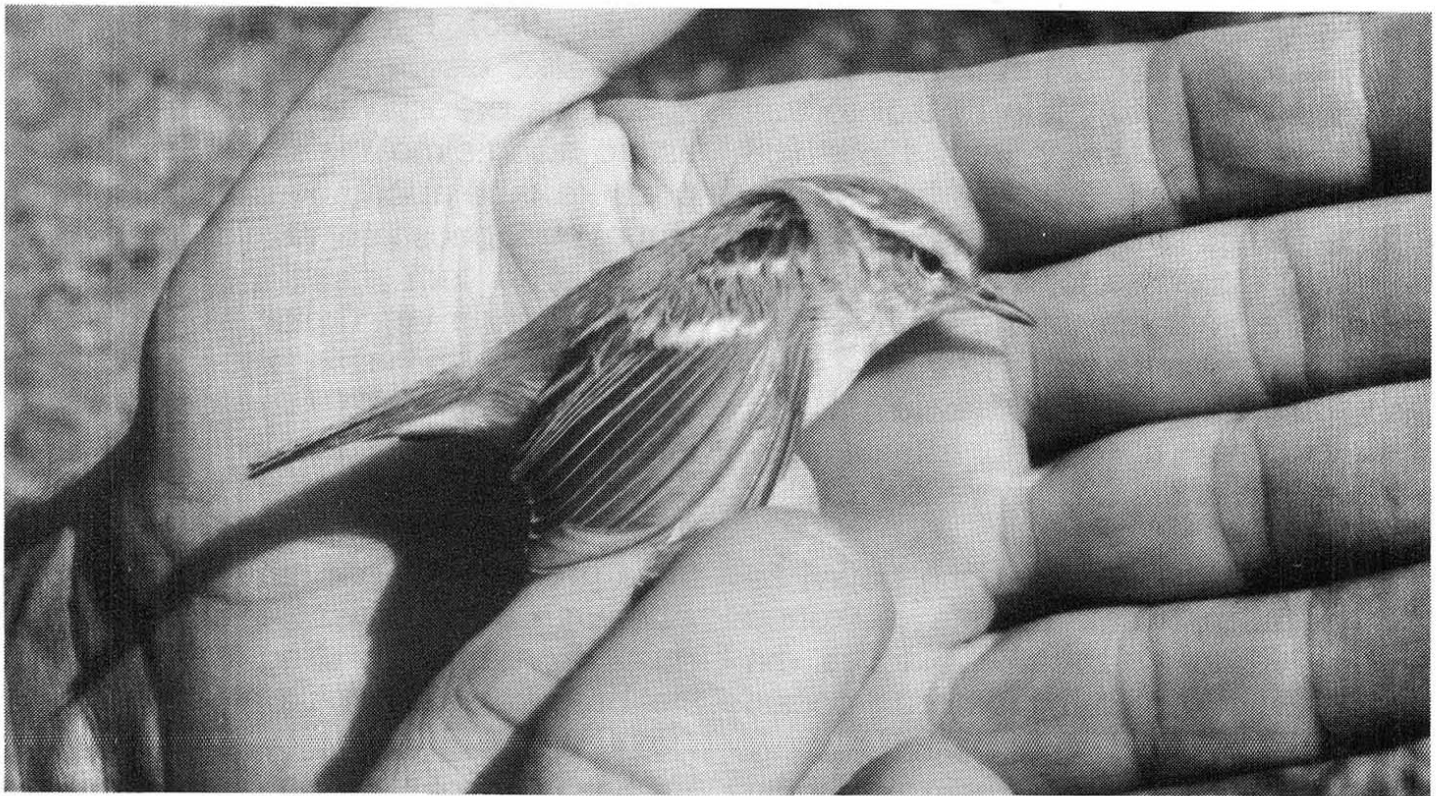
Gnezditvena razširjenost mušje listnice je od severnih predelov Urala, prek vzhodne Sibirije do skrajne severovzhodne Azije ter na jugu od Mongolije do Kitajske. Prezimuje v severni Indiji in v jugovzhodni Aziji (Harrison 1982). Da uspe prileteti do Evrope, mora preleteti najmanj 4000 do 10.000 km zračne razdalje.

Omenjena listnica se pojavlja v Evropi zelo pogosto. Ob pregledu strokovne literature o pojavljanju mušje listnice po Evropi sem ugotovil, da bi bilo verjetno lažje iskati in ugotavljati, kje te listnice še niso ugotovili, toliko je podatkov o tej vrsti. Največ podatkov je iz Velike Britanije, kjer sem v literaturi zasledil, da so v obdobju (1909–1987) obročkali 714 mušjih listnic, ter samo v letu 1988 nadaljnjih 128 primerkov te vrste (Mead & Clark 1989). V letu 1985 je bilo v Veliki Britaniji in na Irskem od 22. septembra pa do 31. oktobra zabeleženih kar 615 opazovanj (Baker & Catley 1987). Ob tem bi veljalo omeniti, da je omenjeni avtor zbral podatke od leta 1968 do 1985 in ugotovil, da so bile mušje listnice najštevilčnejše v letih



Slika 1. Sinoptična karta za 2. oktober 1991. Na ta dan se je ujela prva mušja listnica *Ph. inornatus* v Sloveniji.

Figure 1. Synoptic chart for 2nd October 1991. On that day a Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* was caught in Slovenia.



1. Mušja listnica *Phylloscopus inornatus*, ujeta 2. oktobra 1991 na Vrhniki. (I. Brajnik)

1. Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* caught on October 2nd 1991 at Vrhnika (I. Brajnik).

1975, 1981, 1982, 1984 in 1985. Naslednja država je Nizozemska, kjer so ravno tako v letu 1985 zabeležili od konca septembra do srede oktobra 93 podatkov, od tega je bilo 42 mušjih listnic tudi obročkanih (Moerbeek 1986). Pravo invazijo mušjih listnic so v letu 1985 doživeli tudi po celotni Skandinaviji in zahodni Evropi (Thiede 1991).

Leta 1986 mi je poslal D. Cambi iz Italije pismo, v katerem me prosi za podatke o mušji listnici v Sloveniji. Moj odgovor je bil seveda negativen in v njegovem delu, ki je izšlo še istega leta z naslovom »Selitev in fenologija mušje listnice *Phylloscopus inornatus* v Italiji in južni Evropi«, so zbrani številni podatki o tej vrsti od Belgije, Francije, Portugalske, Španije, Malte, Italije, Švice, Zahodne Nemčije in Avstrije do Cipra. Tako ni podatkov za Romunijo, Madžarsko, Bolgarijo, Grčijo in Jugoslavijo (Cambi & Cambi 1986). Zanimivo je, da obstajajo še podatki za Češkoslovaško, Izrael in Egipt (Williamson 1976). Ravno tako so znani že podatki za Gibraltar (Finlayson & Cortés 1987), Balears (Anonimus 1989) in novejši podatki za Malto, kjer so v letu 1988 obročkali 2 primerka in tako v letih 1965–1988 skupno obročkali 15 mušjih listnic (Sultana & Gauci 1989). Ob teh podatkih je potrebno dodati še to, da se ob številčnejšem pojavljanju mušje listnice *Ph. inornatus* pojavi tudi kraljičica *Ph. proregulus*, v manjšem številu pa tudi debelokljuna in rjava listnica *Ph. schwarzi/fuscatus*, (Baker & Catley 1987).

Mušja listnica se množično pojavi že v septembru, višek preleta je konec septembra ali v začetku oktobra, na kar število proti novembru počasi upada (Cambi & Cambi 1986, Baker & Catley 1987). Na celotnem območju Evrope pa je bila ta vrsta listnice ugotovljena tudi v zimskem času. Še najbolj

izstopata dva podatka iz Nizozemske, kjer je bila opazovana, fotografirana, posneto je bilo tudi oglašanje in to od januarja do 3. aprila 1975 (Nuyten 1984). Ravno tako je bil opazovan in fotografiran primerek, ki je prezimoval od 7. decembra 1982 do 10. aprila 1983 (Steinhaus 1984). Ravno tako so znani redki podatki o prezimovanju v južni Evropi (Cambi & Cambi 1986). Oglejmo si znane podatke za naše sosednje dežele, ki so prikazani na karti 1. Za zahodno, severno in vzhodno Italijo je znanih trinajst (13) podatkov, od katerih jih je polovica iz meseca oktobra (Cambi & Cambi 1986). Trije (3) podatki so znani za Švico in vsi ti so iz meseca oktobra (Winkler 1984, Turrian 1986). Ravno tako so znani trije (3) podatki za Avstrijo, in to od konca septembra in oktobra (Rokitansky 1964, Schlenker 1977). Podatkov o tej vrsti iz južne Nemčije je nad deset (> 10), ornitološka postaja Radolfzell ima pet (5) podatkov o obročkanih mušjih listnicah v šestdesetih letih (Schuster 1983, Cambi & Cambi 1986). Podatkov za Madžarsko in Hrvaško nisem zasledil.

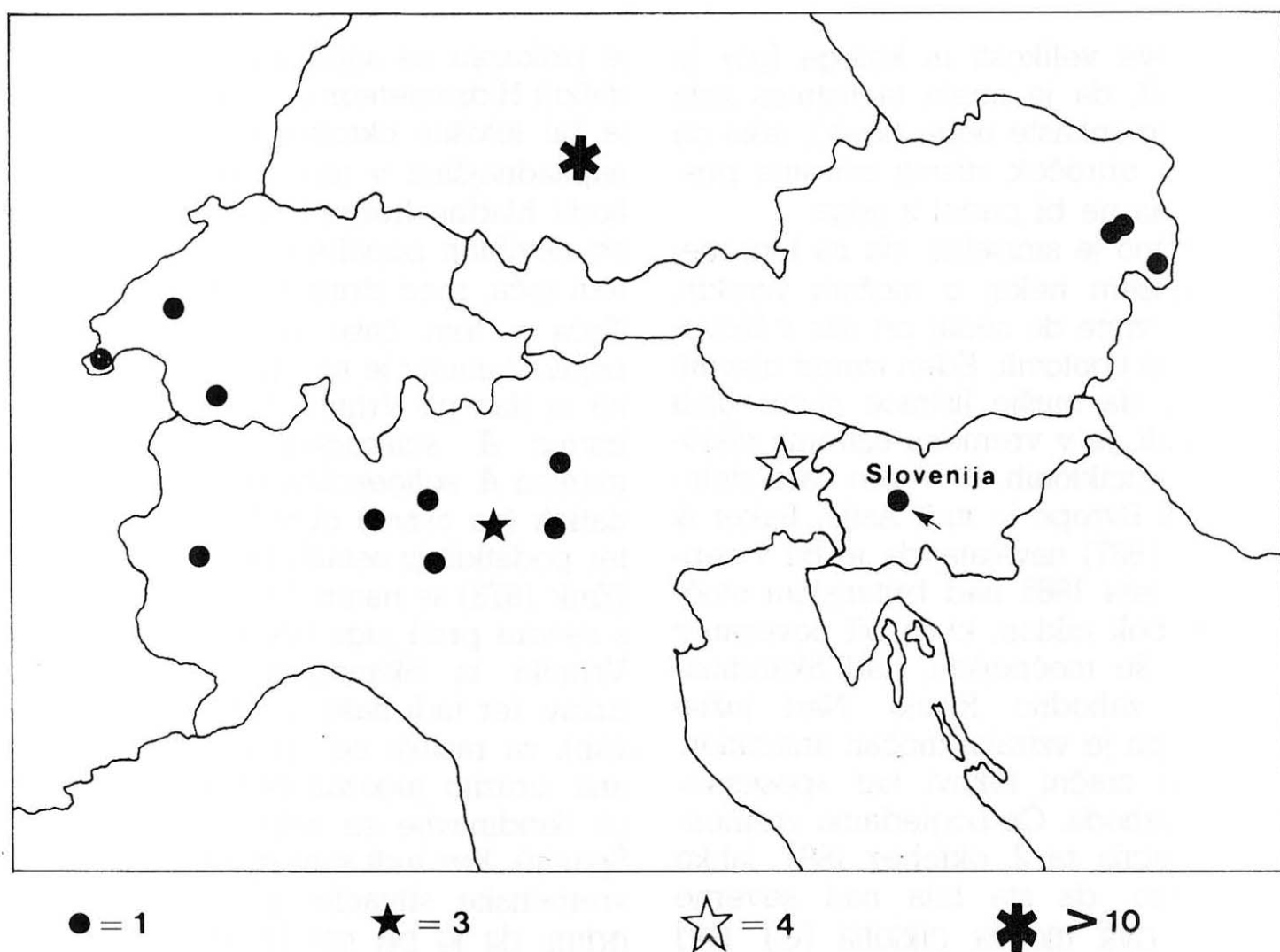
Za lažjo predstavitev vseh teh redkih listnic si oglejmo različne biometrične podatke tabelarično, kar olajša ugotavljanje podobnosti in razlike med temi vrstami. Na tem mestu ne bi omenjal domačih štirih vrst (kovačka, grmovščice, hribske in vrbje listnice), ki jih dobro poznamo. Za lažje določevanje lahko razdelimo redke listnice na dve barvni skupini. V prvi skupini so rumeno zelenkaste, z eno ali dvema svetlima progama na perutih (*Phylloscopus borealis* / *trochiloides* / *inornatus* / *nitidus* / *proregulus*), v drugi pa so rjavkaste brez kakršnih koli prog na perutih (*Phylloscopus schwarzi* / *fuscatus*). Važno je tudi to, da eno ali dve svetli progi na peruti tvorijo sekundarna krovna in srednja krovna in ne letalna

peresa (Bub 1984, Svensson 1984, Williamson 1976).

Znana je tudi podvrsta sivkaste mušje listnice *Ph. inornatus humei*, ki se loči od nominatne vrste *inornatus* po tem, da nima izrazite proge nad očmi od kljuna do očesa. Belina oziroma svetla proga na srednjih krovnih peresih je veliko manj izrazita in bolj sivo – belkasta za razliko od nominatne, ki ima to progo rumeno – belkasto. Za to podvrsto »humei« je tudi značilno, da se v Evropi pojavlja malo kasneje (sredina oktobra – novembra). Ravno tako ima podvrsta »humei« krajši in tanjši kljun kot rumenoglavi kraljiček *R. regulus*, za razliko od »močnega« kljuna, kot ga ima kovaček *Ph. trochilus* v primerjavi

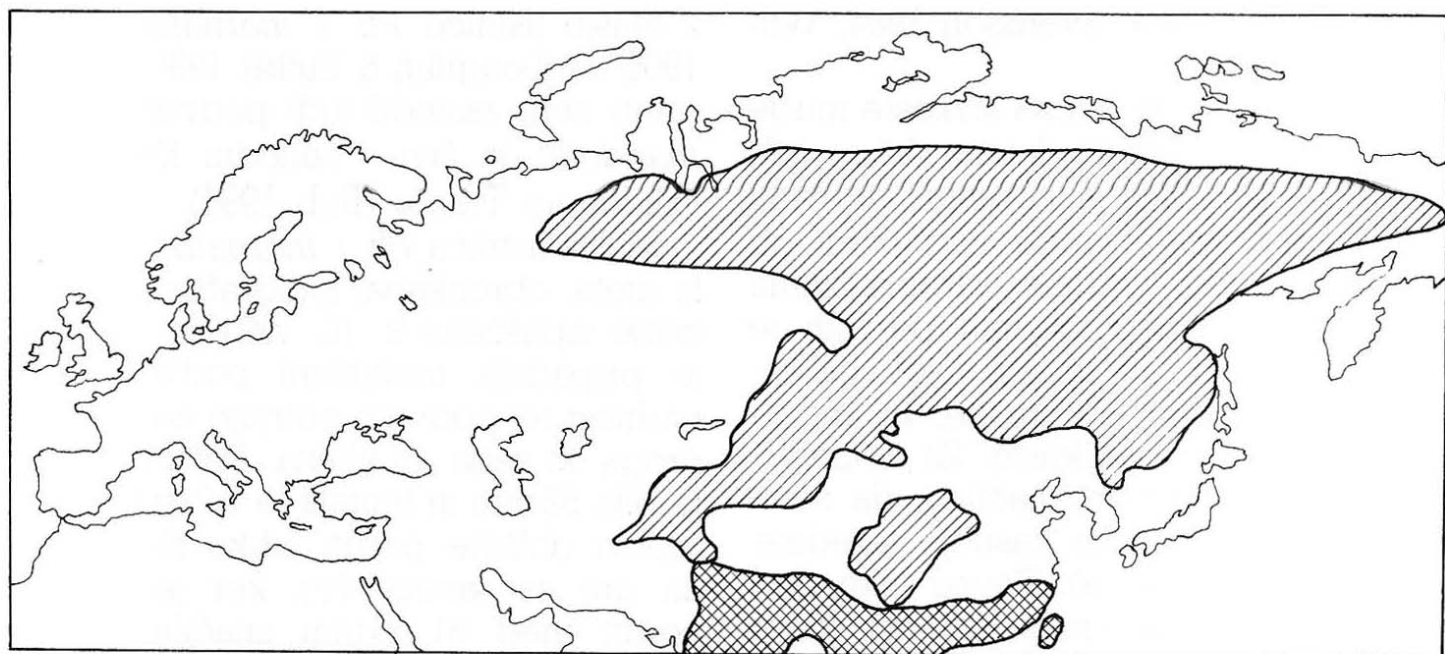
z mušjo listnico *Ph. i. inornatus*, (Have 1985, McLoughlin & Butler 1990). V literaturi sem zasledil tudi podvrsto *Ph. i. mandellii*, ki živi v zahodni Kitajski in vzhodnem Tibetu (Bub 1984).

Mušja listnica *Ph. i. inornatus*, ki je bila ujeta, obročkana, fotografirana in kasneje izpuščena 2. 10. 1991 na Vrhniki, je pripadala nominatni podvrsti. Pripadnost tej podvrsti potrjuje nadočesna proga, ki sega do kljuna. Dolžina peruti je bila 52 mm in tehtala je 7,0 grama. Na osnovi dolžine peruti lahko sklepamo, da gre za samico (♀), ker je dolžina peruti med 51–56 mm značilna za ta spol (Svensson 1984). Za vse nas obročkavalce in opazovalce ptičev je tudi koristen podatek, da je mušja listnica



Slika 2. Pojavljanje mušje listnice *Ph. inornatus* v Sloveniji bližnjih deželah.

Figure 2. Appearance of Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* in the countries surrounding Slovenia.



Slika 3. Razširjenost mušje listnice *Ph. inornatus* in predeli njenega prezimovanja v Aziji (Harrison 1982).
Figure 3. Distribution of Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus* and its wintering areas in Asia (Harrison 1982).

kraljičkove velikosti in kolega Igor je pripomnil, da je imela ta listnica zelo tanke rumenkaste noge (krak), tako da je moral obroček stisniti oziroma prekrižati, da ne bi padel z noge.

Verjetno je smiselno, da na tem mestu napišem nekaj o možnih vzrokih, zakaj te vrste do sedaj pri nas v Sloveniji nismo ugotovili. Eden izmed glavnih vzrokov, da mušje listnice nismo ujeli ali opazili, je v vremenu oziroma ciklonih in anticiklonih, ki v tem času delujejo nad Evropo in tudi Azijo. Baker & Catley (1987) navajata, da je bil v septembru leta 1985 nad britanskim otočjem globok ciklon, ki je bil povezan z drugim, še močnejšim, nad Skandinavijo in zahodno Rusijo. Nad južno Evropo pa je vztrajal močan anticiklon. Tako so zračni tokovi kar »posesali« ptiče z vzhoda. Če pogledamo vremensko situacijo za 2. oktober 1991, lahko ugotovimo, da sta bila nad severno Evropo dva močna ciklona (C), nad zahodno Evropo pa anticiklon (A). Na območju Italije in delno tudi nad našimi kraji pa se je ustvaril manjši ciklon, ki

je prikazan na sinoptični karti. Po podatkih Hidrometeorološkega zavoda RS, je bil letošnji oktober med dvajsetimi najhladnejšimi v tem stoletju. Pri prehodu hladne fronte 2. oktobra 1991, je ob nevihtah popoldne marsikje padala tudi toča, med drugim tudi na Vrhniki. Toča v tem času pa je zelo redek pojav. Zanimiv je tudi podatek, da se je na ta dan na Vrhniki ujelo 46 srpičnih trstnic *A. scirpaceus* in le 1 bičja trstnica *A. schoenobaenus*. Po naših podatkih (na osnovi obročkanja in najdb) ter podatkih iz ostalih predelov Evrope (Zink 1973) se namreč bičja trstnica seli s severa proti jugu (številne najdbe na Vrhniki iz Skandinavije in Baltskih držav, ter tudi naše najdbe v teh državah), za razliko od srpične trstnice, ki ima izrazito jugozahodno smer selitve (iz Sandinavije se selijo v smeri proti Španiji). Ker tudi sam spremljam redno vremenske situacije in pojave, lahko trdim, da je pri nas (v območju Tržaškega zaliva ali Jadranskega morja) redkokdaj v letu središče ciklona, ker se običajno vse to dogaja severno od

	Dolžina peruti	Število prog	Barva kraka	Položaj 2. let. peresa	Posneta let. per.
	Wing-length	Number of wing-bars	Colour of legs	Position of second primary	Emargination of outer webs
Severna listnica <i>Ph. borealis</i>	60–72 mm	2	svetel	2. = 5–6	3, 4, 5
Zelena listnica <i>Ph. trochiloides</i>	55–65 mm	1 (2)	temen	= 7–8	3, 4, 5 (6)
Mušja listnica <i>Ph. inornatus</i>	50–61 mm	2	svetel	= 6–8	3, 4, 5, 6
Rumena listnica <i>Ph. nitidus</i>	56–67 mm	1	temen	= 6–7	3, 4, 5, 6
Kraljičkasta listnica <i>Ph. proregulus</i>	47–57 mm	2	temen	= 7–9	3, 4, 5, 6
Debelokljuna listnica <i>Ph. schwarzi</i>	56–67 mm	–	svetel	= 8–10	3, 4, 5, 6
Rjava listnica <i>Ph. fuscatus</i>	54–66 mm	–	rjavkast	= 8–9	3, 4, 5, 6

Tabela 1. Biometrični podatki za »redke« listnice, ki se lahko še pojavijo v Sloveniji (Svensson 1984, Williamson 1976).

Table 1. Biometric data for "rare" Warblers that can still appear in Slovenia (Svensson 1984, Williamson 1976).

nas, prek naših krajev pa gredo samo hladne fronte, ki so le del (rep) takega ciklona.

Mislím, da je prav, da na osnovi zelo številnih podatkov po Evropi dobi ta vrsta listnice v kartah preleta ali prezimovanja v priročnikih o pticah Evrope status rednega prišleka iz vzhodne Azije. To potrujeta Gooders (1990) in Flegg's (1990) v svojem priročnik »Ptiči Britanije in Evrope«, kjer je del zahodne Evrope in Anglije že označen z mušjo listnico *Ph. inornatus* kot »zimski gost« oziroma preletna vrsta.

Že nekajkrat do sedaj so prvemu podatku o novi vrsti pri nas v Sloveniji kmalu sledili novi. Če bomo dovolj pozorni do vseh omenjenih podrobnosti, nam »nove« listnice ne bi smele delati težav. Možna je tudi zamenjava z enim od naših kraljičkov *R. regulus* in *R. ignicapillus*. Na Nizozemskem se je leta 1990 pojavila listnica, ki je bila do sedaj v Evropi ugotovljena samo še v Veliki Britaniji. To je zelenkasta listnica *Ph.*

plumbeitarsus, ki ravno tako živi v Aziji (Oreel 1990).

Ker je ime mušja listnica za nas nekaj novega, je prav, da povem, da ga je v slovensko ornitološko literaturo leta 1980 uvedel I. Geister. Enako velja za imena severna, debelokljuna, rumena in rjava listnica, medtem ko *Ph. proregulus* po zgledu na grmovščico imenuje kraljičica. Ime zelena listnica je leta 1968 vpeljal Z. Bufon.

LITERATURA

- ANONIMUS (1989): Cites Ornitologiques. Anuari Ornitologic de les Balears 1989.
- BUB H. (1984): Kennzeichen und Mauser europäischer Singvögel. 3. Teil. N. Brehm-Büch.
- BAKER, J. K. & G. P. CATLEY (1987): Yellow-browed Warblers in Britain and Ireland, 1986 – 85. Brit. Birds 80: 93–109.
- CAMBI, D. & L. CAMBI (1986): Migrazione e fenologia del lui'i forestiero, *Phylloscopus inornatus*, in Italia e nell'Europa meridionale. Riv. ital. Orn. 56 (1–2): 79–94.

FINLAYSON, C. J. & J. E. CORTES (1987): The Birds of the strait of Gibraltar. *Alectoris* No. 6: special issue.

FLEGG'S, J. (1990): Field guide to the Birds of Britain and Europe with photographs by Eric and David Hosking. New Holland.

GOODERS, J. (1990): Field Guide to the Birds of Britain & Europe. Kingfisher Books. London.

HARRISON, C. (1982): An Atlas of the Birds of the Western Palaearctic. Collins, London.

HAVE, van der T. M. (1985): Subspecific identity of two Wellow-browed Warblers in the Netherlands in 1982. *Dutch Birding* 7: 129–133.

McLOUGHLIN, J. & A. BUTLER (1990): Hume's Yellow-browed Warblers in Northumberland. *Birding World* 2 (No. 12): 421–424.

MEAD, C. J. & J. A. CLARK (1986): Report on Bird Ringing for Britain and Ireland for 1988. *Ringing & Migr.* 10: 159–196.

MOERBEEK, D. J. (1986): Influx van Bladkoninkjes in Nederland in najaar van 1985. *Dutch Birding* 8: 143–145.

NUYTEN, P. A. (1984): Bladkoninkje te Hoogeveen in winter van 1974/75. *Dutch Birding* 6: 19–20.

OREEL, G. J. (1990): Recent WP Reports. *Dutch Birding* 12: 260–261.

PETERS, H. (1960): Gelbbrauenlaubsänger (*Phylloscopus inornatus*) in Wien beobachtet. *Egretta* 3: 6–7.

ROKITANSKY, G. (1964): *Catalogus faunae Austriae*: Vol. XXIIb–Aves. öAW, Wien.

SCHLENKER, R. (1977): Ein Gelbbrauenlaubsänger *Phylloscopus inornatus* im Seewinkel. *Egretta* 20: 45.

SCHUSTER, S. et al. (1983): Die Vögel des Bodenseegebietes. Ornithologische Arbeitsgemeinschaft Bodensee. Konstanz.

STEINHAUS, G. H. (1984): Bladkoninkje te Delft in winter van 1982/83. *Dutch Birding* 6: 20–22.

SULTANA, J. & C. GAUCI (1989): Ringing report for 1988. *Il-Meril* 26: 27–36.

SVENSON, L. (1984): Identification Guide to European Passerines. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.

ŠERE, D. (1991): Robidna trstnica *Acrocephalus dumetorum* – nova vrsta ornitofavne Slovenije. *Acrocephalus* 48: 70–75.

THIEDE, W. (1991): Bemerkenswerte faunistische Feststellungen 1986/87 in Europa. *Orn. Mitt.* 43: 87–96.

TURRIAN, F. (1986): Capture d'un Pouillot à grands sourc, *Phyll. inornatus*, à Verbois, Geneve. *Nos Oiseaux* 38: 244–245.

WILLIAMSON, K. (1976): Identification for ringers 2. The Genus *Phylloscopus*. Revised Edition. BTO Guide No. 8.

WINKLER, R. (1984): Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste. I. Passeriformes. *Orn. Beob. Beihefte* 5: 35.

ZINK, G. (1973): Der Zug europäischer Singvogel. Vogelwarte Radolfzell.

POVZETEK

Dne 2. 10. 1991 je bila na Vrhniki prvič v Sloveniji ugotovljena mušja listnica *Phylloscopus inornatus*, nominatna podvrsta. Po velikosti peruti (52 mm) je sklepati, da je bil ujeti primerek samica. Tega dne sta bila nad severno Evropo dva močna ciklona, nad zahodno pa anticiklon in nad Tržaškim zalivom manjši ciklon. Takšna vremenska slika je botrovala prihodu tega na zahodu že kar običajnega klateža v Slovenijo.

SUMMARY

On October 2nd 1991 a Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus*, nominate subspecies, was confirmed at Vrhnika, this being the first record for Slovenia. According to the size of its wings (52 mm) it can be concluded that the caught specimen was a female. On that day two strong cyclones predominated over the Northern Europe; over the Western Europe there was an anticyclone, while a minor cyclone predominated over the Bay of Trieste. It was clearly this weather situation that caused the arrival of this in the West rather usual vagrant to Slovenia.

Dare Šere
Prirodoslovni muzej Slovenije
Prešernova 20
Slovenija

Nova kolonija rečnega galeba *Larus ridibundus* in navadne čigre *Sterna hirundo* v Hočah pri Mariboru

A new colony of Black-headed Gull *Larus ridibundus* and Common Tern *Sterna hirundo* at Hoče near Maribor

Milan VOGRIN

24. 6. 1990 sem obiskal gramoznico DO Stavbar v Hočah južno od Maribora. Takoj po prihodu sem opazil v zraku rečne galebe in navadne čigre, vendar nanje nisem bil ne vem kako pozoren, kajti v obratujoči gramoznici ni bilo nobenega otočka, ki bi jim po mojem mnenju lahko rabil kot gnezdišče. Zato pa je presenečenje bilo toliko večje kasneje, ko sem odkril, da tako rečni galeb kot navadna čigra tukaj gnezdit, pa čeprav v neposredni bližini poteka eksploatacija gramoza. Pa tudi letala z bližnjega letališča niso od muh, saj dobesedno preletijo gramoznico. Še bolj zanimivo je samo gnezdišče, ki ni otok (kakor sem pričakoval, verjetno pa še marsikdo drug), ampak polotok. Kot je razvidno, so ga uporabljali gradbinci kot cesto za odvoz gramoza, dokler tega dela gramoznice ni zalila podtalnica in je sedaj opuščen. Kolonija pa je nastala na samem koncu polotoka, kjer je tudi najmanj rastlinja. Ta del rta meri ca. 30 metrov v dolžino in je povprečno širok 5 metrov.

Odkril sem bil osemintrideset (38) gnezd (8 legel in 30 praznih gnezd) rečnega galeba in štiriindvajset (24) legel navadne čigre. Očitno je bilo, da so galebi pričeli gnezditi občutno prej, saj je večina mladičev že bila speljana. Tudi sama gnezda so se razlikovala že na prvi pogled. Galebja gnezda so bila grajena iz suhih dvoletnih rastlin, med-

tem ko so čigrina gnezda v večini primerov bila le vdolbinica v gramoz. Prav tako so galebja gnezda bila skoncentrirana bolj na sredini, čigrina v glavnem ob robu rta.

Premeril sem tudi jajca in sicer 12 jajc rečnega galeba ter 52 jajc navadne čigre. Obročkal pa sem 19 mladičev navadne čigre in 4 mladiče rečnega galeba. Mladostni osebkji rečnega galeba se po končani gnezditvi razkropijo in se skupaj z odraslimi zadržujejo po poljih, na stoječih in tekočih vodah bližnje okolice. Podobno je s čigrami, katere pa se pretežno zadržujejo na Dravi in na ribnikih v Račah (20. 7. 1990 ca. 50 odraslih in mladostnih navadnih čiger). Prav tako sem opazil, da so odrasle čigre na obeh lokalitetah lovile tudi v gnezditveni sezoni, nato pa z ribico v kljunu »čez drn in strn«[»] proti koloniji in mladičem. Zračna linija od kolonije do ribnikov v Račah znaša 5 km, do Drave pa 6 km!

Samo po sebi pa se pojavlja tudi vprašanje, kdaj je kolonija sploh nastala. Tamkajšnji delavci ne vedo nič konkretnega, kdaj so se pojavili »beli ptiči«, kakor jih nekateri imenujejo. Po vsej verjetnosti so gnezdili tukaj že l. 1989, čeprav imam nekaj sumljivih opazovanj že iz l. 1986 (Vogrin 1986 : 42). Potrebno je tudi poudariti, da so rečni galebi l. 1983 v bližini tudi že gnezdili (ca. 10 parov), in sicer na otočku gramoznice

v Hotinji vasi, katerega pa je na žalost voda preplavila in s poznejšim gnezdenjem ni bilo nič.

In kakšna bo usoda kolonije? Štajerska sekcija in sam se bomo potegovali za zaščito gramoznice. Mislim, da zaščita sploh ne bi smela biti vprašanje, če vemo, da je v gramoznici tudi podtalnica, ki je pitni vir za Maribor in okolico. Vsi pa vemo, da nam ravno čiste vode zelo primanjkuje. Upamo lahko le, da bodo tudi zato pristojni gledali z našimi očmi in gramoznico zaščitili že zaradi nas samih, če jim že za ptice ni mar!

LITERATURA

GEISTER I. (1983): Vprašanje ornitološkega atlasa *Acrocephalus* IV/17-8, str. 59.

JANŽEKOVIČ F., Štumberger B. (1984): Otoka na Ptujskem jezeru zaščiten. *Acrocephalus* V/22, str. 54, 55

VOGRIN M. (1986): Navadna čigra *Sterna hirus*, *Acrocephalus* VII/29, str. 42.

*Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312
Orehova vas*



Slika 1. Polotok v gramoznici v Hočah pri Mariboru, kjer je leta 1990 gnezdila kolonija rečnega galeba in navadne čigre in ki je bila naslednje leto uničena. (M. Vogrin)

Figure 1. Peninsula in the gravel pit at Hoče near Maribor, where a new breeding colony of Black-headed Gulls and Common Terns was discovered in 1990, but was in the next year destroyed. (M. Vogrin)

Kolonija galebov in čiger v Hočah uničena

Colony of gulls and terns at Hoče destroyed

V letu 1991 je bilo v koloniji v Hočah enainšestdeset (61) parov rečnih galebov in devetinpetdeset (59) parov navadnih čiger. Posebno pomemba, ne le v slovenskem, temveč v širšem srednjeevropskem merilu, je velika populacija gnezdečih parov ogrožene navadne čigre.

Gnezditvene populacije rečnih galebov in navadnih čiger ogrožajo predvsem različne zastrupitve, uporaba pesticidov, onesnaževanje voda, spremijanje habitata, pa tudi neposredno uničevanje jajc in mladičev. Žal se je to zgodilo tudi v Hočah...

15. 6. 1991 je bilo gnezdišče galebov in čiger v gramoznici v Hočah popolnoma razdejano. Nobeno izmed prek 200 jajc ni ostalo celo, noben izmed prek 30 mladičev ni preživel. Razbita jajca

in mrtvi mladiči so ležali na treh kupih v travi, kar izključuje naravne plenilce (npr. lisico), pa tudi propad kolonije zaradi nenadnega dviga vode v gramoznici, ker bi v tem primeru jajca in mladiči ležali v liniji visokovodnega vavla.

Storilci so bili ljudje, brezsrčneži in kriminalci, brez moralnih vrednot. Komentar k temu gnusnemu dejanju, vrednemu prezira in obsodbe, je odveč. Zgodba bi svoj epilog morala dobiti na sodišču, vendar o nezanimanju odgovornih, da odkrijejo storilce, ni vredno izgubljeni besed.

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

POVZETEK

Leta 1990 je bila v Hočah pri Mariboru odkrita v Sloveniji nova gnezditvena kolonija rečnega galeba in navadne čigre. Kolonija je v še obratujoči gramoznici, ki jo je zalila voda, vendar je gnezdišče na polotoku. Najbližja voda, kjer se čigre hranijo je oddaljena 5 km. Leta 1990 je gnezdilo 38 parov rečnega galeba in 25 parov navadnih čiger. Leta 1991 je gnezdilo 61 parov rečnega galeba in 59 parov navadne čigre, vendar je kolonija sredi gnezdenja propadla. 15. junija je bilo najdeno neverjetno razdejano: 200 na kupe zmetanih in zdrobljenih jajc in 30 poginulih mladičev. Kdo je to storil ne vemo, policija pa je izjavila, da ne more pričeti s pregonom, če ne pozna storilca.

SUMMARY

In 1990 a new breeding colony of the Black-headed Gull and the Common Tern species was confirmed at Hoče near Maribor. The colony was discovered in a still exploited but partially flooded gravel pit; the nest site was situated on a small peninsula there. The nearest water where the terns could feed is about 5 km away. In 1990 38 pairs of the Black-headed Gull and 25 pairs of the Common Tern bred there; in 1991 there were 61 pairs of the Black-headed Gull and 59 pairs of the Common Tern. In the middle of their breeding season, however, the colony was destroyed, for on June 15th a terrible destruction was found there: 200 crushed eggs and 30 dead young. Who was the culprit is not known, while the local police merely stated that no criminal proceedings could be instituted if the perpetrator was not known.

Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog in Pečka

Birds of Rajhenavski Rog and Pečka, the remains of Slovene virgin forest

Miro PERUŠEK

0. UVOD

Pragozdni ostanki so delna podoba stanja obširnih pragozdov v preteklosti. Danes rabijo kot raziskovalni laboratorij za proučevanje naravnih zakonitosti v flori in favni gozdnega ekosistema. Gozdarji imajo precej dobro raziskan njegov »drevesni« – rastlinski del, manj pa živalski, čeprav živalstvo hitreje reagira na spremembe v okolju. Stalna sprememba pa je značilnost naravnih sistemov in tako tudi gozdov. Med favno najdemo mnoge vrste, ki s svojo navzočnostjo kažejo na specifične razmere v ekosistemu. Ptice spadajo med tisti del favne, ki hitro reagira na spremembe s spremembo vrstne sestave in gostote. Ozka specializacija na posamezne ekološke niše je determinirana z genetsko določenimi vedenjskimi vzorci in morfološkimi značilnostmi. Ptice v pragozdnih ostankih tako kažejo na specifične razmere, kakršne bi morali vsaj nekoliko ustvariti in vzdrževati tudi v gospodarskem gozdu, da bi povečali in ohranili ekološko stabilnost gozda.

1. OPIS LOKACIJ

Za popis ptic smo izbrali dve lokaciji v Rogu in sicer v Rajhenavu (GG Kočevje) in Pečki (GG Novo mesto). Prva je na prisojni strani Roga, druga pa na osojni v nadmorskih višinah 800–820 m. Tla so apnenčasta in orografsko razgibana z mnogimi vrtačami. V Rajhenav-

skem Rogu sem izbral dve raziskovalni površini – prvo v pragozdnem ostanku Rajhenavski Rog, drugo pa v gospodarskem gozdu v oddelku 33 v gospodarski enoti Rog. V Pečki sem izbral ravno tako dve raziskovalni površini, vendar obe v pragozdnem ostanku – prvo v severnem delu in drugo v južnem. Vse imajo površino velikosti 20 ha.

Fitocenološko spadajo ti gozdovi v združbo Abieti – Fagetum dinaricum. Po drevesni sestavi prevladujeta jelka in bukev, opaziti pa je še kake smreke, gorske javorje in breste. V gospodarskem gozdu je več smreke, predvsem v mlajših razvojnih fazah. Lesna zaloga je visoka v pragozdnih ostankih, v gospodarskem gozdu pa precej nižja.

Tabela 1: Lesna zaloga na popisnih lokacijah (m³/ha)

Table 1: Growing stock in surveyed locations (m³/ha)

Lokacija	Pragozd Pečka	Rajhen. pragozd	Gospod. gozd (33)
Lesna zaloga Growing stock			
Skupna lesna z. Total growing stock	1093	951	362
Živa lesna zal. Live stock	810	813	362
Odmrta lesna z. Dead stock	283	138	+

PS = severna raziskovalna površina v Pečki leži v delu, kjer je vetrolom pred leti podrl precej drevja, tako da je presvetlitev velika. Na ploskvi so dve večji vrtači in dve vodni kotanji.

PJ = južna raziskovalna površina v Pečki obsega celoten južni del od vrha Pečke navzdol. Središče ploskve je dolina, oziroma večja vrtača, v kateri je jasa in vodna kotanja. (Podrobneje o pragozdnem rezervatu Pečka TURK, KASTELIC, HARTMAN, 1985)

RP = raziskovalna površina v pragozdnem ostanku Rajhenavski Rog. Teren je le rahlo razgiban z manjšimi vrtačami. Prevladuje optimalna faza, terminalna pa se pojavlja poredko in le točkovno (glej HARTMAN 1987). Na ploskvi ni vodnih kotanj.

RG = raziskovalna površina v gospodarskem gozdu oddelek 33 gospodarska enota Rog. Sestoj je precej presvetljen. Delež iglavcev se zmanjšuje, zaradi sušenja jelke. Tri večje vrtače so bile na golo posekane in posajene s smreko, ki je za zdaj še v zeliščnem sloju. V eni vrtači pa je mlajša posajena smreka. Prevladuje velika sestojna razgibanost z večjim deležem mlajših faz. Skozi oddelek gre gozdna cesta.

2. METODE

2.1. Popisna metoda

Za popis ptic sem uporabil kartirno metodo (GEISTER 1980). Popisoval sem od meseca marca do junija in sicer en dopoldanski in nočni popis v marcu, dva dopoldanska, en večerni in en nočni popis v aprilu, tri dopoldanske popise in en večerni v maju ter en dopoldanski v juniju. Za en dopoldanski popis sem porabil 3-4 ure, za večerni in nočni pa 2-3 ure. Dopoldanski popis sem začel ob jutranjem svitu pred son-

čnim vzhodom in sicer vsakokrat iz druge smeri, ravno tako sem menjal poti po raziskovalni površini, ki so bile med seboj oddaljene od 50-100 m. Večerne popise sem začel tri ure pred mrakom in s podobnimi razdaljami ter smermi, in to za vrste iz družine drozgov. Nočne popise sem opravil po sredini najdaljše poti po raziskovalni površini in s pomočjo kasetnega magnetofona, s katerim sem predvajal sovje glasove, da bi le-te izzval. Na karto raziskovalne površine sem označil mesto vsake opazovane ptice in njeno vedenje (petje, preplah, prelet, gnezdo itd). Vpisoval sem tudi vse osebkke na robu in izven raziskovalne površine, katere sem dobro opazil. Težavo so predstavljale nekatere težje opazljive vrste, zaradi nestalnosti petja in menjanja območja (npr. kraljički, drozgi, mali muhar).

Raziskovalne površine sem imel označene z oštevilčenim plastičnim trakom vsakih 50 metrov. Pri orientaciji na ploskvah sem si pomagal s karto merila 1 : 5000 ter s kompasom.

2.2. Metode analize rezultatov

Iz gostote posamezne vrste sem dobil dominanco vrst. Vrste s 5 % ali večjo gostoto so dominantne, z 2 % do 4, 9 % subdominantne, pod 2 % pa so influentne oziroma recedente vrste.

Analizo prehranjevalnih in gnezdilnih habitatov sem naredil po Tomialojću (1984). Po vrsti hrane in mestu prehranjevanja je razdelil na vrste, ki se prehranjujejo s hrano rastlinskega izvora, predatorje in na vrste, ki se prehranjujejo izven gozda. Vrste, ki se prehranjujejo z nevretenčarji, je posebej razdelil glede na mesto v gozdu in to v krošnji, na deblu in pri tleh.

Tabelarno sem prikazal časovno pojavljanje nekaterih vrst.

3. REZULTATI IN DISKUSIJA

3.1. Splošno o pticah na raziskovalnih površinah

3.1.1. Število vrst in gostota parov

Med posameznimi raziskovalnimi površinami ni večjih odstopanj v vrstni

sestavi in gostoti ptic (2. tabela). Tudi razmerje med gostoto in številom vrst je med raziskovalnimi površinami podobno. Najmanjše je v Pečki na Severni raziskovalni površini, kar v grobem pomeni, da je vrstna diverziteteta najmanjša. V Rajhenavskem pragozdu je več vrst negnezdičk, ki so se pojavile le enkrat, običajno ob prvem popisu.

Tabela 2: Število parov, gnezditve posameznih vrst ptic na različnih raziskovalnih površinah (na 10 ha) in njihova dominanca (v %)

Table 2: Number of pairs, breeding of various bird species in different research areas (per 10 ha) and their dominance

Vrsta ptice Bird species	PRAGOZD PEČKA				RAJHEN. PRAGOZD		GOSP. GOZD	GOZD
	S. RP.	DOM.	J. RP.	DOM.	DOM.		DOM.	DOM.
1. Ščinkavec (<i>Fringilla coelebs</i>)	12,0	14,6	11,5	15,3	12,3	14,5	9,5	12,0
2. Rdečeglavi kraljiček (<i>Regulus ignicapillus</i>)	10,0	12,8	10,5	13,9	8,5	10,0	9,8	12,4
3. Taščica (<i>Erithacus rubecula</i>)	11,0	11,7	8,0	10,6	13,5	15,9	13,5	17,1
4. Stržek (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	8,0	9,3	5,0	6,6	8,3	9,8	3,0	3,8
5. Menišček (<i>Parus ater</i>)	5,0	5,8	4,3	5,7	9,3	10,9	5,3	6,7
6. Dolgoprsti plezalček (<i>Certhia familiaris</i>)	4,8	5,6	4,3	5,7	5,5	6,5	1,8	2,3
7. Črnoglavka (<i>Sylvia atricapilla</i>)	3,5	4,1	3,5	4,6	2,0	2,4	3,8	4,8
8. Kos (<i>Turdus merula</i>)	3,0	3,5	2,8	3,7	2,8	3,3	2,0	2,5
9. Brglez (<i>Sitta europaea</i>)	3,0	3,5	2,5	3,1	3,0	3,5	2,0	2,5
10. Grmovščica (<i>Phloscopus sibilatrix</i>)	1,8	2,1	2,0	2,6	1,5	1,8	0,5	0,6
11. Velika sinica (<i>Parus major</i>)	1,3	1,5	1,8	2,4	0,8	0,9	1,3	1,6
12. Veliki detel (<i>Dendrocopos major</i>)	1,0	1,2	1,8	2,4	1,8	2,1	1,8	2,3
13. Močvirska sinica (<i>Parus palustris</i>)	1,5	1,8	1,8	2,4	1,8	2,1	1,0	1,3
14. Rumenoglavi kraljiček (<i>Regulus regulus</i>)	1,0	1,2	1,5	2,0	3,5	4,1	4,3	5,4
15. Vrbja listnica (<i>Phylloscopus collybita</i>)	3,0	3,5	1,5	2,0	0,8	0,9	6,0	7,6
16. Gorska sinica (<i>Parus montanus</i>)	1,8	2,1	1,3	1,7	0,8	0,9	1,0	1,3
17. Belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>)	2,8	3,3	1,3	1,7	+*			
18. Plavček (<i>Parus caeruleus</i>)			1,0	1,3	0,5	0,6		
19. Kalin (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	1,0	1,2	1,0	1,3	1,0	1,2	1,0	1,3
20. Cikovt (<i>Turdus philomelos</i>)	1,3	1,5	0,5	0,7	0,5	0,6	1,5	1,9
21. Šoja (<i>Garrulus glandarius</i>)	0,5	0,6	0,5	0,7	0,8	0,9	0,5	0,6
22. Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	0,3	0,4	0,5	0,7	+		+	
23. Krivokljun (<i>Loxia curvirostra</i>)	0,5	0,6	0,5	0,7	0,5	0,6		
24. Carar (<i>Turdus viscivorus</i>)	1,0	1,2	0,5	0,7	0,5	0,6	1,0	1,3
25. Kukavica (<i>Cuculus canorus</i>)	1,0	1,2	0,5	0,7	0,5	0,6	0,5	0,6
26. Triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)	0,8	2,1	0,5	0,7	0,5	0,6		
27. Krekovt (<i>Nucifraga caryocatactes</i>)	0,3	0,4	0,5	0,7			0,5	0,6
28. Grivar (<i>Columba palumbus</i>)	+		0,5	0,7	0,3	0,4	0,3	0,4
29. Balkanski detel (<i>Dendrocopos lilfordi</i>)	0,3	0,4	0,5	0,7	0,5	0,6		
30. Pogorelček (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	0,5	0,6	0,5	0,7	0,5	0,6		
31. Sivi muhar (<i>Muscicapa striata</i>)	0,5	0,6	0,5	0,7	+			

32. Kratkoprsti plezalček (<i>Certhia brachydactyla</i>)	0,5	0,6	0,5	0,7				
33. Kozača (<i>Strix uralensis</i>)	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1	0,1
34. Dolgorepka (<i>Aegithalos caudatus</i>)	0,3	0,4	0,3	0,4				
35. Krokav (Corvus corax)			0,3	0,4	0,1		0,3	0,4
36. Siva žolna (<i>Picus canus</i>)	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6
37. Dlesk (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	0,3	0,4	0,3	0,4			0,5	0,6
38. Lesna sova (<i>Strix aluco</i>)			0,1	0,1				
39. Mali muhar (<i>Ficedula parva</i>)					0,8	0,9		
40. Siva pevka (<i>Prunella modularis</i>)	1,0	1,2			1,0	1,2	3,0	3,8
41. Mali detel (<i>Dendrocopos minor</i>)	0,5	0,6						
42. Čopasta sinica (<i>Parus cristatus</i>)					0,3	0,4	0,5	0,6
43. Čížek (<i>Carduelis spinus</i>)							0,5	0,6
44. Drevesna cipa (<i>Anthus trivialis</i>)							1,3	1,6
45. Mlinarček (<i>Sylvia curruca</i>)					+		0,5	0,6
Vsota: Število parov na 10 ha	85,7	100 %	75,3	100 %	85,1	100 %	79,1	100 %
Sum: number of pairs per 10 ha								
število vrst – Number of species	36		39		33		32	

+ vrsta je bila prisotna le posamično. – + The species appeared individually only.



3.1.2. Dominanca

Dominantne vrste ptic v pragozdnih ostankih so: ščinkavec, taščica, rdečeglavi kraljiček, menišček, stržek in dolgoprsti plezalček. Prva dva sta po vrsti prehrane generalista s široko ekološko valenco, ščinkavec predvsem v krošnji, medtem ko taščica v spodnjem delu – pri tleh. Rdečeglavi kraljiček in menišček iščeta hrano na iglavcih – sta specialista, stržek pa pri tleh tam, kjer je dovolj vlage. Habitat dolgoprstega plezalčka je na skorji. Iz najpogostejših vrst lahko sklepamo, da sta najštevilnejši najobičajnejši vrsti v gozdovih ščinkavec in taščica, drugi pa nakazu-

jejo več hrane na iglavcih, več vlage in veliko površino drevesne skorje.

V gospodarskem gozdu pa so številčnejši rumenoglavi kraljički in vrbje listnice, manj pa je stržkov in plezalčkov. Tu je na iglavcih še več hrane – večja je gostota vrst, ki se prehranjujejo na njih (oba kraljička in menišček), čeprav je manj iglavcev kot v pragozdnih ostankih. Vrbja listnica pa nakazuje mlajše razvojne faze, katerih je precej več v gospodarskem gozdu.

Subdominantne vrste v Rajhenavskem Rogu so: rumenoglavi kraljiček, kos, brglez, močvirska sinica, kalin, siva

pevka, veliki detel, grmovščica, črnoglavka in v Pečki črnoglavka, kos, brglez, vrbja listnica, velika sinica, grmovščica, močvirna sinica in belovrati muhar. Razlike med obema pragozdnima ostankoma nastopijo šele pri subdominantnih vrstah. V Pečki so vrste, ki živijo v mlajših razvojnih fazah (vrbja listnica) in v presvetljenem ter vlažnem gozdu (belovrati muhar), medtem ko je v Rajhenavu več velikih detlov, kalinov, rumenoglavih kraljičkov in sivih pevk. Od drugih vrst pa je v Rajhenavu specialist za bukove gozdove mali muhar *Ficedula parva*. V pragozdnih ostankih je več vrst detlov, v gospodarskem gozdu, pa drevesnih cip.

3.1.3. Razdelitev vrst

Prevladujejo vrste iz reda ptic pevk na vseh ploskvah v podobnem razmerju (3. tabela).

Tabela 3: Razdelitev gnezdilcev na pevce in nepevce (v %)
Table 3: Distribution of passeriformes and non-passeriformes (%)

skupina group	Raziskovalna površina		Research area	
	Pečka S	Pečka J	RP	RG
skupaj % total	100	100	100	100
pevci % passeri- formes	78	77	73	82
nepevci % nonpasseri- formes	22	23	27	18

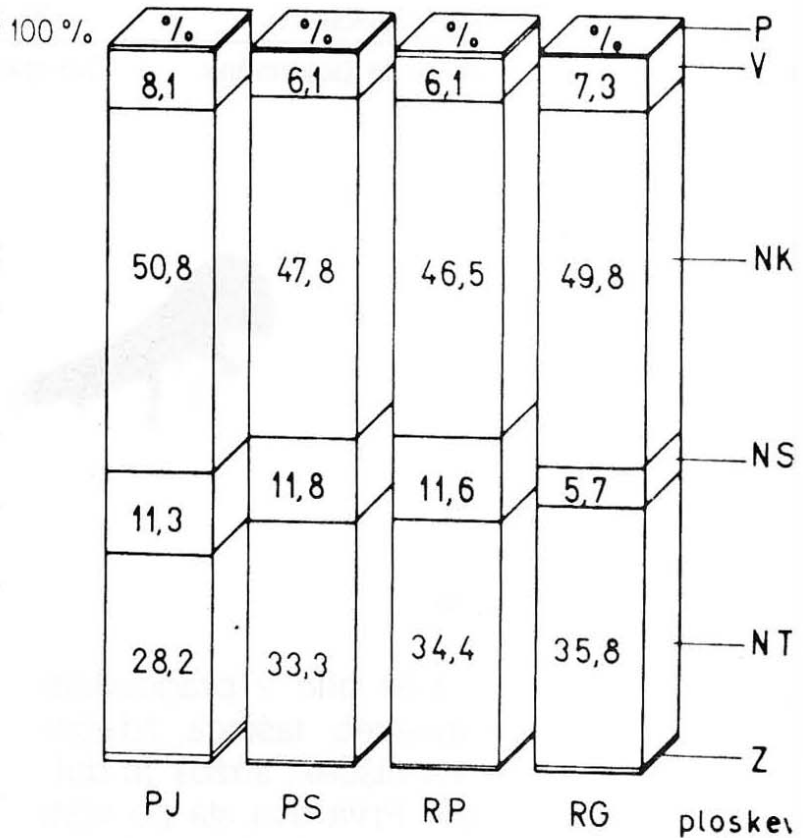
V gospodarskem gozdu je več ptic iz reda pevcev. V pragozdnih ostankih se pojavljajo detli, sove in druge težje vrste, ki odstotek nepevcev zvišujejo.

3.2. Razdelitev po habitatih

3.2.1. Prehranjevalni habitati

Največ vrst išče nevretenčarje v krošnji (1/2), kar pomeni, da je v tem delu gozda največ nevretnečarjev. Med raziskovalnimi površinami je največja razlika v gostoti ptic, ki se prehranjujejo na skorji (1. slika). V gospodarskem gozdu jih je za polovico manj, saj je v pragozdu več odmrlega drevja in večja površina skorje.

Slika 1: Prehranjevalni habitati ptic (v %)
Fig. 1: Feeding habitats (in %)



Legenda:
Z – prehranjuje se izven gozda,
P – predatori vretenčarjev,
V – vegetarijanci (popki, semena),
N – prehranjevanje z nevretenčarji, to skupino delimo na:
NS – prehranjevanje na in pod skorjo dreves,
NT – na tleh ali v zeliščnem sloju,
NK – na listih in iglicah, drevesnih vejicah ter (ali) v zraku,
PJ – južna raziskovalna površina v Pečki,
PS – severna raziskovalna površina v Pečki,

RP – raziskovalna površina v Rajhenavskem pragozdu,

RG – raziskovalna površina v gospodarskem gozdu.

Key:

Z – feeding outside the forest

P – vertebrates' predators

V – vegetarians (buds, seeds)

N – feeding on invertebrates; this group is further divided as follows:

NS – feeding on and under bark

NT – on the ground or in the ground layer vegetation

NK – on leaves and needles, branchlets and (or) in the air

PJ – southern research area at Pečka

PS – northern research area at Pečka

RP – Rajhenavski virgin forest research area

RG – managed forest research area

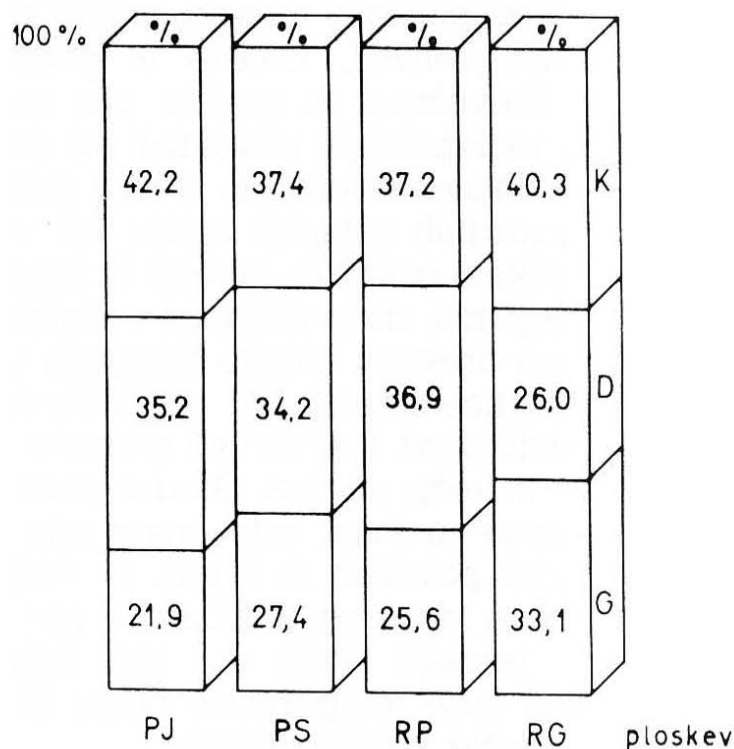
Raziskovalne površine v pragozdovih se glede deleža prehranjevalnih habitatov med seboj bistveno ne razlikujejo. Vrste, ki se prehranjujejo z vretenčarji in s hrano rastlinskega izvora ter vrste, ki se delno prehranjujejo tudi izven zaprtega gozda, je le eno desetino od vseh ptic skupaj.

3.2.2. Gnezditveni habitati

Na vseh raziskovalnih površinah imajo ptice gnezda številčno približno enako razporejena po vertikalni strukturi gozda (v krošnji, v duplih in pri tleh) – 2. slika. Glede na prostornino posameznega gnezditvenega habitata, relativno največ ptic gnezdi v duplih, saj je prostornina debel precej manjša, kot je prostornina krošenj in prostor pri tleh. Pomanjkanje dupel v gospodarskem gozdu znižuje delež vrst, ki tu gnezdi (1/4), več pa je gnezdilcev pri tleh, ker je več površine brez drevja, več pa podrasti, grmovja in mladja. Vrste, ki se prehranjujejo v krošnji, gnezdi tudi pri tleh in v duplih. Ptice duplarice pa so v glavnem stalnice (npr.: detli, sinice, brglez, plezalčki).

Slika 2: Gnezditveni habitati

Fig. 2: Breeding habitats



G – talni gnezdilci, gnezdi na tleh ali na rastlinah do 1,5m višine,

K – gnezdilci v krošnjah višjih rastlin od 1,5m,

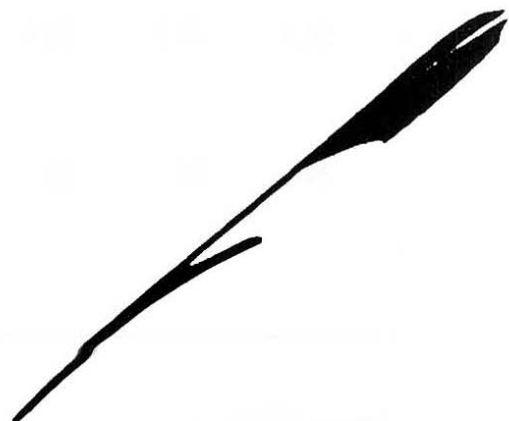
D – duplarji, ki gnezdi v duplih ne glede na višino.

Key:

G – ground breeders (breeding on the ground or plants up to 1,5m high)

K – breeders in the tops of higher plants (from 1,5m upwards)

D – hole breeders (breeding in holes at any height)



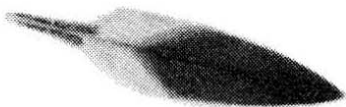
3.3. Prvi popis

Ob prvem popisu v mesecu marcu je bilo opaziti selivce, klateže in ptice stalnice. Številčnost in gostota ptic na popisnih raziskovalnih površinah pa se precej razlikuje. Pestrost in število ptic je v pragozdih ostankih večja kot v gospodarskem gozdu (4. tabela). Iz tega lahko sklepamo, da je pragozd s starim in odmrlim drevjem mnogo bogatejši s hrano za ptice pozimi kot presvetljen gospodarski gozd, kjer so tudi temperature nižje in večja nihanja. Gozdne ptice so večinoma majhne, zato imajo relativno veliko površino in s tem so bolj izpostavljene toplotnim izgubam. V pragozdu je tesnejši sklep – s tem bolj konstantne višje temperature poleg že omejene večje količine hrane.

Popis v Rajhenavu je bil opravljen v prvi polovici marca, v Pečki pa v njegovi drugi polovici, zato so bile v slednjem že prvi klateži in selivci na krajše razdalje (npr. taščice).

Tabela 4: Gostota in število vrst po prvem popisu
Table 4: Density and number of species upon the first survey

Raziskovalna površina Research area	Pečka S	Pečka J	Rajhenav. prag.	Rajh. gosp. gozd
Gostota parov/10 ha Density of pair per 10 ha	56,3	49,8	34,6	22,8
Št. vrst/RP Number of species per research area	24	20	22	15



3.4. Časovno pojavljanje nekaterih vrst

Gostota in pestrost ptic se v gozdu spreminjata skozi vse leto, v času gnezdenja so spremembe manjše, ker ptice gnezdiijo spomladi v različnem času. Pri nas skoraj vse »gozdne« vrste gnezdiijo med mesecema marcem in junijem, večja izjema je krivokljun, ki gnezdi sredi zime. Stalnice in klateži se zadržujejo tudi pozimi v gozdu. Zgodaj spomladi se vrnejo ščinkavci, za njimi pa taščica (5. tabela). V prvi polovici aprila se vrnejo rdečeglavi kraljički, črnoglavke, sive pevke, vrbje listnice, grmovščice; v maju pa še druge vrste, ki se selijo dlje.

Ščinkavec in taščica sta najštevilčnejši vrsti na vseh raziskovalnih površinah, zato ker imata široko ekološko valenco. Ščinkavec se največ zadržuje v krošnjah, taščica pri tleh. Rdečeglavi kraljički se zadržujejo na vseh raziskovalnih površinah, saj povsod rastejo iglavci, na katerih si iščejo hrano. Črnoglavke pridejo najkasneje v Rajhenavski pragozdni ostanek, podobno kot vrbja listnica, njuna gostota pa je nizka, zato ker je manj mlajših razvojnih faz, sklep drevesnih krošenj pa je tesen. Obe vrsti sta v Pečki prisotni prej in v večjem številu, ker je pragozd precej presvetljen (sušenje jelke, vetrolom, jasa), največ jih je v gospodarskem gozdu, kjer je več mladovja. Grmovščica se prej prikaže na osojni strani Roga, kjer je več vlage, in nazadnje deloma v »sušnem« gospodarskem gozdu. Indikator vlage je belovrati muhar, ki je specializiran za lovljenje žuželk v zraku med gozdnim drevjem. Gnezdi v Pečki, medtem ko sta se v Rajhenavskem pragozdnem ostanku pojavila sredi maja dva para, vendar so ju enotedensko deževje in najbrž neustrezne prehrambene razmere pregnale. Pogorelček gnezdi le v pragozdnih ostankih, kjer

ima primerna gnezdišča in dovolj hrane. Mali muhar je prišel v Rajhenavski pragozdni ostanek v začetku maja, kjer sta kasneje najbrž gnezdila dva para. Drevesna cipa se pojavlja le v gospodarskem gozdu. Balkanski detel se je

začel območno oglašati sredi maja v obeh pragozdnih ostankih. Prej ga nisem opazil, iz tega lahko sklepamo, da ga tam še ni bilo, ali pa da je zaradi plahe narave in občasnega oglašanja težje opazljiv.

Tabela 5: Časovno in krajevno pojavljanje nekaterih vrst, predvsem selivk (dopoldanski popisi: število parov na 10 ha)

Table 5: Temporal and local occurrence of some species, primarily migrators (morning surveys: number of pairs per 10 ha)

1. *Fringilla coelebs* (ščinkavec)

mesec – month zap. št. popisa survey consecutive number raziskovalna površina research area	marec 1.	april 2.	april 3.	maj 4.	maj 5.	maj 6.	junij 7.
Pečka sever. pl.	9,3	8,8	13,5	16,5	8,8	10,0	7,3
Pečka južna p.	12,8	9,3	9,3	11,3	9,8	11,0	10,5
Rajh. pragozd	7,0	10,3	12,8	20,3	11,3	11,5	10,3
Rajh. gosp. go.	1,8	9,0	11,5	9,0	6,3	6,8	7,3

2. *Erithacus rubecula* (taščica)

mesec – month zap. št. popisa survey consecutive number raziskovalna površina research area	marec 1.	april 2.	april 3.	maj 4.	maj 5.	maj 6.	junij 7.
Pečka sever. pl.	6,3	5,0	8,8	7,0	11,0	5,	5,5
Pečka južna pl.	5,3	5,8	4,5	7,5	8,0	7,0	7,5
Rajh. pragozd	0,0	11,5	14,0	5,0	9,8	7,5	8,3
Rajh. gosp. go.	0,0	13,5	5,0	9,5	7,5	7,0	11,5

3. *Regulus ignicapillus* (rdečeglavi kraljiček)

mesec – month zap. št. popisa survey consecutive number raziskovalna površina research area	marec 1.	april 2.	april 3.	maj 4.	maj 5.	maj 6.	junij 7.
Pečka sever. pl.	0,0	5,0	10,5	10,0	8,0	6,3	5,8
Pečka južna pl.	0,0	4,5	4,5	4,3	11,5	5,0	6,5
Rajh. pragozd	0,0	8,3	7,8	9,5	3,5	6,0	5,8
Rajh. gosp. go.	0,0	2,0	1,3	9,8	4,0	7,0	4,0

4. *Sylvia atricapilla* (črnoglavka)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0,0	1,0	1,5	0,5	6,3	2,0	4,0
Pečka južna pl.	0,0	0,8	0,8	1,8	1,3	2,0	3,5
Rajh. pragozd	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	1,0	2,0
Rajh. gosp. go.	0,0	0,5	2,0	2,5	3,3	3,8	3,0

5. *Prunella modularis* (siva pevka)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,5
Pečka južna pl.	0,0	1,0	0,0	0,5	0,0	0,0	1,0
Rajh. pragozd	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,5
Rajh. gosp. go.	0,0	3,3	1,5	3,0	2,0	3,3	1,5

6. *Phylloscopus collybita* (vrbja listnica)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0,0	0,0	0,5	0,8	2,5	3,0	2,0
Pečka južna pl.	0,0	0,5	1,5	0,3	0,3	1,0	1,5
Rajh. pragozd	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,5
Rajh. gosp. go.	0,0	2,3	3,5	4,5	2,3	6,0	4,5

7. *Phylloscopus sibilatrix* (grmovščica)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0,0	1,0	1,8	1,5	2,3	0,8	1,3
Pečka južna pl.	0,0	0,8	1,3	1,5	2,3	1,8	0,8
Rajh. pragozd	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,5	1,5
Rajh. gosp. go.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8

8. *Ficedula albicollis* (belovrati muhar)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0.0	0.0	0,5	1,8	2,5	4,0	2,3
Pečka južna pl.	0.0	0.0	1,0	1,8	0,8	1,3	0,8
Rajh. pragozd	0.0	0.0	0.0	0.0	1,0	0.0	0.0
Rajh. gosp. go.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

9. *Phoenicurus phoenicurus* (pogorelček)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0,5
Pečka južna pl.	0.0	0.0	0.0	0,5	0.0	0.0	0,5
Rajh. pragozd	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0,5	0,5
Rajh. gosp. go.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

10. *Ficedula parva* (mali muhar)

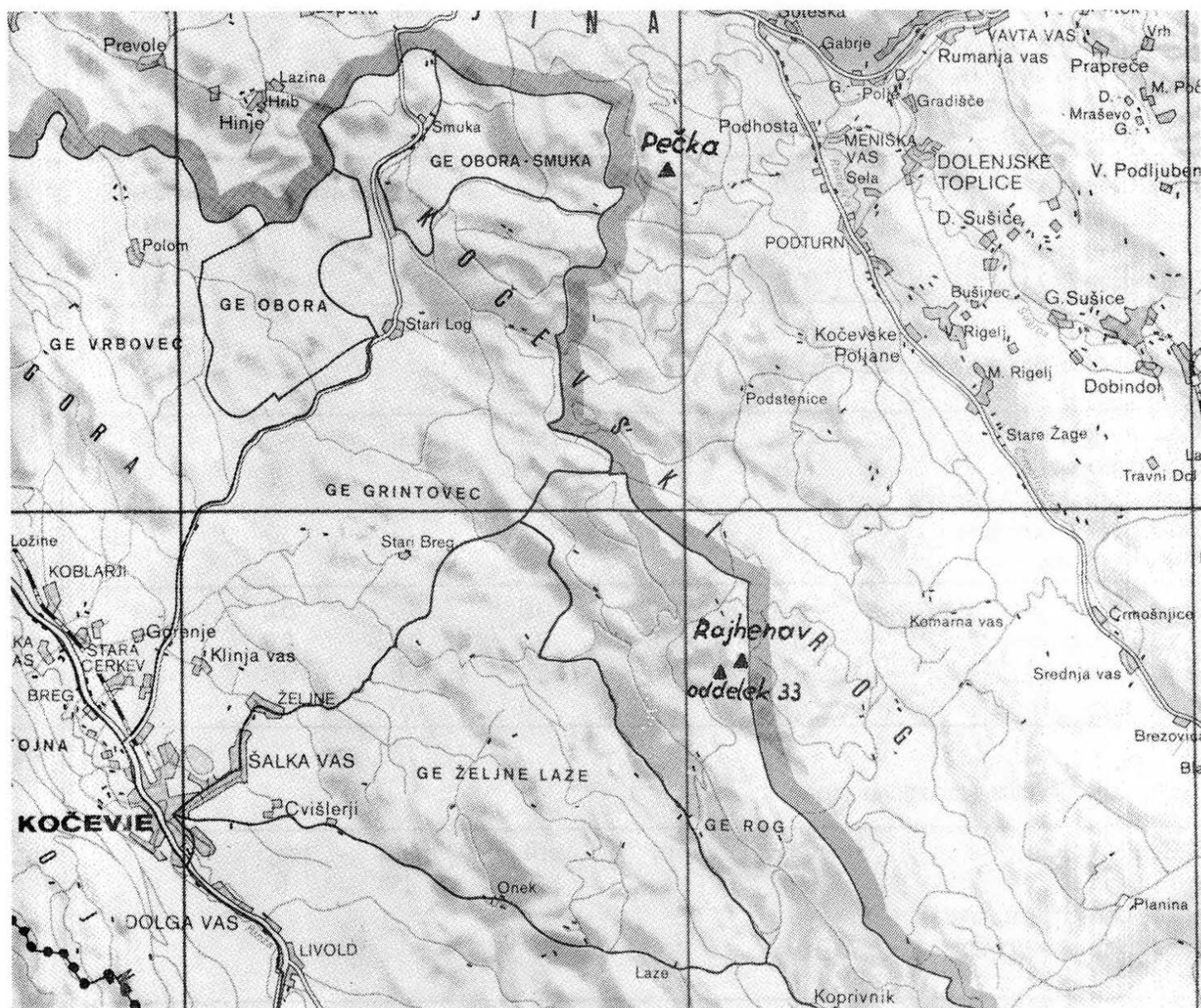
mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pečka južna pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0,5	0.0	0.0
Rajh. pragozd	0.0	0.0	0.0	1,0	0,8	0.0	0,5
Rajh. gosp. go.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

11. *Anthus trivialis* (drevesna cipa)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pečka južna p.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rajh. pragozd	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rajh. gosp. go.	0.0	0.0	0.0	0,3	0,5	1,0	1,3

12. *Dendrocopos lilfordi* (balkanski detel)

mesec – month	marec	april	april	maj	maj	maj	junij
zap. št. popisa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
survey consecutive number							
raziskovalna površina							
research area							
Pečka sever. pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0,5	0,3	0,3
Pečka južna pl.	0.0	0.0	0.0	0.0	0,3	0,5	0.0
Rajh. pragozd	0.0	0.0	0.0	0.0	0,5	0,3	0,3
Rajh. gosp. go.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0



Slika 3. Lega raziskovalnih površin: 1. Pečka – južni predel, 2. Pečka – severni predel, 3. Rajhenavski pragozd, 4. gospodarski gozd (oddelek 33)

Figure 3: Position of research areas: 1. Pečka – southern research area, 2. Pečka – northern research area, 3. Rajhenav virgin forest, 4. Managed forest (Section No. 33)

3.5. Redkejše vrste

Specifične razmere na posameznih raziskovalnih površinah od orografije, drevesne sestave, presvetljenosti, deleža razvojnih faz do števila odmrlih dreves, pogojujejo ustrezne habitate za vrste ozke specialiste, ki imajo vse ali del območja na popisnih ploskvah.

Med zanimive in redke vrste pa spadajo: balkanski in triprsti detel, mali muhar, belovrati muhar in pogorelček – torej vrste, ki se zadržujejo v pragozdnih ostankih. Balkanski detel je nova opažena vrsta v Sloveniji, triprsti detel je redkejši gnezdilec iglastih gozdov, mali muhar ima tu primeren habitat, belovrati muhar je gnezdilec vlažnih nižinskih gozdov v severovzhodni Sloveniji in v Krakovskem gozdu, opazovan pa še ni bil v času gnezdenja v jelovobukovem gozdu, pogorelček je pogostejši gnezdilec v severnem delu Slovenije, vendar se pojavlja tu v zaprtem sestoju.

Malega muharja sem v Pečki opazoval 5. maja 1989. leta na južni raziskovalni površini, v delu, kjer je v celotnem pragozdnem ostanku največji delež odraslih bukev ter bolj tesen sklep drevesnih krošenj. Mali muhar tedaj ni kazal izrazite območnosti. Zapel je le kratko, toliko da je zbudil mojo pozornost in sem ga za nekaj trenutkov ujel tudi skozi daljnogled. Ob naslednjem popisu sem ga le bežno opazil v krošnji, oglasil pa se ni več. Naslednje leto v juniju sva z I. Geistrom prav tam opazovala dva pojoča mala muharja. Verjetno se je pojavil še en par in tako je konkurenca spodbudila večjo pevsko aktivnost. V Rajhenavskem pragozdnem ostanku sta leta 1989 vztrajno pela dva samca. Podobno je bilo tudi naslednje leto.

Iz opazovanj malega muharja lahko sklepam, da precej »neredno« poje, oziroma ima obdobja intenzivnega petja

ko se zadržuje v spodnjem delu krošenj in obdobja, ko se ne oglašja in ne poje. To je najbrž odvisno od več dejavnikov: časa gnezdenja, vremena, konkurence... Brez zvočnega znamenja pa ga zelo težko opazimo. Pragozdni ostanek Pečka je verjetno tudi manj primerna zanj in zato njegova gostota niha. Pečka ima več presvetljenih delov, drevje je sklenjeno le v manjših delih, medtem ko je v Rajhenavskem pragozdnem ostanku sklep drevesnih krošenj tesen. S tem je povezana mikro klima in tako tudi ponudba ustrezne hrane za malega muharja.

ZAKLJUČKI

Na pragozdnih raziskovalnih površinah pravladujejo vrste iz reda ptic pevk, še nekoliko bolj pa v gospodarskem gozdu. V Rajhenavskem pragozdnem ostanku je bilo več vrst pozimi, kjer so ugodnejše prehrabne razmere. Na vseh štirih raziskovalnih ploskvah je bila v gnezditvenem obdobju podobna pestrost in gostota ptic. Dominantne vrste so na raziskovalnih površinah v pragozdnih ostankih iste, podobna pa je tudi njihova gostota, razlike nastopajo pri subdominantnih in influentnih oziroma recendentnih vrstah. Od ostalih raziskovalnih površin se najbolj loči raziskovalna površina v gospodarskem gozdu, kjer so razlike že pri dominantnih vrstah.

Največ ptic išče hrano v krošnji (1/2), 90 % ptic se hrani z nevretenčarji. Odstopa gospodarski gozd, kjer je manj vrst, ki iščejo hrano na skorji. V krošnji, v duplih in pri tleh imajo gnezdilne habitate ptice zastopane v podobnih deležih, odstopa raziskovalna površina v gospodarskem gozdu, kjer je za polovico manj gnezdilcev v duplih in več pri tleh. Med duplarji so pretežno ptice stalnice, le te uporabljajo različno ve-

lika dupla – največ je manjših vrst ptic duplaric (85 %).

V mesecu marcu je v pragozdnih ostankih še enkrat več ptic kot v gospodarskem gozdu. Selivci in klateži se glede na vrsto vrnejo ob različnem času in različno tudi glede posameznih raziskovalnih površin, odvisno od stanja gozda (deleža razvojnih faz, presvetljenosti, terminalne faze, itd.). V času gnezdenja pa so nekatere vrste samo na enih raziskovalnih površinah. Pragozdni ostanki rabijo kot refugiji za nekatere vrste, npr.: balkanski in triprsti detel, mali in belovrati muhar, pogorelček ter kozača.

Pragozdna ostanka Rajhenavski Rog in Pečka nista prava pragozdova iz ornitološkega vidika, zato ker imata premajhne površine ter je prevelik robni vpliv, na kar kaže velika gostota ptic.

LITERATURA

GEISTER, I., 1980: Slovenske ptice, Mladinska knjiga, Ljubljana.

HARTMAN, T., 1987: Pragozd Rajhenavski Rog, Gozdni rezervati Slovenije, VTO gozdarstvo, BTF, Ljubljana.

TOMIALOJČ, L., 1984: Birds of Bialowieza National Park, Acta Ornithologica, str. 241–310.

TURK, V., KASTELIC, A., HARTMAN, T., 1985: Pragozd Pečka, Gozdni rezervati Sloveniji, VTO gozdarstvo, BTF, Ljubljana.

Miro Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

POVZETEK

Avtor je v letu 1989 s kartirno metodo popisal ptice v treh pragozdnih ostankih v Rajhenavskem Rogu in Pečkah ter v gospodarnem gozdu v Rajhenavu. Vsaka raziskovalna površina v teh gozdovih meri 20 ha. V pragozdnih ostankih prevladuje jelovo bukova združba (*Abieti-Fagetum dinaricum*) ob prisotnosti smreke, gorskega javorja in bresta. Raziskovalni površini v Pečki sta delno presvetljeni, ena zaradi polomasti, druga zaradi jase, v Rajhenavskem Rogu prevladuje optimalna faza drevesne zarasti, gospodarski gozd pa je zopet precej presvetljen in zasajen s

smreko v zeliščnem sloju. V pragozdnih ostankih je ob selitvi zgodaj spomladi (v mesecu marcu) več ptic, tako po pestrosti kot po gostoti, kot v gospodarskem gozdu, saj je pragozd zaradi odmrlega drevja bogatejši s hrano in temperaturno bolj izenačen kot presvetljen in preprišen gospodarski gozd. Najbolj očitna pa je razlika v gostoti in pestrosti vrst, ki se hranijo na drevesni skorji (brglez, detli, plezavčka), ki jih je v pragozdnih ostankih še enkrat toliko kot v gospodarskem gozdu. Pragozdni ostanki predstavljajo tudi refugij za nekatere ekološko zahtevne vrste kot so mali in belovrati muhar, balkanski in triprsti detel ter kozača, ki hkrati veljajo v Sloveniji za (z izjemo belovratega muharja) za zelo redke gnezdilce.

SUMMARY

In the year of 1989 the author mapped the birds of three areas within the remains of the Rajhenavski Rog and Pečka virgin forests, as well as of a managed forest at Rajhenav, of which each research area covers 20 ha. In the above mentioned virgin forests there predominates fir-beech association (*Abieti-Fagetum dinaricum*), accompanied by pine, maple and elm. The two researched areas at Pečka are partially lit through, one due to its broken up trees, the other due to its clearing; at Rajhenavski Rog there predominates optimal phase of tree growth, while its managed forest is again rather light, with pines growing in the ground layer vegetation. Within the remains of the virgin forest there appear, in view of their richness as well as density, more birds during the early spring migration period (March), than in the managed forest, for the virgin forest is due to its dead trees richer with food and better balanced in respect of its temperature than well lit and draughty managed forest. Most obvious, however, is the difference in density and richness of species feeding on bark (nuthatches, woodpeckers, tree-creepers) which are twice as frequent in the remains of these virgin forests than in the managed one. The virgin forest remains represent also a refuge for some ecologically pretentious species, e.g. Collared and Red-breasted Flycatchers, Balkan and Three-toed Woodpeckers, and Ural Owl, which are in Slovenia considered (with exception of Collared Flycatchers) very rare breeders.

Rjava cipa *Anthus campestris* gnezdi tudi na Notranjskem

Tawny Pipit *Anthus campestris* breeding also in Inner Slovenia

Slavko POLAK

Na možnost gnezdenja rjave cipe na visokokraškem pašniku nad Koritnicami me je pred leti opozoril J. Gregori, ki jo je tam videl s hrano v kljunu. Sam sem jo prvič opazoval približno na istem mestu 11. 5. 1990, vendar pa ta datum še vedno dovoljuje tudi ptice na selitvi, tako da možnosti gnezditve nisem posvečal pozornosti.

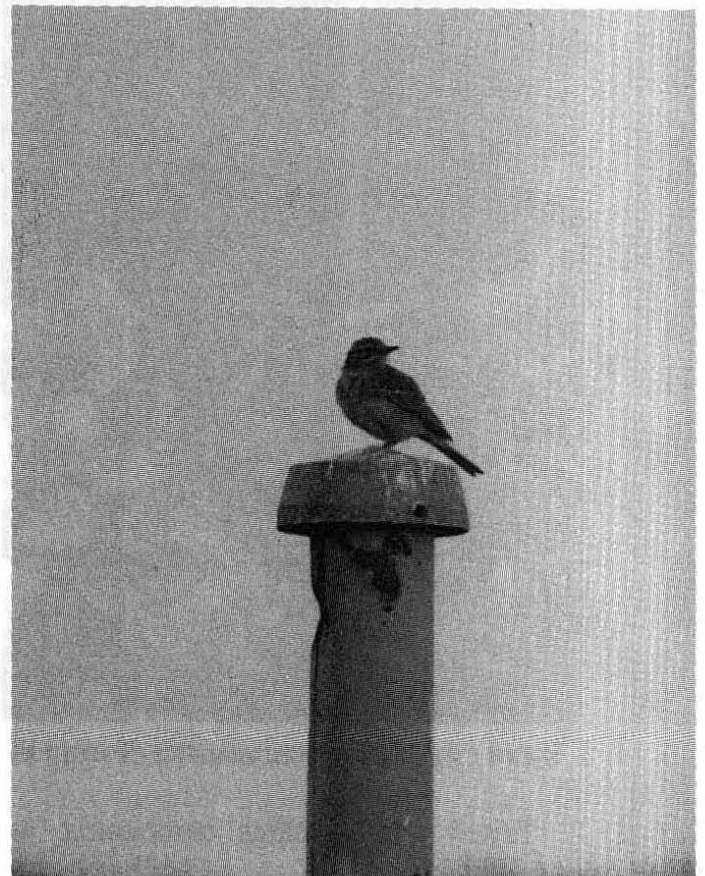
Nedaleč stran, na vojaškem tankovskem strelišču, smo 2. 6. 1990 z B. Mozetičem in P. Trontljem popisovali ptice. Tu je vojska izravnala več manjših gričev, tako da so nastale večje, razgalljene, peščene površine z bornim rastlinjem. Še pred sončnim vzhodom nas je sredi peščene ravnice, na vrhu suhega grmička, prav tako po »srakopersko« pričkala rjava cipa. Determinacija se je potrdila, ko smo se ji približali in je v letu pokazala značilnosti družine *Motacillidae*. Tu smo poleg rjave cipe opazovali še pojoče kupčarje *Oenanthe oenanthe*, slegurje *Monticola saxatilis*, poljske škrjance *Alauda arvensis* in rjave srakoperje *Lanius collurio*. Na tleh, nekoliko bolj poraslih s travo, pa še hribske škrjance *Lullua arborea*, velike strnade *Miliaria calandra*, rumene strnade *Emberiza citrinella*, mlinarčke *Sylvia curruca*, prosnika *Saxicola torquata* in številne ptice, ki so to področje le preletele.

Ker je kazalo na možnost gnezdenja rjave cipe, sem poligon ponovo obiskal 10. 6. 1990 ob zori in opazoval dve cipi na dveh ločenih možnih gnezdiščih.

Obe sta ob sončnem vzhodu prileteli na zelo izpostavljeno mesto, suho vejo in kovinski drog, si približno petnajst minut urejali perje in kasneje razmehoma daleč odleteli.

Gnezdo sem zaman iskal. Sploh pa je zadrževanje na strelišču nevarno. Pravzaprav je civilnim osebam dostop prepovedan. Iz literature je znano, da je gnezdo na tleh, pod šopom trave, in da je napravljeno iz kupčka suhih trav in koreninic. Zanimivo je, da naj bi bil vhod v gnezdo ponavadi obrnjen proti severu ali vzhodu.

22. 6. 1990 sem fotografiral rjavo cipo



na železnem drogu, kamor je, kot vse kaže, sedala vsako jutro ob svitu. Že tako, na oko, je očitno večja od drevesne cipe *Anthus trivialis*, je peščene barve, samo obnašanje pa prej spominja na pastirice. Prav tako spominja na belo pastirico *Motacilla alba* tudi dvo-zložno oglašanje v letu. Na tleh so rjave cipe živahno tekale okrog šopov trave in z bilk obirale žuželke.

Verjetnost gnezdenja rjave cipe na tem področju se je še podkrepila 11. 8. 1990, ko sem opazoval jato osmih (8) ptic, med njimi dve mladostni z lisami na prsih, vendar opazno manj očitnimi kot pri drevesni cipi. Na istem mestu so se namreč hranile tudi drevesne cipe, ki so odletele, ko sem se nekoliko približal, medtem ko so rjave cipe le obmirovale in čez čas nadaljevale z aktivnim hranjenjem.

Rjavo cipo dobimo na slovenski obali, Kraškem robu (D. Tome in A. Sovinc –



Slika 1, 2: Rjava cipa *Anthus campestris*, Koritnice 22. 6. 1990.

Fig. 1, 2: Tawny Pipit *Anthus campestris*, at Koritnice on 22nd June 1990

ustno) in na sežanskem Krasu (Šere 1980). Omenjeno nahajališče (05/44) je na nadmorski višini 600 m, kar očitno za gnezdenje ni moteče, pač pa je nujna z rastlinjem siromašna, peščena ravnica. Glede na to, da bi takšen biotop lahko našli še kje drugje v Sloveniji, obstaja možnost, da je vrsta razširjena bolj, kot nam je znano.

LITERATURA:

HARRISON C. (1988): A field guide to the Nests, Eggs and Nestlings of European birds. COLLINS, London.

PERRINS C. (1987): New Generation guide to the Birds of Britain and Europe. COLLINS, London.

ŠERE D. (1980): Rjava cipa; *Acrocephalus*: letnik 1, št. 4, str. 59.

Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak

POVZETEK

Rjava cipa prebiva na razgaljenih, vendar utrjenih zemljiščih, ki v Sloveniji nastajajo večidel kot posledica človekovih dejavnosti. Tako je najbolj znano prebivališče rjave cipe v opuščnem delu Sečoveljskih solin. Avtor je opazoval dve domnevni gnezdilki na vojaškem poligonu pri Knežaku. Gnezda ni našel, pač pa je v začetku avgusta opazil jato 14 ptic.

SUMMARY

Tawny Pipit lives in open but downtrodden grounds which have in Slovenia originated mostly due to man's various activities. The best known breeding habitat of this species in Slovenia is the deserted part of the Sečovelje Salinas. The author observed two supposed breeders at a military training ground near Knežak in Inner Slovenia. No nest was found, but a flock of 14 birds was seen by him in early August 1990.

Pegasta sova *Tyto alba* in lesna sova *Strix aluco* v gradovih severovzhodne Slovenije

Barn Owl *Tyto alba* and Tawny Owl *Strix aluco* in the castles of NE Slovenia

Andrej ŠORGO

UVOD

Na ekološko-raziskovalnem taboru »DRAVA 91« smo želeli preveriti, ali sove naseljujejo podstrešja nekaterih gradov v severovzhodni Sloveniji. S člani ornitološko – zoološke skupine smo pregledali 12 gradov na Dravskem polju in obrobju Haloz. Podatki so bili zbrani na enkratnih ogledih grajskih podstrešij v času med 21. in 27. avgustom 1991. Čas sicer ni bil najbolj ugoden, saj je bila konec avgusta gnezditev že končana, vendar dobljeni rezultati opravičujejo ta zapis.

PREGLED PO GRADOVIH

1. Rače (UTM WM 54); datum obiska: 25. 8. 1991;

V grajskem stolpu smo opazovali pegasto sovo na dnevnem počitku. Nabrali smo večjo količino izbljuvkov, našli pa smo tudi kadavra dveh mladičev.

2. Sp. Polskava (UTM WM 54); datum obiska: 25. 8. 1991

Ni sledov bivanja sov.

3. Ravno polje (UTM WM 64); datum obiska: 22. 8. 1991;

Opazovali smo lesno sovo. Velika količina izbljuvkov kaže na stalno prisotnost.

4. Turnišče (UTM WM 64); datum obiska 23. 8. 1991;

Ni sledov bivanja sov.

5. Ptujski grad (UTM WM 64); datum obiska: 25. 8. 1991;

Opazovali smo dve pegasti sovi, ki sta se vznemirjeno spreletavali med množico golobov, ki smo jih tudi sami vznemirili s svojim obiskom. Tla v grajskem stolpu so bila prekrita z mešanico »gvana« in sovjih izbljuvkov, kar kaže na stalno prisotnost.

6. Dornava (UTM WM 74); datum obiska: 23. 8. 1991;

Na grajskem ostrešju smo našli veliko množico izbljuvkov pegaste sove. En izbljuvek je bil še moker in verjetno izločen tisto jutro.

7. Muretinci (UTM WM 73); datum obiska: 25. 8. 1991;

Ni sledov bivanja sov.

8. Velika Nedelja (UTM WM 84); datum obiska: 28. 8. 1991;

Na tleh smo našli prek sto celih in mnogo razpadlih izbljuvkov lesne sove, pomešanih z iztrebki.

9. Zavrč (UTM WM 84); datum obiska: 23. 9. 1991;

Ni sledov bivanja sov.

10. Štatenberg (UTM WM 53); datum obiska: 21. 8. 1991;

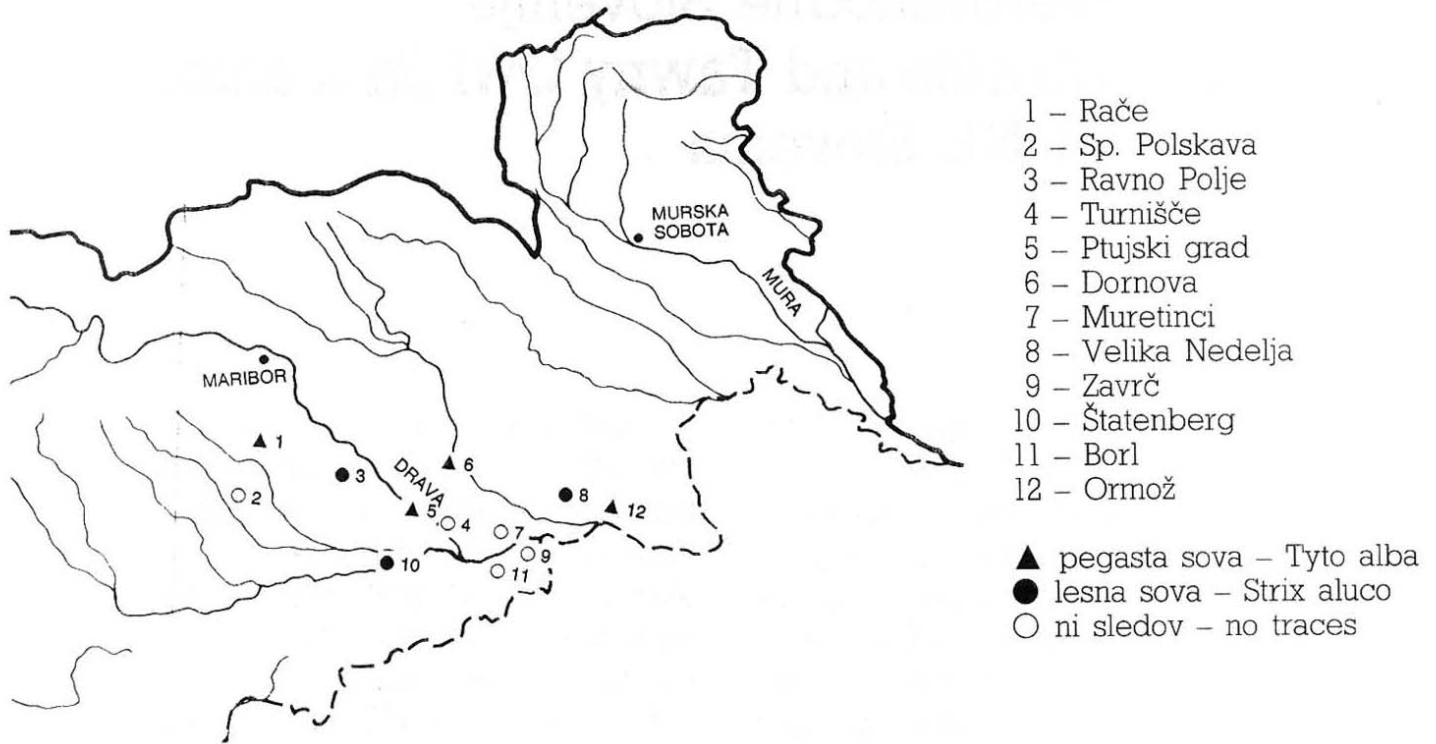
Našli smo velike količine izbljuvkov lesne sove, peresa in jajčne lupine.

11. Borl (UTM WM 73); datum obiska: 20. 8. 1991;

Ni sledov bivanja sov. V letih 1987 in 1988 je našel izbljuvke pegaste sove F. Janžekovič (Janžekovič ustno).

12. Ormož (UTM WM 73); datum obiska 28. 8. 1991;

Slika 1: Gradovi na vzhodnem Štajerskem, kjer je potekala raziskava
 Fig. 1: The castles of Eastern Styria, where research was carried out



- 1 – Rače
- 2 – Sp. Polskava
- 3 – Ravno Polje
- 4 – Turnišče
- 5 – Ptujski grad
- 6 – Dornova
- 7 – Muretinci
- 8 – Velika Nedelja
- 9 – Zavrč
- 10 – Štatenberg
- 11 – Borl
- 12 – Ormož

- ▲ pegasta sova – *Tyto alba*
- lesna sova – *Strix aluco*
- ni sledov – no traces

Našli smo prek sto celih in veliko množino razpadlih izbljuvkov pegaste sove, ter nekaj izbljuvkov lesne sove.

DISKUSIJA

Po pregledu podstrešij dvanajstih gradov smo na sedmih opazovali ali našli sledove bivanja dveh vrst sov. Na treh lokacijah je bila to pegasta sova (*Tyto alba*), na treh lesna sova (*Strix aluco*), ena lokacija pa je bila skupna obema vrstama sov.

Zaradi množice izbljuvkov in drugih ostankov (perje, kadavri) smo prepričani, da je pegasta sova gnezдила na gradovih: Rače, Ptuj, Dornava in Ormož.

Lesna sova je verjetno gnezдила na treh gradovih: Štatenberg, Ravno polje in Velika Nedelja, medtem ko grad v Ormožu obiskuje le priložnostno.

Morda velja omeniti, da nikjer nismo našli sledov, ki bi dovoljevali misel, da obe vrsti gnezditna na istem podstrešju, kar daje slutiti na morebitno tekmovanje med vrstama.

Na petih gradovih nismo našli sledov. Na Zavrču in Muretincih so ostrešja urejena tako, da je ptičem preprečen dostop, Turnišče obnavljajo, druga dva gradova pa ostajajta potencialno gnezdišče za sove.

Andrej Šorgo, Ptujška 91, Rače

POVZETEK

Skupina mladih raziskovalcev je pregledala podstrešja 12 gradov v severovzhodni Sloveniji. Na sedmih podstrešjih so našli perje, izbljuvke in kadavre pegaste sove in lesne sove. Po sledovih sodeč vrsti nikdar ne gnezditna skupaj na istem podstrešju.

SUMMARY

A group of young researchers surveyed the lofts of 12 castles in NE Slovenia and found, in seven of them, feathers, pellets and cadavers of Barn and Tawny Owls. According to these remains, the two species never breed at the same time in the same lofts.

Kadavri, najdeni v severovzhodni Sloveniji

Cadavers found in NE Slovenia

Milan VOGRIN

Kot je zapisal že T. Makovec (Falco 3/1987) proučevanje ptic ni vedno najbolj prijetno, seveda pa pri tem oba misliva na kadavre. Vendar nam tudi ti kar precej povedo o ptici, le na pravi način se ga moramo lotiti. Kadavre sem si beležil priložnostno na terenskih obhodih po SV Sloveniji. Pri tem sem v svojo beležko zapisal naslednje podatke: datum, kraj, vrsto (spol in starost, kjer je bilo to možno), stanje kadavra, sestavo kadavra in vzrok pogina. Vendar se velikokrat pojavi problem določiti vzrok pogina, še posebno, če je kadaver že močno razpadel, povrhu pa ga dobršen del že manjka. Kadavre sem priložnostno tudi fotografiral.

Tako sem od 21. 8. 1983 do 22. 4. 1991 evidentiral 219 kadavrov oziroma 52 vrst.

Vzrok pogina sem razdelil na pet večjih skupin in sicer:

- prometna nesreča (osebek povozhen – avto, vlak)
- ustrelitev (osebek ustreljen – prisotne šibre ali vidne sledi šiber)
- uplenitev (osebek uplenjen od ujed, sov, zveri)
- ostalo (osebek utopljen, zastrupljen, padec iz gnezda, elektrika, šipa...)
- neznano (na osebkcu ni vidnih poškodb, po katerih bi se dalo zanesljivo sklepati o poginu).

Iz tabele 1 je razvidno, da po vzroku pogina prednjačijo povozeni osebki, saj krvni davek cest pobere kar 70 oziroma 32,0 %. Pri tem imajo glavni delež pevke. Povsem razumljivo je, da je tako visok delež pri uplenjenih osebkkih, saj gre v tem primeru za povsem normalen dogodek v boju za preživetje. Vse previsok pa je delež ustreljenih osebkov, saj je lovcem treba pripisati kar 14,6 %. Skrb vzbujajoče je tudi to, da so v tej skupini tudi takšne vrste, ki so pri nas redke, trajno zaščitene, pa so še vedno na strelski listi. Verjetno pa je ta skupina še podcenjena, saj je prav gotovo še kakšen osebek v skupini pod neznano, ki bi ga lahko mirne duše preselili v »lovsko«.

	Prometna nesreča road accident	Ustrelitev shooting	Uplenitev capture	Neznano unknown	Ostalo other	
26 nepevk nonpasseriformes	7 (3,2 %)	24 (11,0 %)	39 (17,8 %)	21 (9,6 %)	14 (6,4 %)	105 (48,0 %)
26 pevk passeriformes	63 (28,8 %)	8 (3,6 %)	25 (11,4 %)	9 (4,1 %)	9 (4,1 %)	114 (52,0 %)
	70 (32,0 %)	32 (14,6 %)	64 (29,2 %)	30 (13,7 %)	23 (10,5 %)	219 (100)

Tabela 1: Vzrok pogina, posebej za pevke in nepevke

Table 1: Cause of death, separately for passeriformes and nonpasseriformes

Na tabeli 2 so vrste prikazane še posamič ter zraven njihovo število po posameznih kategorijah.

Seveda pa iz kadavra, če le ni že preveč razpadel lahko »iztisnemo« še marsikatero zanimivost. Tako lahko opravimo biometrične meritve (dolžina peruti, repa, kljuna, kraka, celotna dolžina, mere prstov...) te so zlasti pomembne pri večjih vrstah, ki jih ne ulovimo v mrežo.

Nadalje lahko zbiramo in urejamo tudi zbirke najrazličnejših telesnih delov kot so lobanje, noge, peruti, peresa ali kar cele primerke, če so dovolj dobro ohranjeni. Sam recimo na ta način urejam zbirko peres. Vse to gradivo nam bo kasneje koristilo na terenu, ko



Slika 1: Liska *Fulica atra*, 5. 12. 1987, Ormož (M. Vogrin)

Figure 1: Coot *Fulica atra*, at Ormož on 5th December 1987 (M. Vogrin)

bomo lahko tudi v živo preverjali naše poznavanje ptičjih sledi, peres in drugih ostankov ter na ta način določevali prisotnost vrst.

Prav tako se lahko na kadavrih naučimo in preverjamo določevanja starosti in spola ter kasneje to uporabimo na živih primerkih.

In nenazadnje nas na nogi lahko preseneti še obroček!



Slika 2: Močvirski martinec *Tringa glareola*, 2. 8. 1980, Ormož (M. Vogrin)

Figure 2: Wood Sandpiper *Tringa glareola*, at Ormož on 2nd August 1980 (M. Vogrin)

Table 2: Vzrok pogina species

Table 2: Cause of death

Vrsta ptice bird species	Prometna nesreča road accident	Ustrelitev shooting	Uplenitev capture	Neznano unknown	Ostalo other	Skupaj together
<i>Tachybaptus ruficollis</i>		1		2		3
<i>Podiceps cristatus</i>		2				2
<i>Ardea cinerea</i>		3		3		6
<i>Ciconia ciconia</i>				1		1
<i>Anas platyrhynchos</i>		4	2			6
<i>Pernis apivorus</i>		1				1
<i>Accipiter gentilis</i>		1				1
<i>Accipiter nisus</i>				1		1
<i>Buteo buteo</i>		3	1	2	1	7
<i>Perdix perdix</i>			2	1	1	4
<i>Phasianus colchicus</i>	4		7		1	12
<i>Gallinula chloropus</i>		1		1		2
<i>Fulica atra</i>		6	1			7
<i>Vanellus vanellus</i>			2		2	4
<i>Tringa glareola</i>					1	1
<i>Larus ridibundus</i>			8	7	3	18
<i>Sterna hirundo</i>			12			12
<i>Columba palumbus</i>			1	1	2	4
<i>Streptopelia decaocto</i>	1	1	3		1	6
<i>Athene noctua</i>	1					1
<i>Alcedo atthis</i>					1	1
<i>Hirundo rustica</i>	6			1		7
<i>Anthus pratensis</i>					1	1
<i>Motacilla alba</i>	2				1	3
<i>Erithacus rubecula</i>	1		1			2
<i>Phoenicurus ochruros</i>	1					1
<i>Oenanthe oenanthe</i>					1	1
<i>Turdus merula</i>	4	1	4	1		10
<i>Turdus pilaris</i>			3			3
<i>Turdus philomelos</i>	1		3	1		5
<i>Sylvia atricapilla</i>	1			1		2
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>				1		1
<i>Parus ater</i>			1			1
<i>Parus major</i>	1		1	1	3	6
<i>Oriolus oriolus</i>					1	1
<i>Garrulus glandarius</i>			3			3
<i>Pica pica</i>	1	2	2			5
<i>Corvus monedula</i>	1					1
<i>Corvus cornix</i>		4	1	3		8
<i>Sturnus vulgaris</i>					1	1
<i>Passer domesticus</i>	29		1		1	31
<i>Passer montanus</i>	7	1				8
<i>Fringilla coelebs</i>	3		1			4
<i>Carduelis chloris</i>	3					3

Carduelis carduelis	1		3			4
Carduelis cannabina			1			1
Emberiza citrinella	1					1
Larus canus				1		1
Tyto alba		1				1
Asio otus				1		1
Upupa epops	1					1
Phalacrocorax carbo					1	1
52 vrst	70	32	64	30	23	219

LITERATURA:

MAKOVEC T. (1987): Nekaj o kadavrih. FALCO 3/1987, Koper.

MAKOVEC T. (1989): Najdbe kadavrov ptic na slovenski obali. FALCO 7-8/1989, Koper.

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas-Slivnica

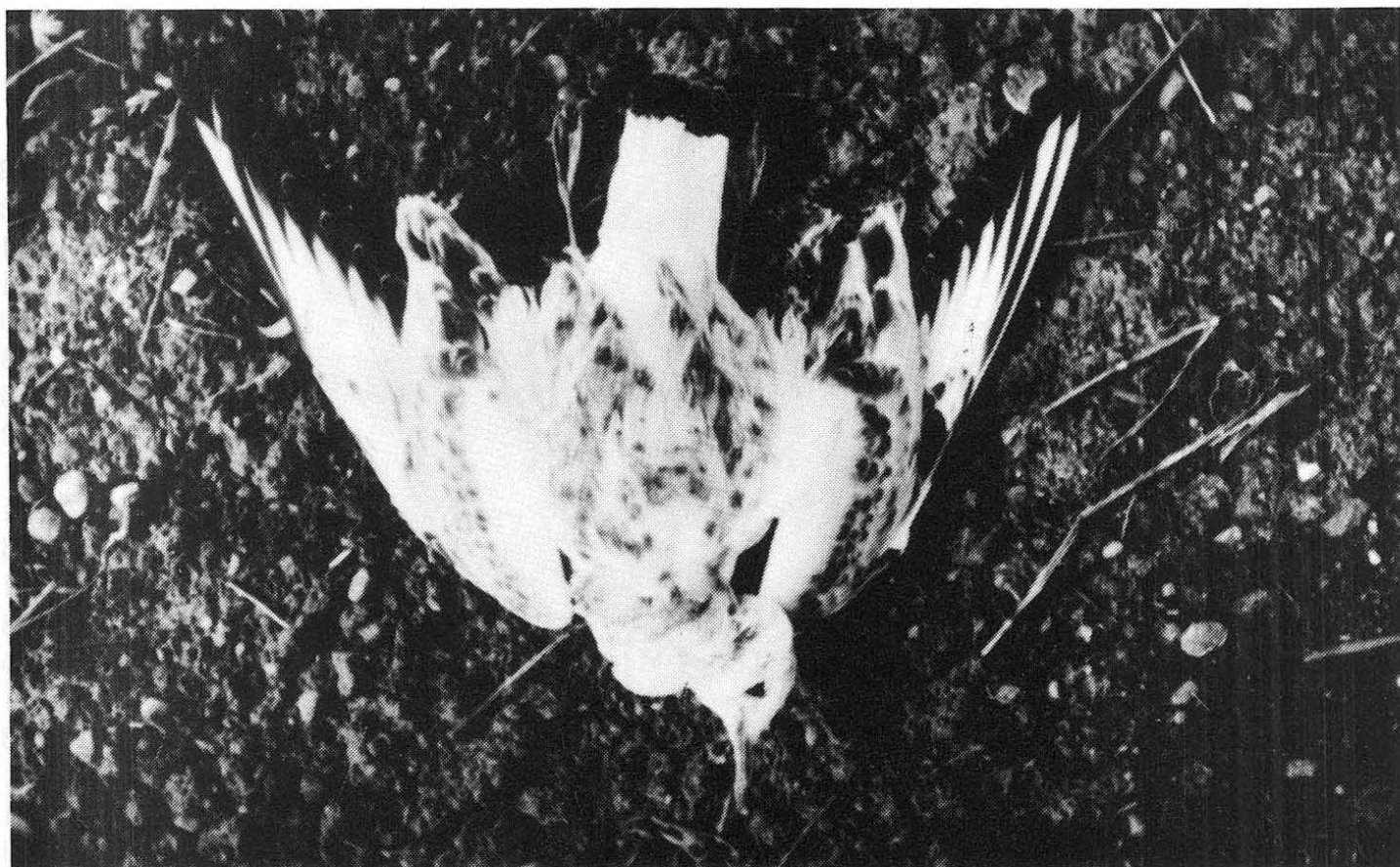
POVZETEK

Avtor je v letih 1983–91 evidentiral 214 kadavrov, ki so pripadali 52 vrstam ptic. Vzroki smrti so porazdeljeni takole: uplenitev 28,6 %, prometna nesreča 32,3 %, ustrelitev 14,4 %, neznano

14 % in ostalo (utopitev, zastrupitev, električne žice itd.) 10,7 %. Glede na vrsto je največ domačih vrabcev (31), sledijo rečni galebi (12) in navadne čigre (10) itd.

SUMMARY

From 1983 to 1991 the author carried out a research on 214 cadavers belonging to 52 different species. The causes of their deaths were as follows: capture 28,6 %, road accidents 32,3 %, shooting 14,4 %, unknown 14 %, and other (drowning, poisoning, live wires) 10,7 %. Most cadavers belonged to House Sparrows (31), Black-headed Gulls (12), Common Terns (10) etc.



Slika 3: Rečni galeb *Larus ridibundus*, 22. 4. 1991, Rače (M. Vogrin)

Figure 3: Black-headed Gull *Larus ridibundus*, at Rače on 22nd April 1991 (M. Vogrin)



Slika 4: Pegasta sova *Tyto alba*, 5. 12. 1987, Ormož (M. Vogrin)

Figure 4: Barn Owl *Tyto alba*, at Ormož on 5th December 1987 (M. Vogrin)

DOKUMENTACIJA:

T. RUFICOLLIS

5. 7. 84, Rače, (L)
23. 7. 86, Rače, (2ex.), (N)

P. CRISTATUS

3. 4. 86, Rače, (L)
24. 10. 87, Rače, (L)

A. CINEREA

12. 2. 84, H. v., (N)
30. 10. 89, Rače, (L)
11. 11. 89, Rače, (L)
17. 12. 89, Rače, (L)
28. 4. 90, Rače, (N)
22. 4. 91, Rače, (N)

C. CICONIA

18. 4. 87, Razkrižje, (N)

A. PLATYRHINCHOS

6. 2. 85, Rošnja, (U)
28. 2. 87, Loka, (U)
26. 9. 87, Rače, (L)
7. 5. 88, Rače, (L)
11. 3. 90, Ormož, (L)
31. 8. 90, Ormož, (L)

P. APIVORUS

13. 7. 87, Rače, (L)

A. GENTILIS

5. 12. 87, Ormož, (L)

A. NISUS

20. 1. 86, Loka, (N)

B. BUTEO

26. 6. 84, H. v., (O)
24. 3. 85, Rače, (N)

17. 10. 85, Požeg, (L)

28. 4. 86, Podova, (U)

28. 6. 86, Lenart, (L)

9. 11. 86, Ješenca, (N)

20. 9. 90, Brezula, (L)

B. PERDIX

8. 3. 85, H. v., (U)

26. 3. 85, H. v., (U)

18. 6. 88, Rače, (O)

15. 5. 90, H. v., (N)

P. COLCHICUS

12. 1. 85, Rače, (U)

8. 2. 85, Rače, (U)

1. 3. 85, Loka, (U)

20. 4. 85, Rače, (U)

17. 11. 85, H. v., (U)

25. 4. 87, Požeg, (U)

28. 4. 88, H. v., (U)

23. 5. 88, Požeg, (O)
30. 6. 88, D. d., (A)
21. 7. 90, Brunšvik, (A)
22. 8. 90, Zg. Gorica, (A)
6. 4. 91, Sl. Konjice, (A)

G. CHLOROPUS

26. 9. 87, Rače, (L)
3. 2. 90, Požeg, (N)

F. ATRA

5. 2. 85, Loka, (U)
2. 11. 86, Rače, (L)
15. 11. 86, Rače, (L)
21. 11. 87, Rače, (L)
5. 12. 87, Ormož, (L)
24. 9. 89, Rače, (L)
11. 3. 90, Ormož, (L)

V. VANELLUS

5. 5. 84, H. v., (O)
5. 7. 84, Rače, (O)
16. 7. 84, Medvedce, (U)
14. 3. 90, H. v., (U)

T. GLAREOLA

2. 8. 90, Ormož, (O)

L. RIDIBUNDUS

20. 9. 83, H. v., (U)
6. 2. 85, Rošnja, (U)
14. 7. 85, H. v., (U)
17. 7. 85, H. v., (N)
30. 8. 85, Rače, (U)
28. 4. 86, Rače, (O)
29. 7. 87, H. v., (O)
29. 7. 87, H. v., (O)
28. 4. 88, Rače, (N)
28. 6. 88, Rače, (N)
16. 7. 89, Medvedce, (U)
20. 10. 89, H. v., (U)
30. 6. 90, Hoče, (U)
30. 7. 90, Rače, (N)
22. 3. 91, Rače, (N)
19. 4. 91, Rače, (N)
22. 4. 91, Rače, (N)
22. 4. 91, Rače, (U)

S. HIRUNDO

24. 6. 90, Hoče (U)
30. 6. 90, Hoče, (U)

15. 7. 90, Hoče, (6ex.), (U)
24. 7. 90, Hoče, (3ex.), (U)
5. 8. 90, Hoče, (U)

C. PALUMBUS

21. 6. 86, Podova, (U)
26. 6. 84, H. v., (2ex.), (O)
11. 7. 88, Rače, (N)

S. DECAOCTO

30. 11. 84, Rače, (U)
28. 3. 87, Ješenca, (U)
6. 4. 90, H. v., (O)
14. 7. 90, Brunšvik, (A)
25. 8. 90, H. v., (L)
22. 3. 91, Rače, (U)

A. NOCTUA

17. 8. 89, Rače, (A)

A. ATHIS

20. 8. 90, Ormož, (O)

H. RUSTICA

10. 5. 88, H. v., (A)
16. 8. 89, H. v., (A)
18. 8. 89, H. v., (N)
14. 7. 89, H. v., (A)
2. 8. 89, H. v., (A)
19. 7. 90, Pragersko, (A)
13. 9. 90, Rače, (A)

A. PRATENSIS

9. 12. 90, Ormož, (O)

M. ALBA

12. 7. 89, H. v., (A)
16. 8. 90, Ormož (O)
18. 8. 90, Jelenja vas, (A)

E. RUBECULA

31. 8. 87, Brunšvik, (A)
7. 4. 91, Rače, (U)

P. OCHRUIROS

17. 8. 89, H. v., (A)

O. OENANTHE

27. 4. 85, Rače, (O)

T. MERULA

20. 2. 84, H. v., (U)

6. 5. 84, D. d., (L)
8. 2. 85, H. v., (U)
10. 3. 85, Rače, (U)
26. 1. 87, Loka, (U)
17. 8. 89, Rače, (N)
10. 2. 90, MB, (A)
5. 3. 90, MB, (A)
6. 6. 90, MB, (A)
14. 7. 90, Kungota pri Ptuj, (A)

T. PILARIS

25. 2. 90, Ješenca, (U)
23. 1. 90, H. v., (U)
18. 1. 85, H. v., (U)

T. PHILOMELOS

16. 3. 85, H. v., (U)
1. 7. 85, H. v., (U)
14. 8. 85, Kidričevo, (A)
29. 4. 90, Pernica, (N)
10. 8. 90, Sp. Bilpa, (U)

S. ATRICAPILLA

20. 4. 86, H. v., (N)
19. 7. 90, Pragersko, (A)

P. SIBILATRIX

14. 8. 86, MB, (O)

P. ATER

12. 1. 85, Rače, (U)

P. MAJOR

18. 4. 88, Rače, (U)
10. 11. 89, Rače, (A)
11. 1. 90, H. v., (N)
16. 5. 90, Sp. Gorica, (3ex.), (O)

O. ORIOLUS

12. 8. 89, H. v., (O)

G. GLANDARIUS

4. 2. 85, D. d., (U)
21. 4. 85, D. d., (U)
26. 1. 87, Loka, (U)

P. PICA

11. 5. 85, H. v., (U)
11. 5. 85, H. v., (U)
16. 5. 90, Sp. Gorica, (L)
29. 6. 90, Sp. Gorica, (A)
25. 8. 90, H. v., (L)

C. MONEDULA

19. 7. 90, Pragersko, (A)

C. CORNIX

14. 12. 85, H. v., (U)

28. 4. 86, H. v., (N)

25. 5. 87, Sp. Gorica, (4ex.), (L)

20. 5. 88, H. v., (N)

9. 3. 91, H. v., (N)

S. VULGARIS

1. 8. 86, Rače, (O)

P. DOMESTICUS

28. 1. 85, H. v., (U)

2. 8. 87, H. v., (A)

18. 8. 87, H. v., (A)

31. 8. 87, Brunšvik, (A)

5. 9. 87, Rače, (A)

5. 9. 87, O. v., (A)

20. 9. 87, Pragersko, (A)

18. 5. 88, Loka, (A)

29. 5. 88, H. v., (A)

1. 7. 88, H. v., (A)

5. 7. 88, Rače, (2ex.), (A)

18. 7. 88, H. v., (A)

24. 7. 88, Kidričevo, (A)

27. 7. 88, Rače, (2ex.), (A)

1. 9. 88, H. v., (A)

4. 8. 89, H. v., (A)

6. 8. 89, Podova, (A)

8. 8. 89, Rače, (A)

9. 8. 89, Rače, (2ex.), (A)

18. 9. 89, H. v., (A)

15. 7. 90, Brezula, (A)

19. 7. 90, H. v., (O)

18. 7. 90, H. v., (A)

21. 7. 90, Brunšvik, (A)

23. 7. 90, D. d., (A)

29. 7. 90, H. v., (A)

11. 9. 90, Rače, (A)

6. 10. 90, O. v., (A)

P. MONTANUS

1. 9. 88, H. v., (A)

13. 7. 89, H. v., (A)

3. 8. 89, H. v., (A)

6. 8. 89, Rače, (L)

12. 1. 90, Rošnja, (A)

13. 1. 90, H. v., (A)

14. 7. 90, Brunšvik, (A)

28. 7. 90, Brunšvik, (A)

F. COELEBS

7. 1. 90, Poljčane, (A)

8. 3. 90, MB, (A)

8. 8. 90, MB, (A)

17. 1. 91, H. v., (U)

C. CHLORIS

1. 8. 87, Pragersko, (A)

27. 7. 88, Rače, (A)

19. 7. 90, Pragersko (A)

C. CARDUELIS

30. 9. 83, H. v., (U)

15. 2. 86, H. v., (U)

17. 4. 88, Ješenca (U)

27. 7. 88, Rače, (A)

C. CANNABINA

25. 10. 88, H. v., (U)

E. CITRINELLA

21. 8. 83, H. v., (A)

L. CANUS

25. 1. 90, Ptuj, (N)

T. ALBA

5. 12. 87, Ormož, (L)

A. OTUS

16. 5. 90, Šikole, (N)

U. EPOPS

15. 6. 90, Kamenščak, (A)

P. CARBO

2. 11. 85, Rače, (O)

KRATICE

- L - ustrelitev

- N - neznano

- U - uplenitev

- A - prometna nesreča

- O - ostalo

H. v. - Hotinja vas

D. d. - Dravski dvor

O. v. - Orehova vas

KEY

- L - shooting

- N - unknown

- U - capture

- A - road accident

- O - other



Iz ornitološke beležnice

From the ornithological notebook

Zapisi o redkih vrstah so uvrščeni (do števila 10) po Seznamu dosedaj ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst (Acrocephalus št. 41-42) in veljajo za obdobje zadnjih 50 let. Zvezdica pomeni, da komisija za redkosti poročila še ni proučila. Z njo označujemo le zapise o zelo redkih vrstah, za katere so znani manj kot trije podatki.

Rare species records are classified (up to N° 10) according to the List of birds of Slovenia including rare species (Acrocephalus N°. 41-42) and are valid for the period of the last 50 years. Asteriks indicates that the report has not been yet studied by the Rarities Committee. By it only records about very rare species are marked, for which less than three records are known.

SEVERNI SLAPNIK *Gavia arctica*

BLACK-THROATED DIVER *At Reteče on 10th November 1990*

Levo ob stari cesti Ljubljana-Kranj, v zavetju smrekovega gozda blizu Reteč, je velika gramoznica. Del še obratuje, del pa je zalila voda zaradi dviga podtalnice pri zajezitvi Save za HE Mavčiče.

Kljub temu, da je gramoznica poplavljena šele nekaj let, je v njej bogato razraščeno podvodno rastlinje, v plitvinah pa pionirsko odganja širokolistni rogoz *Typha latifolia*.

Potencialno nevarnost predstavlja predvsem ribištvo, tako zaradi namena gojitve kot tudi športnega ribolova.

Na tej vodni površini so bile že opažene zanimive vrste ptic, 10. 11. 1990 pa je med malimi ponirki, *Tachybaptus ruficollis* plaval tudi primersek severnega slapnika. *Andrej Sovinc, Pod koštanji 44, 61000 Ljubljana*

SEVERNI SLAPNIK *Gavia arctica*

BLACK-THROATED DIVER – 2 at Lake Ormož on 2nd January 1991

Potem ko smo opazovali brkate sinice *Panurus biarmicus* in smo imeli za seboj že več kot

polovico Ormoškega jezera, smo precej daleč od brega opazili še severnega slapnika. Imel je raven kljun sive barve, grahast siv hrbet in dobro vidno belo liso nad nogo. Čez nekaj časa smo na koncu jezera opazili še enega, ki pa je bil po hrbtu nekoliko temnejši. Oba slapnika sta se ves čas potapljala, glede na grahasti hrbet pa smo ju določili za drugoletna.

Temperatura v Ormožu, kjer smo slapnika opazovali 2. 1. 1991, je bila kar 10°C. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

PONIRKI *Podiceps cristatus, P. grisegena, P. auritus, P. nigricollis in Tachybaptus ruficollis*

GREBES – Little Grebe, 2 Slavonian Grebes, Black-necked Grebe, Great Crested Grebe and Red-necked Grebe at Koper on 15th November 1990

Še ne dolgo tega mi je bilo svetovano tako: »Premisli, odloži uro za en deževni dan v kot, ošili svinčnik, usloči papir in natipkaj...«

Današnji dan je prav takšen. Deževen in pust, zato sem se odločil, da napišem nekaj vrstic o opazovanju ponirkov na morju med Žusterno in Izolo. Imel sem srečo, da sem na enem kraju opazoval vseh pet (5) pri nas pojavljajočih se vrst. Taka srečanja so zaradi možnosti primerjave zamenljivih vrst v zimskem perju nepozabna in poučna.

Ker smo morju v preteklih letih posvečali premalo pozornosti, sem se pred časom odločil, da bodo moja prihodnja opazovanja veliko bolj »na morju«, kot so bila doslej. Z uporabo teleskopa so tudi rezultati boljši. Ker bo v kratkem izšel tudi prispevek o prezimovanju in preletu morskih ptic na slovenski obali, sem skušal v letu 1990 nadoknaditi zamujeno. Morje sem obiskoval zelo redno in z veliko potrpežljivostjo. Tako je bilo tudi v četrtek popoldne 15. 11. 1990. Že v Žusterni se je ob obali pozibaval osamljen mali ponirek *Tachybaptus ruficollis*. Nekoliko naprej, na Moletu ob privezih za čolne, sem postavil teleskop na tla, saj sta v neposredni bližini (okoli 30m proč) plavala dva (2) nekoliko večja ponirka. Ob pogledu skozi teleskop sem ugotovil, da sta pred

mano najverjetneje zlatouha ponirka *Podiceps auritus*. Ker nista bila nič kaj plašna, sem jima posvetil dalj časa. Kljun, ki je bil pri korenu temen, na konici pa svetel, je bil raven in zdel se mi je močnejši od kljuna črnovratega ponirka *Podiceps nigricollis*. Tudi glava je bila zanimiva. Podolgovata, črna čepica se je na zatilju končala z nekoliko privzdignjenim perjem, zelo podobno čopki (nenazadnje je to ostanek svatovskih ušes), vrat in zatilje pa sta bila temnejša kot pri zgoraj omenjeni vrsti; kadar nam črnovrati ponirek obrne hrbet, se na zatilju lepo vidita dve beli lisi. In splošen vtis? Kot da opazujem miniaturno podobno slapnika. Določevalno mrzlico je zaključil primerek črnovratega ponirka, ki se je kot naročen vmešal med oba zlatouha soseda. Sedaj je bilo videti tudi razliko v velikosti in pa svojevrstno obliko glave črnovratega ponirka. Medtem ko je glava zlatouhega ponirka »lepo« oblikovana (slapnikolika), ima črnovrati ponirek glavo na zatilju sploščeno (kot od vrha glave proti vratu je večji). Nekako tako, kot bi ga nekdo venomer trepljal po glavi, prej nasršeno perje pa ne bi hotelo več nazaj. Stal sem na isti točki in obračal teleskop proti vsem smerem, ki so vodile na morje. Nekje v ozadju sem opazil tudi čopastega ponirka *Podiceps cristatus*, ki se je potapljal za plenom. Pred njim pa se je iz vode prikazal še rjavovrati ponirek *Podiceps grisegena*, ki sicer ni redke na preletu, prezimuje pa tudi redno. Ponovno sem lahko primerjal v zimskem perju zamenljivi vrsti. Rjavovrati ponirek ima debelejši in krajši vrat, kljun se končuje s temnejšo konico, sicer pa je bolj čokatega videza in nekoliko manjši od čopastega ponirka. V beležnico sem zapisal, da je bil to dan ponirkov in dobra šola. *Iztok Škornik, Krožna 10, 66000 Koper*

RJAVOVRATI PONIREK *Podiceps grisegena*
RED-NECKED GREBE – *At Lake Požeg near Pragersko on 6th September 1990 (incl. one Great White Egret)*

Sončnega in rahlo meglenelega jutra 6. 9. 1990, ki je že opozarjalo na bližajočo se jesen, sem se mudil ob jezeru Požeg pri Pragerskem. Prvo, kar sem zagledal, je bila velika bela čaplja *Casmerodius albus*. Kaj hitro pa sem ugotovil, da je na jezeru še en imeniten gost – rjavovrati ponirek. Osebek je bil odrasel in še v poletnem perju, a je že kazal znake golitve. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

ZLATOUHI PONIREK *Podiceps auritus*
SLAVONIAN GREBE – *At Ankaran on 12th January 1990*

12. 1. 1990 sem v sončnem vremenu na morju pred Ankaranom opazoval primerek zlatouhega ponirka v zimskem perju. Zraven so plavali številni črnogrli ponirki *P. nigricollis*, od katerih se je zlatouhi dobro ločil zaradi naslednjih značilnosti:

- glava je delovala bolj »trikotno«, tako kot npr. pri obeh večjih vrstah ponirkov; posebno vidna je bila belina na sprednji strani vratu,

- med kljunom in očesom je bila vidna bela pika,

- vrat je bil videti daljši kot pri črnogrlih ponirkih in bolj raven, kljun pa bolj kompakten.

Na morju so bili tega dne tudi čopasti ponirki *Podiceps cristatus*, srednji žagarji *Mergus serrator* in zvonci *Bucephala clangula*, slapnikov pa nisem opazil. *Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana*

ZLATOUHI PONIREK *Podiceps auritus*
SLAVONIAN GREBE – *At Sečovlje on 30th December 1990 (incl. 88 Great Crested Grebes, 35 Black-throated Divers, 11 Red-breasted Mergansers, 400 Wigeons, a female Hen Harrier and a wintering White Stork). Another Slavonian Grebe at Lake Cerknica on 13th January 1991*

Ko sva se 30. 12. 1990 vračala s počitnic v Istri, sva se seveda ustavila v Sečovljskih solinah. Imela sva kaj videti! Ob istrski obali je pozimi vedno opaziti kakega polarnega slapnika, srednjega žagarja ali črnogrlega ponirka. Na morju pred solinami pa se je zibala množica ptic, med katerimi sva naštela: 88 čopastih ponirkov *Podiceps cristatus*, 35 severnih slapnikov *Gavia arctica*, 11 srednjih žagarjev *Mergus serrator* in enega zlatouhega ponirka. Prepoznala sva ga po belem vratu, trikotni obliki glave in ravnem kljunu. V notranjosti solin naju je presenetilo kakih 400 žvižgavk *Anas penelope* in kakih 50 malih belih čapelj *Egretta garzetta*. Od zanimivejših vrst sva videla še samico pepelastega lunja *Circus cyaneus* in belo štokljo *Ciconia ciconia*, ki je, kot je znano, to sezono na solinah zimovala.

Drugič sva se z zlatouhim ponirkom srečala na Cerkniaškem jezeru 13. 1. 1991. Pihal je močan veter, jezero pa je bilo razburkano kot kakšno

morje. Ponirka sva opazila v zalivu v bližini bifeja.
Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana

ČRNOGRLI PONIREK *Podiceps nigricollis*
BLACK-NECKED GREBE – One at Rače Fish Ponds and 9 at Lake Požeg on 12th April 1991



12. 4. 1991 sva bila z bratom namenjena v Rače. V gramoznici v Hotinji vasi sva opazovala primerke črnogreglega ponirka v letnem perju. Bratu je uspelo narediti tudi nekaj posnetkov. Odpravila sva se še na jezero Požeg. Tukaj sva spet opazovala večje število rac, med njimi devet (9) črnogrih ponirkov. Tudi ti so bili v letnem perju.
Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica

VELIKI KORMORAN *Phalacrocorax carbo*
CORMORANT – 5 at Maribor on 7th December 1990

Ko sem zajtrkoval, sem skozi okno opazoval snežinke, padajoče na že zasneženo podlago. Mojo pozornost je nenadoma pritegnilo pet (5) značilnih oblik v zraku. Čeprav sem jih videl le za sekundo, sem jih določil za velike kormorane. Velike črne ptice s stegnjenimi vratovi in dolgimi perutmi, vse to potrjuje moja določitev. Menim, da ni šlo za mladostne primerke, saj nobeden ni imel beline po prsih. Naj navedem še datum: 7. 12. 1990
Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor

PRITLIKAVI KORMORAN *Phalacrocorax pygmeus*

Četrti zapis za Slovenijo

PYGMY CORMORANT – An adult in breeding plumage at Sečovlje Salinas on 6th September 1990

Fourth record for Slovenia



Na veji suhega drevesa, ki štrli iz Dragonje, malo niže od Kozarjeve hiše, sem 6. 9. 1990 opazil primerke kormorana. Ker sem upal, da ne bo takoj odletel, sem se mu z avtomobilom počasi približal. Odločil sem se, da bom tokrat poskusil določiti vrsto kar skozi 200-mm objektiv svojega fotoaparata, zraven pa naredil še nekaj dokumentacijskih posnetkov. Naredil sem štiri posnetke: na prvih treh se jasno vidi pritlikavi kormoran, na zadnjem pa je samo motiv posušenega drevesa, saj je kormoran medtem že odletel. Po temnem grlu, ki se vidi na diapozitivu, sklepam, da je bil to odrasel primerke v gnezditvenem perju.
Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana

MALA BELA ČAPLJA *Egretta garzetta*
LITTLE EGRET – 6 at Rošnja by Drava River on
23rd July 1990 (incl. one Great White Egret)

Pri popisu ptic ob Dravi sem v kraju Rošnja 23. 7. 1990 imel priložnost opazovati šest (6) osebkov male bele čaplje. Med njimi se je zadrževala še ena velika bela čaplja *Casmerodius albus*. Velika bela čaplja, ki je tukaj pogostejši preletnik kot njena manjša sorodnica, je bila veliko bolj plašna. Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica

ŠTORKLJE *Ciconia ciconia, Ciconia nigra*
STORKS – One White Stork on 7th May 1990 and
a pair on 15th April 1989 at Ljubljana Marshes and
one Black Stork at Verd on 7th April 1991

Rada bi napisala tudi kratko poročilo o raznih štokljah, ki sva jih srečevala na Ljubljanskem barju (poleg tistih, ki tam gnezdiijo, seveda). Morda bodo podatki prišli prav kakemu štoklologu. Dvakrat je bilo srečanje osebno, obakrat sva ostrmela nad lepoto in gracioznostjo teh lepih ptic. Iz domače hiše v Trnovem v Ljubljani nama je 7. 5. 1991 pogled zaneslo na nebo, kjer je visoko gori plavala bela štoklja. Že enkrat prej je bilo srečanje bolj intimno. Na večer tik po nevihti, ko je zahajajoče sonce posvetilo na Barje, sva ob tisti belini grešno najprej pomislila na par domačih gosi. Zmota je daljnogled takoj pojasnil. Kar nekam tuje sta delovali ptici na dehteči in vlažni barjanski zemlji. Zgodilo se je 15. 4. 1989 nedaleč od železnega mostu čez Ižico. O tretjem opazovanju štokelj imava samo poročilo B. Torkar. Po rekonstrukciji smo ugotovili, da je opazovala črna štoklja, in sicer 7. 4. 1991 ob Ljubljani v okolici Verda, ko je nabirala hrano. Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana

BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia*
WHITE STORK – At Črnuče on 31st March 1991

Dan se je že prevesil v popoldan, pojavljala se je oblačnost, ko sem obiskala rečne rokave s postrvmi ob Ribiškem društvu Sava v Črnučah. Med opazovanjem običajnih drevesnih vrst ptic, ki so se spreletavale po okoliškem drevju in grmovju (žal ovešenem s plastiko najrazličnejših oblik), sem precej nizko nad drevjem opazila belo štokljo. Po hrbtu bela s črnimi konci kril je

elegantno letela v smeri sever–jug čez Savo, verjetno proti Barju; dokaj zgodaj za ta letni čas, saj smo bili še 31. marca 1991. Romana Ružič, Celovška 87, 61000 Ljubljana

ŽLIČARKA *Platalea leucorodia*
SPOONBILL – A pair at Lake Cerknica on 28th
April 1991

Dne 28. aprila letos, ko sem se vračal domov prek Cerknice, mi žilica ni dala miru, da ne bi zavil še k Cerkniškem jezeru. V toplem, vetrovnem in sončnem aprilu je bilo jezero polno vračajočih se ptičev. Posebno so bili številni martinci različnih vrst, ki pa jih brez ustrezne opreme nisem mogel razpoznati. Tudi daleč na jezeru so letale številne čigre različnih vrst. V plitvi vodi levo ob prvem mostu pa sta tesno druga ob drugi zaljubljeno ždeli dve (2) umazano beli ptici. Mislim sem, da gre za meni nepoznano vrsto galeb, zato sem se jima poskušal čimbolj približati. Zaradi neprimerne obutve sem kmalu začutil pod nogami cmokanje poplavljenega travnika. Medtem so druge ptice v bližini že odletele, neznana gosa pa sta stegnili vratove in tako sem zlahka spoznal, da sta pred mano dve žličarki, ki sta po značilnem kljunu nezamenljivi. Ko sem se oddaljil, sta se ptici spet potopili v svoj dremež. To je bilo moje prvo opazovanje teh ptic v živo. Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

NJIVSKA GOS *Anser fabalis*
BELOČELA GOS *Anser albifrons*
BEAN GOOSE – 31 and **WHITE-FRONTED**
GOOSE – 8 at Lake Ptuj on 26th January 1991

Že skozi okno vlaka sva s prijateljem opazila, da je skoraj celotno Ptujsko jezero zamrznjeno. Z optimističnimi pogledi sva se kljub temu tega 26. 1. 1991 odpravila na jezero. Kar kmalu sva opazila, da je na jezerskem ledu nekaj večjih razpok, ki so do zadnje pedi tekoče vode zasedene z vodnimi pticami. Tako sva že v začetku vedela, da nisva prišla zastoj. Če si naravnal teleskop v skupino rac, si med običajnimi vrstami zagledal kakšno rjavko *Aythya marila* ali zimsko raco *Clangula hyemalis*. Že tako vesela pa nisva vedela, da naju pravo presenečenje še čaka. Nenadoma zaslišiva značilno oglašanje gosi v zraku. Kmalu so posedle po jezeru. Ker je bila ura za gosi že pozna, okoli 12.30, sva pozneje zvedela,

da so najverjetneje prišle pit. Gosi sva »pregledala« ter ugotovila, da opazujeva osem (8) beločelih in enaintrideset (31) njivskih gosi. Beločele sva prepoznala po belih čelih in lisah po spodnji strani. Svetloba je bila za opazovanje primerna, tako da so bile barve lepo vidne. Njivske gosi so kmalu odletele in takrat sem napravil še dokumentacijski posnetek. *Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor*

KREHELJC *Anas crecca*

TEAL – 400 at Lake Ormož on 22nd December 1990

Popoldne dne 22. 12. 1990 sem bil s kolegom pri Ormoškem jezeru. Najino pozornost je pritegnilo neobičajno število kreheljcev, ki so se zadrževali na spodnjem delu jezera. Njihovo število sva ocenila na okoli štiristo (400). *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

DOLGOREPA RACA *Anas acuta*

PINTAIL – A male at Lake Bresternica on 29th January 1991

Na Bresterniškem jezeru je prav redek gost dolgorepa raca. Sam sem jo kot reden opazovalec tukaj opazoval le enkrat, pa še to je menda edini znani podatek.

Ko sem dne 29. 1. 1991 prišel k bregu, je splašen samec dolgorepe race plaval proti sredini jezera. Tam je vtaknil glavo pod perje in se za okolico ni več zmenil. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

TATARSKA ŽVIŽGAVKA *Netta rufina*

RED-CRESTED POCHARD – 12 at Lake Bresternica from 24th February to 3rd March and a male at Lake Ormož on 13th April 1991

Sončnega dne 24. 2. 1991 sem bil s kolegoma na rednem obhodu Bresterniškega jezera. Četrtna jezera je bila še pod ledom, vendar je bilo na njem kar precej rac. Ko sem zagledal precej daleč od brega nekaj žarečih glav, sem pomislil na navadne žvižgavke *Anas penelope*. Toda živo rdeči kljuni samcev in njihovi črni vratovi ter bela lica sicer manj uglednih samic so nas prepričali, da opazujemo tatarske žvižgavke. Našteli smo kar dvanajst (12) primerkov (7 samcev in 5 samic). Nenadoma jih je nekaj preplašilo, tako da so

vzletele. Med letom so prišli do izraza skoraj popolnoma črni trebuhi samcev. Po nekaj krogih nad jezerom so se spet spustile na vodo, kjer smo jih še dolgo opazovali skozi teleskop. Tu so se zadrževale do 3. 3. 1991. Prav tako sem en primerk tatarske žvižgavke opazoval 13. 4. 1991 na Ormoškem jezeru. Samec je plaval med množico rac. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

NAVADNA GAGA *Somateria mollissima*

EIDER – A female at Lake Ormož on 3rd June 1990

Dne 3. 6. 1990 sem na koncu Ormoškega jezera, približno 15 metrov od obale, opazil raco, za katero sem najprej pomislil, da je gos. Pogled skozi teleskop pa mi je povedal, da prvič v življenju opazujem navadno gago. Dobro so bile vidne vse njene značilnosti: močan, nekako iz čela raščen kljun sive barve, ki je bil svetlejši le na konici, in tanke prečne proge po bokih. Kljub temu, da je bila opazovana samica videti popolnoma odrasla, tega ne morem z gotovostjo trditi. Ko me je raca opazila, je začela počasi plavati proti sredini jezera. Nekajkrat se je tudi potopila in pod vodo je ostala približno 1 minuto.

Znano je, da v Tržaškem zalivu posamezni mladostni primerki letujejo, na Štajerskem pa tako pozno še ni bila opazovana. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

ZIMSKA RACA *Clangula hyemalis*

LONG-TAILED DUCK – 3 females on 11th November 1990, 6 females, probably immatures on 24th November 1990, and 2 females again on 2nd December 1990, all at Lake Cerknica

Kot se ponavadi dogaja, je serijo najinih zimskih pohodov na Cerkniško jezero začelo naključno opazovanje precejšnje redkosti. Zimske race sva prvič opazovala 11. 11. 1990 med Dolenjim jezerom in Gorico. Glede na literaturo (Gregori J., *Acta Carsologica* VIII/7, 1978 in Janžekovič F., *Acrocephalus* 19–20/V, 1984), je to četrto opazovanje te race na Cerkniškem jezeru in prvo v tem stoletju.

Tri (3) račke so se izjemno živahno potapljale, po črnini na vrhu glave, umazano rjavi barvi na prsni in značilni veliki črni lisi na licih pa sva ugotovila, da so vse tri samice. Naj omeniva še to, da velja pri določevanju biti previden, saj noben standardni priročnik teh rac ne upodablja

verodostojno. Zimske race je na Cerkniskem jezeru opazoval 24. 11. 1990 tudi A. Sovinc, in sicer kar šest (6) primerkov. Po njegovem mnenju so bili vsi prvoletni primerki, verjetno samice. Shellov priročnik (M. Joseph 1983), ki ga je uporabljal, omogoča namreč tudi določevanje starosti. Dve (2) samici sva opazovala spet 2. 12. 1990. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

ZIMSKA RACA *Clangula hyemalis*

LONG-TAILED DUCK – *A female on 15th December 1990, 2 females on 19th January 1991 and 3 females and one male, all at Lake Ptuj*

Zimska rasa je v SV Sloveniji na določenih lokalitetah reden, vendar maloštevilen prezimovalec. Taka lokaliteta je Ptujsko jezero, kjer je prezimovala tudi letos.

Prvič sem jo opazoval 15. 12. 1990, in sicer eno samico, ki je plavala v bližini manjšega otoka.

19. 1. 1991 sem opazoval dve (2) samici, ki sta se ves čas opazovanja potapljali in ostajali pod vodo precej dolgo časa. Zanimivo je, da sta se zadrževali ločeno.

Dne 26. 1. 1991 sem najprej opazoval eno samico, nato pa, kakšnih tristo metrov naprej, še enega samca in dve (2) samici. Samec je bil brez dolgih repnih peres. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

SRŠENAR *Pernis apivorus*

HONEY BUZZARD – *At Sečovelje Salinas on 27th August 1990*

27. 8. 1990 sem na začetku poti, ki vodi ob Dragonji, iz avtomobila opazoval sršenarja, ki je krožil nizko nad solinami. Zelo jasno sem videl značilne tri prečne proge v repu. Kmalu se je spustil na pobočje Rujevca in sedel na hrast, kjer sem ga s teleskopom opazoval približno četrt ure.

Po meni znanih podatkih se sršenar zelo redko pojavlja na območju Sečoveljskih solin. *Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana*

SRŠENAR *Pernis apivorus*

HONEY BUZZARD – *6 at Podkoren on 17th May 1990 and again 4 adults on 9th July 1991*

V Podkorenu sem 17. 5. 1991 opazoval 6 sršenarjev, ki so krožili nad vasjo, nato pa odleteli proti severozahodu, v smeri tromeje. Vreme je

bilo zelo hladno in rahlo je naletaval sneg – kot se spomnimo, je bil že ves mesec hladen in deževen. Ko pa sem bil 9. 7. na senožeti Lomiči nad Podkorenom, blizu tromeje (ca. 1400 m n. m.), so iz smeri Vitranca prileteli 4 odrasli sršenarji. Nekaj časa so krožili nad senožetjo, nato pa odleteli v smeri tromeje. Gnezdenje sršenarja mi v teh predelih ni znano. *Janez Gregori, Podkoren 74, 64280 Kranjska Gora*

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*

BLACK KITE – *At Lake Ormož on 3rd June 1991. A Hooded Crow has forced it to drop a fish*

Ormož, 3. 6. 1991. Medtem ko sem opazoval polojnike, sem v zraku zagledal temno in precej veliko ujedo. Ko se je spustila tik nad vodno gladino in z nje pobrala mrtvo ribo, sem opazil tudi rahlo zarezan rep. Tedaj sem ugotovil, da opazujem črnega škarnika. Ves čas mu je sledila siva vrana *Corvus cornix*, ki ga je toliko časa nadlegovala, da je plen spustil. Nato me je škarnik preletel in odletel dalje proti SZ. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

RJAVI ŠKARNIK *Milvus milvus*

RED KITE – *At Sečovelje Salinas on 29th September 1983*

Primerak rjavega škarnika sem opazoval v Sečoveljskih solinah 29. 9. 1983. Prek solin je odletel na hrvaško stran. Zanimivo je, da ga I. Škornik, T. Makovec in M. Miklavc v Favnističnem pregledu ptic slovenske obale za obdobje 1980–87 ne navajajo. Prispevek naj bo spodbuda vsem, ki imajo podatke o redkih vrstah s slovenske obale, da jih čimprej objavijo. *Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana*

RJAVI ŠKARNIK *Milvus milvus*

RED KITE – *At Pohorje on 3rd March 1991*

Gosta megla je 3. marca 1991 zakrivala vrh Pohorja nad Mariborom. Ko sem se že vračal proti postaji gondolske žičnice, se je ozračje zbistrilo. Sonce je obsijalo precej veliko ujedo rjave barve, ki je drsela proti vzhodu. Zaradi tega sta bili veliki beli lisi pod perutima še posebej dobro vidni, prav tako pa tudi škarjast rep. Tedaj sem že vedel, da opazujem rjavega škarnika. Takoj za njim se je zapodil krokar *Corvus corax*

in ga pričel preganjati. Kaj več nisem utegnil videti, kajti megla, ki je medtem priplula izza grebena, je zagrnila prizor. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

BELOGLAVI JASTREB *Gyps fulvus*
GRIFFON VULTURE – 2 at Nanos on 28th August 1968

Članek iz predzadnjega *Acrocephalus* me je spodbudil, da še sam objavim že kar star podatek o opazovanju beloglavega jastreba v Sloveniji.

Ko sva s prijateljem J. Sedejem 28. avgusta 1968 popoldne pešačila po suhem prašnem makadamu iz Podnanosa proti vrhu Nanosa, sva približno eno uro opazovala beloglava jastreba (2), ki sta na ne preveliki višini krožila nad nama. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija*

RJAVI LUNJ *Circus aeruginosus*
MARSH HARRIER – An immature at Lake Požeg on 24th December 1990

24. 12. 1990, jezero Požeg (14/55 OAS). Oblačno, a vetrovno in hladno popoldne z -4°C . Jezero je bilo zaradi ledu nezanimivo, zato sva se posvetila okolici. Uspeh ni izostal. V bližnji loki sva na jelši zasledila rjavega lunja. Primerek je bil prvoletni, kar je bilo razbrati z njegove obarvanosti – ves temno rjav z okrasno obarvanim temenom in grlom. V primeru, če bi šlo za odraslo samico, bi takšna barva bila vidna tudi na zgibu peruti. Kaj kmalu pa se naju je naveličal in oddrsel prek nekaj pasov drevja in nama izginil spred oči. Pri naslednjih opazovanjih na tem področju ga nisva več zasledila. *Milan, Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

RJAVI LUNJ *Circus aeruginosus*
MARSH HARRIER – An adult male at Dravsko polje on 21st April 1991

V delno oblačnem vremenu sem se 21. 4. 1991 vozil po Dravskem polju. V kraju Mihovce (13/55 OAS) sem tik ob cesti opazil odraslega samca rjavega lunja, ki se je spreletaval nad poljem. Očitno se ni pretirano bal mimo vozečih vozil, zato sem se mu tudi jaz še nekoliko približal, si ga dobro ogledal in fotografiral. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

PEPELASTI LUNJ *Circus cyaneus*
HEN HARRIER – A male at Ruše on 22nd January 1991

Oblačnega popoldneva 22. 1. 1991 sem v Rušah blizu Maribora opazil ujedo. Letala je nizko nad poljem. Že po njenem letu in obliki sem videl, da opazujem lunja. Po enotni sivini, beli jurici in črnih koncih peruti sem ugotovil, da gre za samca pepelastega lunja. *Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor*

KANJA *Buteo buteo*
BUZZARD – 51 at Sečovelje Salinas on 29th August 1985

Dne 29. 8. 1985 sva se s pokojnim G. Palčičem vračala po kolovozu proti »Botaničnemu vrtu«, kjer smo šotorili. V zraku nad Sečoveljskimi solinami sva opazila jato ptic, ki je krožila in se pod vplivom vzgornika dvigovala v nebo. Gledano s prostim očesom, nič nenavadnega, saj so take jate, sestavljajo pa jih galebi, vsakdanji pojav v tem koncu Slovenije. Pogled z močnejšim daljnogledom pa nama je razkril povsem nepričakovane ptice. Bile so kanje, vsega 51 primerkov, določila pa sva samo navadno kanjo *Buteo buteo*. Morda so bile v jati tudi druge vrste. Podoben prizor sem nekoč že videl. Bilo je v TV seriji »Življenje na Zemlji« in veliko dlje od primorskih krajev. *Iztok Škornik, Krožna 10, 66000 Koper*

NAVADNA POSTOVKA *Falco tinnunculus*
KESTREL 3 chicks in their nest at Maribor on 18th August 1990

Na domačem terenu v Studenškem gozdu blizu Maribora sem 18. 8. 1990 ves čas opazovanja poslušal neznano, glasno ptičje oglašanje. Odšel sem za zvokom, ter kmalu imel kaj videti. Trije (3) že operjeni mladiči navadne postovke in eden od staršev so sedeli na veji in se ob mojem prihodu splašili. Ozrl sem se navzgor in zagledal srednje veliko gnezdo na visokem boru. Kljub poskusom pa na gnezdo nisem mogel splezati, saj je drevo zelo visoko in ima veje le pri vrhu, kjer je gnezdo. *Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor*

RDEČENOGA POSTOVKA *Falco vespertinus*
RED-FOOTED FALCON – *Late observation at Ljubljana Marshes: a male on 14th June 1990*

Dne 14. 6. 1990 sva pri železnem mostu čez Ižico opazovala samca rdečenoge postovke. Ni nama znano, ali obstajajo še kasnejši podatki o opazovanju te vrste na Ljubljanskem barju. No, tudi če obstajajo, so še vedno skriti v ornitoloških beležnicah. *Karin Rižner, Primož Kmecl, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

SOKOL SELEC *Falco peregrinus*
PEREGRINE – *A skin discovered in British Museum, obtained in 1866 from Slovenia.*

V majhnem angleškem mestu Tring sem od 10. do 25. maja 1988 pregledal skoraj celotno zbirko ptic Britanskega prirodoslovnega muzeja, ki je ena največjih in najbogatejših na svetu. Našel sem več kot 1000 mehov iz Jugoslavije, od katerih večina ni bila objavljena. Na žalost sem našel iz Slovenije samo en primerek, ki pa prav zato, ker je edini, zasluži pozornost bralcev *Acrocephalus*. To je mlad samec sokola *selca Falco peregrinus* iz zbirke, ki jo je 1. septembra 1866 British Museum odkupil od nekega E. Hargitta. Meh ima na etiketi edinole oznako »Krain, Hungary,« brez datuma. Registrska številka je 1886-9-1-3008, zbirateljska številka pa NS 1054. Hranjen je v predalu št. 4. Ime uplenitelja ni znano, tudi drugih podatkov ni, razen še ene številke – 432, ki priča, da je primerek šel najmanj še skozi ene roke, preden ga je dobil Britanski muzej. *Dr. Vojislav Vasić, Prirodnjački muzej, Njegoševa 51, 11000 Beograd*

ŽERJAV *Grus grus*
CRANE – *4 on 18th March 1988 and 3 on 25th April 1989, all at the Škocjan Bay*

Potem, ko je sonce pogledalo izza oblakov, še vedno pa je pihal srednje močan severovzhodnik, sem se s kolegoma T. Makovcem in V. Rupert napotil v Škocjanski zatok. »Pri Brkotu«, tako smo poimenovali močvirnat predel na zahodni strani zatoka, sva si s Tihomirjem oblekla do pod pazduhe visoke gumijaste škornje, ki jih s pridom uporabljamo na težjih terenih že nekaj let. Želela sva prešteti vsa plavajoča gnezda malih ponirkov *Tachybaptus ruficollis*. Ko sva se prebijala skozi

rogozove »štible«, naju je zmotilo iz zraka prihajajoče znano neznano oglašanje. Kar verjeti nisva mogla, toda v zraku so bili štirje (4) nekje iz vzhoda prihajajoči in očitno počitka željni žerjavi. Toda s pristankom ni bilo nič. Račune so jim prekrizali vedno predrzni rumenonogi galebi *Larus cachinnans*, ki so jih napadali tako dolgo in vztrajno, da so žerjavi odleteli proti SV. Vse to se je zgodilo 18. 3. 1988. Opazovanje je zanimivo, ker so bili žerjavi tokrat prvič opaženi v Škocjanskem zatoku, ki že nekaj let ni več tisto, kar je nekoč bil. Kolega I. Brajnik mi je zaupal, da je 25. 4. 1989 opazoval tri (3) primerke, ki so se hranili v somorni mlaki ob železniški progi neposredno pred koprsko železniško in hkrati avtobusno postajo. *Iztok Škornik, Krožna 10, 66000 Koper*

ŽERJAV *Grus grus*
CRANE – *A young shot at Štanjel in April 1989*

Pred dobrimi tristo leti je Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske o žerjavih med drugim zapisal: »Vsako leto jih leti po mnogo tisoč skozi deželo, včasih štiri ali pet jat na dan; in to traja dvanajst ali štirinajst dni. V enem krdelu jih je več sto. Lete tako visoko, da jih z ostrim pogledom komaj opaziš. Pri letu vedno vpijejo in imajo takle red: eden leti spredaj, drugi za njim, tvoreč obrnjeno stožčasto obliko, podobno velikemu latinskemu V, ki na njegovi spodnji konici leti voditelj... Dasi pa prenočujejo med Ljubljano in Vrhniko, jih je vendar prav težko ujeti, ker so tako čudovito budni...«

Opisani prizori, ki bi (tudi) danes zagotovo očarali prenekaterega ornitologa, so dandanes očitno predvsem spomin na neko obdobje. Po zaslugi lovcev, ki zame na lastno pobudo zbirajo podatke o »pomembnejših« pticah, sem se srečal z žerjavom. Žal pa na način, kakršnega si sploh ne želim in za katerega sem do takrat mislil, da je praktično nemogoč. Lovec Z. K. iz Štanjela je namreč spomladi 1989. leta v okolici Štanjela ustrelil mladega žerjava.

Uplenitelj mi je povedal, da je bilo takrat izredno slabo vreme z močnim vetrom-burjo, pa tudi deževalo je. Pet (5) žerjavov, kolikor pravi, da jih je videl, se je paslo na polju. Nameril je na najmanjšega, ker se je bal, da večjega zaradi velikosti s kroglo ne bi ubil. Žerjava mu je pripravil, kot pravi, Alojz Šmuc iz Ljubljane in ga ima sedaj v zbirki trofej. Natančnega datuma o od-

strelu mi ni povedal, ker je takšno početje kaznivo, sam pa, kot mi je v domnevno opravičilo dejal, ni vedel, kaj strelja. Tako sva ostala pri ohlapni formulaciji »v začetku aprila 1989. leta«.



Pa še to: ko sem zvedel za ta dogodek, je bilo rečeno, da so bili tam trije (3) žerjavi – starša in mladič, od katerih je ustrelil mladiča. Sicer je res, da bo uplenitelj že sam najbolje vedel, kako je bilo, razen če z večanjem števila uplenitelj morda skuša sedaj procentualno omiliti opisani lovski blagor. *Viko Luskovec, Rožna 7, 64208 Šenčur*

ŽERJAV *Grus grus*

CRANE – 3 at Lake Cerknica on 10th March 1991

Nekega lepega dne sva se s staro družino spet odpravila na Cerknico. Spočiti po sobotnem jutranjem spancu smo se odpravili (teleskop, priročniki in midva) na potep po pravljичni pokrajini, ki ji daleč naokoli ni para. Najina rumena podmornica je zavila v notranjost jezera pri Martinjaku, razdrapano pot pa nas je vodila čez sumljive brvi in blatne prepreke. Že ob poti je pel poljski škrjanec, naprej na jezeru pa so nama spod nog letele kozice in pikasti martinci. Kot da te lepote še vedno ne bi bilo dovolj za en dan: opremljena kot iz veselja sva dočakala bitja iz veselja – mar ne prihajamo vsi z drugega sveta? Ljubezensko

oglašanje žerjavov si zapomnite za vse življenje, je kot klic ljubezni, ki bi ga zavpili vsi, ki imamo radi naravo, če nas ne bi vedno poslušalo toliko ušes, pred katerimi je treba ostati zbran in resen. Dne 10. 3. 1991 sva opazovala tri (3) žerjave, najprej v zraku, nato pa so pristali na polju pred Žerovnico. Nekaj časa smo se še gledali skozi teleskop, nato sva midva odšla po zemeljskih opravkih – pa tudi temnilo se je že.

Saj bi citirala Valvasorja, pa ne bi bila več originalna. Tudi vse pesniške misli, ki so se nama porodile ob tej priložnosti, bova za zdaj obdržala zase. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

SABLJARKA *Recurvirostra avosetta*

Šesti zapis za Slovenijo

AVOCET – 2 at Sečovlje Solinas on 9th March 1991
Sixth record for Slovenia

V Sečoveljskih solinah sem imel 9. 3. 1991 priložnost že drugič opazovati sabljarko *Recurvirostra avoseta*. Ves dan je bilo oblačno in od časa do časa je rahlo deževalo. Kot nalašč torej za opazovanje selivk, ki jih slabo vreme prisili k postanku. Preden pa se je dan iztekel, se je zvedrilo in soline je zalila bogata zarja. Takrat sva z M. Kačičnik iz bazena, ki ga oklepa kanal Kurto, splašila črno-belo ptico. Na ozadju ožarjenega neba je bilo lepo videti navzgor privihan kljun. Sabljarka je odletela proti delujočemu delu solin. Kmalu zatem sva sabljarko spet videla na velikem bazenu med Piketom in Džasijem, ki je ponavadi suh. Glede na to, da je par minut prej ona sabljarka odletela v nasprotno smer, sklepava, da sta bili tokrat na solinah kar dve. *Tomaž Jančar, C. v Kostanj 3, 61110 Lj.-Hrušica*

POLOJNIK *Himantopus himantopus*

BLACK-WINGED STILT – 2 pairs and one male at Lake Ormož on 3rd June 1991, 2 males at the same location on 8th June 1991

Pravzaprav ta dan nisem šel v Ormož zaradi preletnikov, saj jih junija – sredi gnezdilne sezone – tukaj običajno ni več mogoče opazovati. Predvsem me je zanimala pred dvema dnevoma odkrita kolonija rečnih galebcev *Larus ridibundus* v lagunah.

Toda kljub vsemu sem tega lepega, sončnega 3. junija 1991 opazil dolgokljunega črno-belega

ptiča, ki je do podtrebušnega perja brodil po plitvini jezera. Na glavi je imel temno liso. Nemalo vesel sem prepoznal polojnika. Tedaj ga je nekaj preplašilo in spreletel se je prek nekakšnega pomola na drugo stran. Tam sem opazil še tri primerke, skupaj torej štiri (4). Dva sta imela belo glavo, dva pa temno rjavo, torej sem opazoval dva para. Na moje veliko presenečenje pa sem čez približno eno uro opazoval še en primerek v lagunah. Samec, ki je imel na glavi precej več črnine kot tista dva na jezeru, je ves čas letal in se bojeval z zelo močnim severnim vetrom. Pri tem so bile dobro vidne njegove živo rdeče, zelo dolge noge, ki jih je vlekel daleč za seboj.

Poleg polojnikov sem ta dan opazoval še precej drugih zanimivih pobjeznikov: devetindvajset (29) malih prodnikov *Calidris minuta*, enega (1) belelega prodnika *C. alba*, enega (1) črnorepega kljunača *Limosa limosa*, osemnajst (18) togotnikov *Philomachus pugnax* in dva (2) močvirska martinca *Tringa glareola*.

Dne 8. 6. 1991 sem bil ponovno pri Ormoškem jezeru. Na istem mestu kot pri prejšnjem obisku sem na jezeru opazoval dva (2) samca polojnika. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

TEMMINKOV PRODNIK *Calidris temminckii*
TEMMINCK'S STINT – 6 *Temminck's Stints*, 2 *Ruffs*, 4 *Greenshanks* and 2 *Common Sandpipers* at *Rače Fish Ponds* on 2nd May 1990

Dne 2. 5. 1990 sem bil pri ribnikih v Račah. Opazoval sem najrazličnejše ptice. Ob Velikem ribniku, ki je bil skoraj prazen, sem opazoval dva (2) togotnika *Philomachus pugnax*, štiri (4) zelenonoge martinca *Tringa nebularia* in dva (2) mala martinca *Tringa hypoleucos*. Tedaj pa opazim še šest (6) majhnih ptičev, ki tekajo sem ter tja. V njih sem prepoznal prodnike. Temeljito sem si jih ogledal in opazil zelene noge. Ker sem se jim preveč približal, so se dvignili. V letu sem opazil močno belino ob straneh repa in tudi hrbet je bil brez vzorca. Po pregledu priročnika sem jih določil za Temminkove prodnike. To je bilo moje prvo srečanje s to vrsto. *Marjan Vogrin, Hotinja vas 164a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

PIKASTI MARTINEC *Tringa ochropus*
GREEN SANDPIPER – *Regular winter observations at Lake Cerknica from 27th January 1991 on*

Letošnjo zimo sva pri potikanju ob Obrhu, v bližini vasi Gorenje jezero, večkrat naletela na pikaste martinca. Kar vsake toliko časa sva kakšnega splašila v sivino zimskega dne. Prvič sva jih opazovala 27. 1. 1991, nato pa še ves februar in marec, nikoli manj kot deset in nikoli v strnjeni jati, temveč posamič. Kar se tiče teh martincev, bi lahko govorili vsaj o velikopoteznem potepu, če že ne o čem drugem. *Karin Rižner, Primož Kmecl, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

PIKASTI MARTINEC *Tringa ochropus*
GREEN SANDPIPER – *At Sečovlje Salinas on 1st May 1991*

V Seči sem 1. 5. 1991 opazoval ptice na področju aktivnih solin v rahlo vetrovnem vremenu in ob rahlem pršenju dežja. Okrog 16. ure sem splašil martinca, velikega kakšnih 20 do 25 cm. Pri vzletu se je oglašil s trodelnim klicem vit, vit, vit in po nizkem letu pristal kakšnih 50 metrov proč. Kmalu po pristanku je vznemirjen zagugal z glavo in repom. Opazil sem, da ima bolj pokončno držo, kljun daljši od širine glave, nad očesom belo črto. Prsi in glavo je imel sivo rjavo progaste, hrbet in krila pa izrazito temno rjava, posuta z belimi pikami v obliki kare. Čeprav je bil ptič moker, je bila belina trtice lepo vidna ob barvi hrbta in kril.

Naslednji dan sem imel srečo in ga opazoval skozi teleskop kar pol ure, od 12. do 12.30. Hranil se je na solinarskem polju, ki so ga polnili z novo vodo. Hitro je tekal sem ter tja po blatu, kjer sem dopoldne opazoval tri male bele čaplje *Egretta garzetta*, ki so se prav tako hranile z različnimi mehkužci. V pol ure je trikrat zagugal z glavo in repom. Rep je imel črno-belo progast, s črno konico. Ko se je nahranil, se je v nizkem in hitrem letu spreletel na sosednje polje, kjer si je v vodi urejal perje, in sicer tako, da je glavo potopil v vodo, polil vodo po sebi in jo nato s tresenjem pršil naokrog. Pri vzletu sem opazil, da je pod krili temen, in tako sem ga določil za pikastega martinca. *Marjan Gobec, Zidani most 28a, 61432 Zidani most*

GALEBI

GULLS – 300 Black-headed Gulls, 3 Common Gulls and 13 Yellow-legged Herring Gulls at Izola municipal dump; 1 Lesser Black-back, 82 Black-headed Gulls, 15 Common Gulls and 110 Yellow-legged Herring Gulls at Dragonja dump on February 16th 1991.

»Če se ne boš učil, boš lahko samo smetar!« Nekako tako starši strašijo svoje uka željne otroke. Način vzgajanja in odnos do smetarskega poklica je še vedno isti – zmoten.

Pred kratkim, točneje 16. 2. 1991, sem se z dvema nadebudnima srednješolkama, ki sta pri gibanju Znanost mladini prijavili raziskovalno nalogo o rumenonogih galebih *Larus cachinnans* v urbanem okolju, in njunim učiteljem šel »smetarja«. Metlo smo zamenjali z optičnimi pripomočki, namesto smetišnice smo uporabljali ornitološko beležnico, komunalni tovarnjak pa je bila Zastavina »stoenka«. Pred leti me je za smetišča navdušil angleški ornitolog dr. G. P. Mudge, ki je s podobno temo doktoriral v Walesu. Šele pred kratkim pa smo obiskali javno odlagališče (smetišče) nad Izolo in smetišče pri Sv. Štefanu ob Dragonji. Rezultati so bili zelo zanimivi in navdušujoči. Na izolskem smetišču, ali če hočete komunalno-izobraževalnem poligonu, smo opazovali tri vrste galebov vseh starosti. Rečnih *Larus ridibundus* je bilo okoli 300, mednje so se mešali trije (3) sivi *Larus canus*, dva mladostna in en odrasel, v zraku pa je krožilo trinajst (13) rumenonogih galebov *Larus cachinnans*. Ko smo prišli na odlagališče pri vasi Dragonja, nas je že na nasipu, ki vodi do vhoda na smetišče, »pričakal« odrasel rjavi galeb *Larus fuscus*. Med raznovrstnimi odpadki in presenetljivimi vonjavami smo našli še 82 rečnih, 15 sivih in 110 rumenonogih galebov, ki se tudi tu niso spustili na smetišče, medtem ko so rečni in sivi galebi kar hlastali po kosih zavrženega mesa.

Dekleti obiskujeta vsa odlagališča na Obali vsaj enkrat mesečno, z nalogo pa bosta zaključili leta 1992. Kaj naj rečem? Ornitologi, postanite smetarji! *Iztok Škornik, Krožna 10, 66000 Koper*



KRIČAVA ČIGRA *Sterna sandvicensis*

SANDWICH TERN – At Vrsar (Croatia) on 19th December 1990 and one in breeding plumage at Sečovlje Salinas on 31st March 1991

Med potepom v bližini Vrsarja je pogovor nanesel na »pomanjkanje« čiger v zimskem času. Ženski del najine ekspedicije je izrazil simpatije do teh ljubkih in elegantnih ptic. Zelo kmalu pa sva se znašla v zagati, kako zanesljivo določiti par čiger, ki naju je z veliko hitrostjo vsake toliko časa preletel. Problem sva rešila v pristanišču istrskega Vrsarja, ko se je ena izmed čiger usedla na ribiški čoln. Zanesljivo sva videla belo konico kljuna in skuštrano pikasto pričesko. V Vrsarju sva bila 19. 12. 1990. S kričavo čigro sva se zelo kmalu spet srečala. Dne 31. 3. 1991 sva opazovala ptice v Sečovljskih solinah. Med galebi, ki so sledili oseki, sva opazila tudi najino čigro, tokrat v letnem perju. *Karin Rižner, Primož Kmecl, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

KOZAČA *Strix uralensis*

URAL OWL – 3 at Krakovski gozd on 16th March 1991

16. 3. 1991 pozno popoldne smo s P. in J. Kačičnikom zakoračili v prostrani Krakovski gozd. Naš cilj je bil tam počakati na noč in prisluhniti sovam. Poleg cele vrste gozdnih vrst, med katerim naj omenim le rdečeglavega kraljička *Regulus ignicapillus* in srednjega detla *Dendrocopos medius*, smo pred večerom naleteli še na dve poslastici. Ob mlakuži na jasi sredi gozda se je spravljal k počitku osamljen pikasti martinec *Tringa ochropus*, prav ob sončnem zahodu pa nas je v pragozdu preletel neki orel. Srečanje s slednjim je bilo prebežno in preveč nenadno, da bi lahko določili vrsto, lahko le opišem, kar smo videli: veliko ujedo, vso temno, brez vpadljivih belih lis, ujedo, ki je imela zelo velik kljun, široke peruti z razkrcenimi prsti na koncu in vpadljivo kratek rep.

Prvo sovo smo zaslišali, ko je legal mrak: v daljavi se je dvakrat zaslišalo »bu-u«. Takoj za tistim pa je našo pozornost pritegnil lovec na nasprotni strani jase, ki je z naperjeno puško bolščal nekam predse. Ko je še on opazil nas, je povsili orožje in nenadoma se mu je začelo silno muditi. Čez hip je odjeknil oddaljen strel, streljal pa je tudi naš lovec, v zrak, kot da bi odgovoril na pajdašev znak.

Ko se je lovec potem naglo odpeljal, smo spet prislunili tistemu »bu-u« v daljavi. Kako smo ostrmeli, ko se je komaj nekaj 10m stran od mesta, koder je prej lovec streljal, dvignila velika sova in spet sedla še bliže nam. Sivo, velikoglavo in dolgorepo ptico smo zlahka določili za kozačo. Tisti »bu-u« torej sploh ni bil oddaljen, pač pa je bil tako tih, da se je slišalo, kot bi bil daleč. Zanimivo se nam je zdelo, da se sova ni prestrašila, ko je prej tako blizu nje počil strel. Kasneje se je dvignila iz drevja pred nami še druga kozača in obe sta družno odleteli proti pragozdu.

S tem pa srečanje s kozačami še ni bilo pri kraju. Nekaj 100m naprej ob cesti se je večkrat zaslišal glas, ki se mi je zdel še najbolj podoben čapljinemu. K sreči smo izvor glasu kmalu odkrili med drevjem in po silueti ugotovili, da gre spet za kozačo.

Domov grede smo si zavrteli posnetek svojega petja in se še tako prepričali, da so vse tiste glasove v resnici spuščale kozače. *Tomaž Jančar, C. v Kostanj, 3, 61110 Lj-Hrušica*

ČRNI HUDOURNIK *Apus apus*

SWIFT – *At Lesce on 14th May 1991: an enable to fly specimen recovered after few hours*

Učenci iz Begunj, so mi 14. 5. 1991 v telovadnico osnovne šole Lesce prinesli »nenavadnega« ptiča, ki ni mogel leteti. Večina učencev pa tudi učiteljev je menila, da je to mestna lastovka. V resnici pa je šlo za črnega hudournika. Za mnenje sem povprašal A. Sovinca, soglašal je, da je ptica verjetno le omamljena od kakšnega trčenja, pri čemer je, tako sva domnevala, izgubila sposobnost letenja. V upanju, da bo še letela, sem jo zaprl v kartonsko škatlo, kjer je mirovala do poznih popoldanskih ur. Toda ko sem jo položil na tla, je negibno občepela z razprostrtimi peruti. Čez nekaj trenutkov pa je hudournik planil kvišku, brez težav poletel in se dvignil v višave. *Boris Kozinc, Hraše la, 64248 Lesce*

PLANINSKI HUDOURNIK *Apus melba*

ALPINE SWIFT – *17 at Vršič on 2nd June 1991*

Ko sem se 2. 6. 1991 vrnil s Slemena ob Mojstrovki, kjer sem gazil sneg in popisoval ptiče v okviru ornitološkega atlasa TNP, sem na Vršiču (1611m) zaslišal znano oglašanje planinskih hu-

dournikov. Nad seboj sem zagledal jato 17 hudournikov, ki so nekajkrat zakrožili, nato pa odleteli v smeri Trente. *Janez Gregori, Podkoren 74, 64280 Kranjska Gora*

PLANINSKI HUDOURNIK *Apus melba*

ALPINE SWIFT – *A colony discovered at Škocjan Caves; approximately 10 breeding pairs on June 1991*

Študenti četrtega letnika biologije smo se 10. 6. 1991 mudili v Škocjanskih jamah na terenskih vajah. Čeprav bi se morala posvetiti ekologiji rastlin, sva s S. Polakom pregledala glavno jamsko udornico in manjše ostenje slab kilometer severno od nje tudi skozi daljnogled. V zraku sva opazila več planinskih hudournikov, nekateri so na najino veselje priletavali in odletavali iz lukenj in razpok v steni ter se pri tem glasno oglašali. Verjetno so pripravljali gnezda ali pa so bili v zgodnji fazi inkubacije. Po moji oceni je gnezdilo na celotnem območju (kvadrant 5/42 OAS) okoli deset parov, od tega 2–3 na manjši steni pri Betanji.

Sprašujem se, kako da to gnezdišče planinskega hudournika slovenski ornitološki javnosti ni bilo znano že prej, saj Škocjanske jame vsako leto obišče ogromno ljudi, te ptice pa s svojo velikostjo in drznim letom kar vlečejo pozornost nase. Ali je možno, da so letos gnezdili prvič? Povprašal sem nekaj ornitologov in biologov, ki so v poletnem času obiskovali Škocjanske jame, njihovi odgovori pa so si bili nasprotujoči: nekdo je hudournike videl, drugi ne, nihče pa se jim ni podrobneje posvetil. Zato menim, da so, vsaj občasno, planinski hudourniki tod že gnezdili v preteklih letih. *Peter Trontelj, Cesta na Laze 27, 61000 Ljubljana*

ČEBELAR *Merops apiaster*

BEE-EATER – *9 on the island of Susak (Croatia) on 28th July 1991*

Opazovanje čebelarjev je zaradi njihove lepote mali ornitološki praznik.

Prvič sem jih videl 30. 4. in 1. 5. 1988, ko so na spomladanski selitvi v številnih jatah preletavali Asuan (Egipt).

Moje drugo srečanje s čebelarji je s peščenega otoka Suska, kjer sem bil 28. 7. 1991 na enodnevnem izletu. Že kmalu po izkrcaju z ladje sem zaslišal značilno oglašanje. Brez posebnega truda

sem zasledil čebelarja, ki je z grma, rastočega ob robu peščene stene, tik nad hišami ob pristanišču lovil žuželke. Prav tako se je razločno videl vhod v rov, približno meter pod vrhom stene.

Na približno kilometer dolgi poti, ki prek otoka vodi do plaže, sem naštel še osem (8) ptic, ki so lovile žuželke nad skoraj vsako za gnezdenje primerno steno. *Andrej Šorgo, Ptujška c. 91, 62327 Rače*

ČEBELAR *Merops apiaster*

BEE-EATER – *A colony discovered on the island of Srakane Vele (Croatia)*

Med bivanjem na otoku Srakane Vele, ki leži med Lošinjem in Suskom, sem od 5. julija do 5. avgusta 1991 opazoval čebelarje. Ker tako počitnikujem že dve desetletji, lahko z gotovostjo rečem, da teh ptic na tem otoku doslej ni bilo opaziti, čeravno gnezdiijo na Susku, ki je od našega otoka oddaljen le štiri morske milje, vsa zahodna stran otoka pa je iz prav take glinene puhlice, kot jo najdemo na Susku. V useku, po katerem gre pot iz zahodnega pristana, sem našel 5 rogov in v enem izmed njih tudi slišal cvrčati valečo ptico. Čebelarji, videl sem jih po 8 skupaj, so se večkrat na dan spreletavali prek vasi na relaciji gnezdišče – severni del otoka. Zanimivo, da smo na severnem delu otoka, že skoraj tik pod najvišjo otoško vzpetino Varh, odkrili še en osamljen rov, morda zametek nove kolonije. Med vnovičnim obiskom otoka od 21.–28. avgusta sem jih spet videval, le da bolj poredkoma. *Henrik Ciglič, Likožarjeva 7, 64000 Kranj*

ZLATOVHRANKA *Coracias garrulus*

ROLLER – *At Šmartno near Ljubljana on 24th May 1991*

Ko sem se 24. 5. 1991 odpeljal iz Ljubljane proti Gorenjski, sem bil še pod vtisom živahnih razprav o zlatovranki, o melioracijah in vprašanih njenega varstva. Kar nisem mogel verjeti svojim očem, ko sem jo v Šmartnem pod Šmarno goro nenadoma zagledal. Sedela je na kolu ob bližnji njivici in zavzeto prežala na morebitni plen na tleh. Kot bi se ji nič ne mudilo proti svojim gnezdiščem, negotovi usodi naproti. *Janez Gregori, Podkoren 74, 64280 Kranjska Gora*

ČRNA ŽOLNA *Dryocopus martius*

BLACK WOODPECKER – *At Fram on 29th December 1991*

29. 12. 1991 sem v gozdu blizu Frama opazil primerek črne žolne. Letela je po zraku, kjer se je lepo videla rdeča »kapa«. Po tem sem jo določil za samca črne žolne. Naj še omenim, da sem ob vračanju iz gozda na bližnji jelši opazoval jato okrog trideset (30) prehranjujočih se čížkov *Spinus spinus*. *Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor*

ČOPASTI ŠKRJANEC *Galerida cristata*

CRESTED LARK – *62 at Rače on 21st October 1990*

Oblačnega in vetrovnega 21. 10. 1990 sem se peljal po Dravskem polju. V bližini Rač sem tedaj na polju splašil škrjance, čopaste, kot sem ugotovil po njihovem oglašanju. V jati sem naštel dvainšestdeset (62) primerkov. Do sedaj se s tako veliko jato še nisem srečal. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

SKALNA LASTOVKA *Ptyonoprogne rupestris*

CRAG MARTIN – *At Dragonja River on 10th March 1991*

10. 3. 1991 smo si V. Rupert, T. Makovec, B. Mozetič, M. Kačičnik in avtor ogledovali prelesti soteske Poganja, levega pritoka Dragonje, ki leži že na ozemlju Republike Hrvaške. Nad mestom, koder se soteska konča v imenitnem skalnatem kotlu, smo opazili ptico, ki nas je v začetku pošteno zbegala. Kar nekaj časa je krožila nad kotlom, vendar se nam jo je posrečilo določiti šele, ko smo se povzpeli na rob doline in si jo ogledali od blizu. Po zaobljenih konicah kril in belih pikah na repnih peresih, ki so se lepo videle, ko je ptica v obratu razširila rep, smo jo določili za skalno lastovko *Ptyonoprogne rupestris*.

Ker je znano, da skalne lastovke gnezdiijo tudi na Velebitu in da se že v marcu zadržujejo v bližini svojih gnezdišč (Šere Acr. 39-40:7), sem Poganjo spet obiskal 24. 3. in 7. 4., vendar lastovke nisem več videl. *Tomaž Jančar, C. v Kostanj 3, 61110 Lj.-Hrušica*

BREGULJKA *Riparia riparia***SAND MARTIN** – 2 at Hotinja vas on 18th May 1990

18. 5. 1990 sem v Hotinji vasi med številnimi mestnimi lastovkami zasledil še dve (2) breguljki, ki sta skupaj z njimi posedali po električnih žicah. Breguljk dotedaj še nisem opazil v naselju ali da bi posedale po žicah. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

MALA CIPA *Anthus pratensis***MEADOW PIPIT** – 30 at Rače on 27th September 1990 and 110 at the same place on 4th November 1990

Na polju v Račah sem 27. 9. 1990 opazoval jato kakih tridesetih (30) malih cip. Zadrževale so se na sveže preoranem polju, skupaj s prav tako številnimi belimi pastiricami *Motacilla alba*. Pri cipah je bilo jasno videti bolj olivno zeleno zgornjo stran in rjave noge, kar jih med drugim loči od njihovih sorodnic. Potrebno je poudariti, da so male cipe tukaj zelo številne ves oktober vse tja do sredine novembra. Kasneje je možno videti le še posamezne primerke. Tako sem recimo 4. 11. istega leta na približno istem kraju opazoval jato s približno 110 osebki. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164a, Orehova vas – Slivnica 62312*

VRISKARICA *Anthus spinoletta***ROCK PIPIT** – At the Sečovlje Salinas on 26th December 1990 feeding on fish

26. 12. 1990 sem ob ustju Dragonje opazoval manjšo skupino vriskaric, ki se je prehranjevala v obrežnem mulju in v plitvi vodi. Naenkrat sem pri eni izmed ptic opazil, da drži v kljunu majhno ribico, dolgo približno 2 do 3 cm. Ker je vriskarica potresala s kljunom, nisem mogel točno ugotoviti, ali je ribica še živa, čeprav se mi je včasih zazdelo, da je. Ribico je vriskarica nato s težavo požrla.

Možno je, da je vriskarica ribico ujela še živo, saj so bile plitvine z vodo globoke vsega kakšen centimeter in se riba ni mogla potopiti. O prehranjevanju vriskaric z ribami je pisal N. Duncan (Bird Study Vol. 23, part 3:186, 1981), vendar so se v tem primeru vriskarice hranile z ribami, ki so padle iz kljuna mormonom *Fratercula arctica* ob vhodih v gnezdilne rove ali ob napadih galebov in govnačk. *Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana*

RUMENA PASTIRICA *Motacilla flava***YELLOW WAGTAIL** – 4 at Gameljne on 13th April 1991

Dne 13. 4. 1991 je bilo oblačno, občasno je rahlo rosilo. Tega dne sem popisoval ptiče ob Savi pri Spodnjih Gameljnah. Ko sem ornitološko pregledal teren okoli Save, sem se vračal čez polje. Opazil sem let skupine pastiric, ki so priletele na njivo blizu mene. Dve (2) pastirici sem takoj določil za beli pastirici *Motacilla alba*, druge štiri (4) pa so bile po velikosti manjše od belih. Z determinacijo nisem imel težav, ker sem jih po olivno zelenem hrbtu, beli nadočesni marogi in rumeni barvi od kljuna navzdol prepoznal za rumene pastirice. Doma sem s pomočjo priročnika ugotovil, da so bili vsi opazovani primerki samci. *Jure Ivanc, Bratov Kunovarjev 13, Ljubljana*

PEGAM *Bombycilla garrulus***WAXWING** – 2 at Studenci near Maribor on 26th December 1990, 30 at Kalvarija on 28th December 1990, 23 at Ptuj, on 19th January 1991, 50 at Ptuj on 6th February 1991. Late occurrence at Križovljan grad (Croatia) 100 on 30th April 1991

Tako kot že nekaj zim poprej, je bilo tudi v minuli zimi v Sloveniji opaziti pegame.

Sam sem se prvič srečal z njimi v Studencih pri Mariboru, dne 26. 12. 1990, ko sem v precej močnem sneženju opazoval dva (2) primerka.

Že dva dni kasneje (28. 12. 1990) sem opazoval okoli trideset (30) osebkov na Kalvariji nad Mariborom.

Naslednjič sem jih opazoval 19. 1. 1991 na Ptuj. Triindvajset (23) jih je posedalo v grmovju ob nasipu jezera.

6. 2. 1991 je na jelši pri ptujski železniški postaji sedelo okoli petdeset (50) primerkov. Ko smo se jim približali, so se dvignili in med značilnim oglašanjem odleteli.

Dne 30. 4. 1991 sem se mudil v Križovljan gradu (Hrvatska), ki je od slovenske meje oddaljen približno 2 kilometra. Ko sem za hip slišal oglašanje pegama, sem spričo poznega datuma pomislil, da gre za kakšno drugo vrsto. Toda kmalu sem jih zagledal na vrhu mogočnega drevesa. Najprej sem naštel le dvajset (20) primerkov, ko pa smo se vračali, se je na vejah starega, suhega hrasta zbralo najmanj sto (100) primerkov. Nato so vsi odleteli na drugo drevo, kjer so se

nastavljali toplemu, pomladnemu soncu, kot da se jim v njihova gnezdišča na visokem severu sploh ne mudi. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

PEGAM *Bombycilla garrulus*

WAXWING – *Observations at Godovič on January 1991.*

V močnem sneženju dne 5. 1. 1991 sem opazil v Godoviču jato šestdesetih (60) pegamov. Hranili so se s plodovi jerebrike sredi vasi ter posedali po TV antenah bližnjih hiš. Ker mi zdravje ni dopuščalo, da bi jih poskusil ujeti kar tam, sem jih z nastavljenimi jabolki privabil k domači hiši.

Žal jih je prav takrat napadel skobec, ki je celo jato pregnal, enega pegama pa je v zraku dohitel, ga podrl v sneg ter odnesel v bližnji gozd.

Dne 10. 1. 1991 sem na nastavljenih jabolkih opazil osem (8) pegamov. Tudi tokrat jih je prese-netil skobec. Ko so videli, da mu ne morejo pobegniti v zrak, so planili med vejevje bližnje smreke, vendar je enega pegama spet ujel. Naslednje dni, to je 13. 1., 15. 1. in 16. 1., sem opazoval samo posamezne primerke, medtem ko se je 18. 1. 1991 na pripravljeni hrani spet ustavilo 19 pegamov.

Nekaj ptic se mi je posrečilo tudi ujeti in obročkati:

obroček	Št. ploščic	spol	starost	dolžina peruti	datum	kraj
195205	7 + na repu	♂	2 y	119	13. 1. 91	Godovič
195206	5	♂	2y	114	15. 1. 91	Godovič
195207	6	♀	AD	120	16. 1. 91	Godovič
195208	7	♂	AD	123	18. 1. 91	Godovič
195209	7	♂	AD	119	18. 1. 91	Godovič
195210	8	♂	AD	117	18. 1. 91	Godovič
195211	6	♀	AD	119	18. 1. 91	Godovič
195212	6	♀	AD	117	18. 1. 91	Godovič

Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

POVODNI KOS *Cinclus cinclus*

DIPPER – *At Maribor (near the Drava River) from 16th to 17th January 1990*

Povodni kos je na območju Maribora – reka Drava kar redke ptič. Doslej sem ga tu videl le dvakrat. Opazoval sem ga tik pod elektrarno Mariborski otok. Za valobranom je voda malo nižja in videti je bilo, da je tam hrane na pretek, saj se je vneto potapljal in prehranjeval. Včasih je tudi sedel na kamen tik nad vodo, kjer se je lepo videla belina na sprednji strani. Na tem območju se je zadrževal dva dni in sicer: 16. 1. 1990 in 17. 1. 1990. Zatem ga tukaj nisem več opazil. *Damijan Denac, Pintarjeve 14, 62000 Maribor.*

STRŽEK *Troglodytes troglodytes*

WREN – *An adult with 4 youngs at Cigonca on 15th June 1991; not very common breeding bird at this location*

15. 6. 1991 sem obiskal Cigonco (13/54 OAS) in njeno okolico. Ko sem že prehodil zanimiv vlažen

hrastov gozd, sem se napotil v še pretežno iglasti del. Tukaj sem na enem izmed pritokov Ložnice zasledil stržka, ki se je razburjeno oglašal. Kaj kmalu sem ugotovil zakaj. V bližini je imel spleljane štiri (4) mladiče. *Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

MALI SLAVEC *Luscinia megarhynchos*

NIGHTINGALE – *A male singing at Brezula near Rače from 2nd to 19th May 1990*

Znano je, da nekatere selivke spomladi, ko se vračajo v svoj gnezditveni areal, na poti tudi pojejo ali se kako drugače vedejo teritorialno, čeprav tam ne gnezdiijo. Takšne prevarante lahko odkrijemo le z večkratnim preverjanjem. Verjetno najbolj poznan primer je z Bodenskega jezera, kjer je pet do šest slavcev obvladovalo svoja območja mesec dni, čeprav tam mali slavec sploh ni gnezdil. (Berthold: 1976).

Sam sem se s podobnim primerom srečal maja 1990, v bližini Rač, v kraju Brezula. Prvič sem petje malega slavca zaslišal 2. 5. Pel in zadrževal se je v gostem grmovju leske, vrbe, jelše in robide ob potoku, ki meji na gozd. 16. 5. sem ponovno obiskal ta predel in zopet poslušal in opazoval slavca. Tokrat sem prvič pomislil tudi na gnezditev, saj je biotop kar ustrezal, pa tudi slavec je bil tam že dva tedna. Ko sem slavca vnovič slišal 19. 5. na istem mestu, sem bil skoraj že prepričan, da bo letos mali slavec tod tudi prvič gnezdil. Tako sem se 27. 5. odločil, da bom poskusil najti tudi gnezdo. Toda ko sem prišel na kraj, kjer se je zadrževal in pel, sem žal spoznal, da je bilo vse skupaj le blefiranje, kajti o malem slavcu ni bilo več ne duha ne sluha.

Zato pozor, ne nasedajte lepemu petju! *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/A, 62312 Orehova vas – Slivnica.*

ŠMARNICA *Phoenicurus ochruros*

BELA PASTIRICA *Motacilla alba*

BLACK REDSTART – *A male at Godovič on 31st December 1987, 2 at the same place on 11th January 1991*

PIED WAGTAIL – *At Spodnja Idrija on 21st December 1987 and at Godovič on 3rd February 1991*

Ko sem šel 31. 12. 1987 pospraviti še zadnje dračje za hišo v Godoviču, me je pozno popoldne opozoril nase samec šmarnice. V temni sajasto črni oblekici se je spreletaval po golih vejah. Zanimivo je, da je odletel v gozd in ga bližje stavbe niso zanimale. Letos pozimi, 11. 1. 1991 pa sem na slivah pred hišo opazil dve šmarnici. Bili sta v sivi barvi, bodisi da sta bila to drugoletna primerka ali pa samici. Predvsem sta se zanimali za jabolka, ki sem jih imel natakljena po drevju za pegame. Menim, da sta na jabolkih iskali mušice, saj je bil to oblačen južen dan, prava zima je namreč šele prihajala...

De 21. 12. 1987 me je pred hišo v Spodnji Idriji presenetila bela pastirica. Z veseljem dži – džii je odletela k opusteli reki Idrijci.

Drugo zimsko srečanje je letošnje; 3. 2. 1991 se je celo dopoldne po strehah v Godoviču spreletavala bela pastirica. Po živahnosti in oglašanju sodeč je mrzla zima ni prav nič motila. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija*

SLEGUR *Monticola saxatilis*

ROCK TRUSH – *At Godovič on 4th May 1991 in bird-table during heavy snowfall*

V soboto 4. maja 1991 nas je v Godoviču že zjutraj dosegla močna padavinska fronta; po nagli ohladitvi je pričelo močno snežiti in zapadlo je kakih 20–25 cm težkega južnega snega. Najbolj je sneg presenetil rumene pastirice, ki so nesrečno posedale po snegu. Opoldne sem v krmilnici zagledal čudnega ptiča, ki ga zaradi meteža nisem mogel prepoznati. Strnadi in grilčki pa so se mu spoštljivo umikali. Nekajkrat je iz krmilnice odletel ter se znova vrnil, kot da bi ne imel v hišici kaj početi. Ko se mi je nazadnje le bolj približal, sem prepoznal samca slegurja, čudovito obarvanega kot slovenska zastava. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija*

ČRNOGLAVKA *Sylvia atricapilla*

BLACKCAP – *A male at Zidani most from 10th to 12 February 1991, feeding on berries and apples*

Pred tremi dnevi je po vsej Sloveniji močno snežilo in sneg je pokril zemljo do nižin. V nedeljo 10. 02. 1991 pa je bila močna odjuga, temperatura nad nič stopinj. Vreme je bilo oblačno, rahlo vetrovno, ko sem ob 12. uri obšel krmilnice na svojem dvorišču v bližini starega sadovnjaka v Zidanem mostu, na 201 metru nadmorske višine. Poleg rednih gostov krmilnice, katerih število se je občutno povečalo v zadnjih dnevih, ko je sneg pokril zemljo, sem opazil samca kosa *Turdus merula*, ki je oprezal za hrano. Na robu starega sadovnjaka, v grmu forzicije, sem opazil enotno sivo ptico, obrnjeno s hrbtom proti meni. Ko se je ptica spustila na zemljo pod grm, se je obrnila proti meni in pokazala glavo s črno »baretko«. Črnina na glavi samčka črnoglavke je bila še posebej izrazita v kontrastu beline snega v okolici grma, trebušna stran pa še za nianso bolj svetlo siva kot hrbet. Ptica se je na tleh hranila z ostanki nekakšnih jagod približno dve minuti, tako da sem v oddaljenosti približno 12 metrov skozi daljnogled 8x30 razločno videl temno oko in ozek, temen kljun. Nato je pod isti grm priletel prej omenjeni kos in črnoglavko pregnal nazaj na grm forzicije. Ko sta bila skupaj, sem ocenil velikost črnoglavke na okrog 50 do 60 procentov velikosti kosa. Črnoglavka je kmalu poletela proti jugu.

Na moje veliko veselje pa sem črnoglavko spet opazil v torek 12. 02. 1991 ob 16. uri na svojem dvorišču, kjer se je hranila na nastavljenih razpolovljenih jabolkih in to kakšne tri minute. Tokrat jo je s pojedine pregнал hrup avtomobila.

Kolikor vem, je zimskih opazovanj črnoglavke v tem delu Slovenije bolj malo. *Marjan Gobec, Zidani most 28 a, 61432 Zidani most*

HRIBSKA LISTNICA *Phylloscopus bonelli*

BONELLI'S WARBLER – *One singing at Trenta on 2nd May 1991 and one singing at Vitranc on 25th June 1990*

V deževnem vremenu sem se 2. 5. 1991 odpravil v Trento. Ob začetku doline Lepene je grmovje ob gostišču oživljalo oglašanje različnih ptičev, na nizkem drevju se je spreletaval par črnoglavih muharjev *Ficedula hypoleuca*. V grmovju je vztrajno prepevala hribska listnica, ki je bila na poti proti svojim gnezdiščem. 25. 6. sva jo z D. Šeratom poslušala na južni strani Vitranca, ob lovski poti v dolino Male Pišnice, letos pa je po pripovedovanju Daretata tam ni bilo slišati. *Janez Gregori, Podkoren 74, 64280 Kranjska Gora*

PLAVČEK *Parus caeruleus*

BLUE TIT – *At Loka (near the Drava River) on 6th April 1990, singing in flight*

V oblačnem dopoldnevu 6. 4. 1990 sem popisoval ptice ob Dravi na relaciji Loka–Rošnja. Takoj na začetku poti sem zaslišal plavčkovo petje, ki je prihajalo nekje »iz zraka«. Pričnem se ozirati po okoliških drevesih, da bi videl kje neki poje, ko pa se sliši tako blizu. Nisem moral dolgo iskati, kajti kar naenkrat zaslišim petje tik nad glavo in še v tistem trenutku v zraku zagledam pojočega plavčka! Hitro sem se nekoliko umaknil v upanju, da bo plavček ta pevski polet ponovil. In res, kot da bi me slišal, je zaplaval v zrak, nerodno frčal do nevidne točke, nato pa se spustil na sosednje drevo prek poti, ves ta čas pa prijetno ščebetal.

V naslednjih popisih tega letečega pevca nisem več zabeležil, čeprav sem bil nanj še posebno pozoren. Sem se pa tokrat prvič srečal s pevskim poletom plavčka, ki ni ravno običajen in pogost. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica*

KREKOV *Nucifraga caryocatactes*

NUTCRACKER – *One feeding on nuts at Podkoren from April to 27th May 1991; reacting to the sound of the rolling nuts in the observer's hands*

V Podkorenu gnezdi krekovt v višjih gozdnatih predelih, od okoli 1000 m n. m. navzgor. Sredi aprila letos sem ga zagledal na domačem dvorišču 830 m n. m), kjer je pod košatim orehom brskal za morebitnimi orehi. Ker sem ga videval tudi v naslednjih dneh, sem mu večkrat položil na tla orehe, ki jih je takoj odnašal nekam za gospodarsko poslopje in se hitro spet vračal. V bližini dvorišča je ostal še ves deževni maj; posedal na orehu in se tiho oglašal s krekanjem. Postal je tako zaupljiv, da ob mojem prihodu na dvorišče ni več odletel, ampak je položene orehe odnašal že, če sem se oddaljil od njih okoli deset metrov. Če ga ob prihodu na dvorišče ni bilo, sem orehe v dlani malo trkljal in na ta zvok je takoj priletel po zalogaje. Zadnjič sem se na dvorišču srečal z njim 27. maja. *Janez Gregori, Podkoren 74, 64280 Kranjska Gora*

ČRNA VRANA *Corvus c. corone*

CARRION CROW – *One among 89 Hooded Crows at Hotinja vas on 11th July 1991, flying to communal roost*

Soparnega, vročega popoldneva 11. 7. 1991, ki se je nagibal proti večeru, sem kar z balkona s spektivom 20x50 prešteval sive vrane *Corvus cornix*. Te se namreč po končanem gnezdenju zbirajo v jate, posebno ob večerih, ko tudi družno prenočujejo. Tako sem naštel devetinosedeset (89) sivih vran, med njimi pa tudi en primerek črne vrane *Corvus corone*. Vse so posedale na žicah daljnovodov, zatem pa, ko se je že skoraj povsem stemnilo, odletele proti severu (Mariboru). Take dnevne selitve se dogajajo vsak dan, zato bi bilo zanimivo vedeti, kje prenočujejo. *Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

SIVA VRANA *Corvus c. cornix*

HOODED CROW – *2 at Zidani most on 3rd February 1991, attacking a buzzard*

V suhem, jasnem in zelo mrzlem dopoldnevu, ko je bila temperatura pod ničlo, sem opazoval ptice na Loškem polju ob Savi v Loki pri Zidanem

mostu. Okrog poldneva zaslišim značilno oglašanje kanje nad seboj. Pogled skozi daljnogled mi potrdi slušno determinacijo. Primerek kanje je iz smeri Radeč priletel čez Savo nad polje in se nenehno oglašal. Njeno oglašanje pa je zbudilo pozornost dveh sivih vran, da sta kanjo skupaj napadli. Nenehno sta se zaletavali proti njej, z višjega položaja v smeri njenega hrpta. Ti napadi so bili tako siloviti, da je ujeta bila prisiljena spremeniti svojo prvotno smer in se je obrnila nazaj čez Savo proti Radečam. Sivi vrani pa kar nista nehali z napadi, vse dokler kanja ni bila na drugem bregu Save, kjer je ena od obeh vran odnehala, druga pa je nadaljevala s pregonom kanje, dokler mi obe ptici nista izginili izpred oči.

Tistega dne sem opazil 23 primerkov sivih vran. Še datum, da ne pozabim, 3. februar 1991. *Marjan Gobec, Zidani most 28 a, 61432 Zidani most*

KROKAR *Corvus corax*

RAVEN – *Albinos and one partial albino among the flock of 20 to 170 ravens at Raskovec in the summer of 1990*

Od več lovcev, članov LD Dole, sem izvedel, da se na znanem odlagališču komunalnih odpadkov Raskovec pojavlja popolnoma bel krokar. V začetku julija 1990 sem smetišče tudi sam obiskal. Ker je bilo to v vročem popoldnevu, so se sicer redki krokarji senčili pod velikimi jelkami v okolici smetišča. Že sem hotel oditi, ko je tik nad mano na suhem drevesu pristal bel krokar. Čim je sedel, me je zagledal ter jadrno odletel. Kasneje sem smetišče še večkrat obiskal in v večini primerov belega krokarja tudi videl. Ulov v improvizirane pasti se mi ni posrečil, saj so krokarji neverjetno previdni, čeprav tukaj niso plahi. Bel krokar se je pojavljal redno, število drugih krokarjev pa se je zelo spreminjalo: od najmanj 20 pa vse do 170 primerkov, ki sem jih opazoval v začetku avgusta. Večina je bila prvoletnih in drugoletnih ptic, odrasli večletni krokarji med njimi so bili maloštevilni. Starost sem ugotavljal po stadiju golitve posameznih ptic v poletnih mesecih. Ko sem sredi avgusta opazoval jato krokarjev nad smetiščem in z daljnogledom iskal belega ptiča med njimi, sem v veliki jati presenečen ugotovil, da krožita kar dva bela krokarja, po barvi povsem enaka. Na smetišču sem redno opazoval tudi krokarja z belimi letalnimi peresi v

desni perutnici in belo »šiptarsko« kapico na glavi.

Po pripovedovanju lovcev je bil povsem enak krokar, po vsej verjetnosti eden od prej naštetih, opazovan v okolici Predmeje in Otlice ter celo na Bovškem, kot mi je pripovedoval lastnik bifeja pri slapu Boka.

Po informacijah, ki pa jih nisem mogel preveriti, naj bi se beli krokarji izlegli v skalah Male gore v Trnovskem gozdu. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija*

KROKAR *Corvus corax*

RAVEN – *More than 300 at Povlen (Serbia) on 30th July 1990*

Na lanski poletni šoli biologije v raziskovalni postaji Petnica smo imeli tudi ornitološko skupino. 30. 7. 1990 smo se odločili za izlet na Povlen, nedaleč od Valjeva. Povlen spada v venec Valjevskih planin, obrasel je z listnatimi gozdovi, dosega višino 1347m in je precej poseljen. Tja smo se odpravili zaradi bližine kolonije *Gyps fulvus*. Sedeč na vrhu Malega Povlena (ki je najvišji), smo nenadoma opazili dva krokarja, ki sta krožila nad hišami v dolini. Čez nekaj časa se jima je pridružila manjša skupina in zdaj smo jih lahko našteali že 11. Dalj časa ko smo sedeli na vrhu, več jih je bilo videti. Potem ko smo naredili nekaj fotografij, smo jih ponovno prešteli. Bilo jih je čez 300, kar je zelo nenavadno. Od dr. Matvejeva sem pozneje izvedela za podoben primer z Maljena.

Pastirji, ki smo jih tam srečali, pravijo, da česa takega še niso videli. Morda pa je to le naključje? *Vesna Obradović, Dušana Kvedra 15, 62000 Maribor*

ITALIJANSKI VRABEC *Passer d. italiae*

ITALIAN SPARROW – *At Godovič on July 1990*

V začetku julija 1990 sva kosila travo s sosedom, vsak na svoji parceli ob hiši. Sosed me je opozoril na izredno lepega vrabca, ki je iskal hrano po sveže pokošeni travi. Seveda sem jaz vrabca opazil že prej. Bil je izredno lepih kontrastnih barv: kostanjeva glava, hrbet s temnimi črnimi progami, peruti in rep svetlorjave, prsi črne, lica povsem bela kot pri veliki sinici, od črnega kljuna nad očmi je imel značilno belo črto.

Vrabec je z neverjetno ihto nabiral žuželke,

včasih samo poldrugi meter od kosca in kose. Ker se je vztrajno vračal, sem tudi zlahka ugotovil, da ima gnezdo z mladiči v strehi Koštelove hiše, oddaljene približno 500 m. Domači vrabci *P. domesticus* so medtem pridno hranili mladiče s hrano, ki je bila v posodi psa čuvaja v bližini. To me je spomnilo na podatek, da so italijanski vrabci *P. d. italiae* sorodstveno bližji s travniškimi vrabci *P. hispaniolensis*, ki se v gnezdilni sezoni hranijo največ s kobilicami in gosenicami. Čim sem koso zamenjal s teleobjektivom, pa je vrabec postal dosti opreznější, nazadnje pa ga je pregnala še vročina in že ovenela trava. Peter Grošelj, Godovič, 124, 65280 Idrija

PINOŽA *Fringilla montifringilla*

BRAMBLING – 60 at Urban near Maribor on 1st January 1990

Pinožo največkrat opazujemo pozimi pri krmilnicah. Jaz pa sem jih imel priložnost opazovati v veliki jati le enkrat. To je bilo 1. 1. 1990 na Urbanu (gričevje SV od Maribora). Na drevesu je bilo zbranih šestdeset (60) primerkov. Damijan Denac, Pintarjeva 14, 62000 Maribor

BELOGLAVI STRNAD *Emberiza leucocephalos*

PLOTNI STRNAD *Emberiza cirlus*

VELIKI STRNAD *Miliaria calandra*

PINE BUNTING, CIRL BUNTING, CORN BUNTING

– All at Godovič: a male Pine Bunting caught on 18th February 1991, a singing male Cirl Bunting from 8th to 28th March 1991, again on 8th June 1991; one Corn Bunting on 14th May 1991

Kar trije različni strnadi so me razveselili letošnje pomlad (1991) v Godoviču:

V nič kaj zimskem dnevu februarja letos sem slučajno preletel z očmi breg ob hiši, kjer so se pasli številni ščinkavci, nekaj rumenih strnadov in zelencev. Vso zimo sem odmetaval ostanke ptičje hrane na tem mestu. Ker so se ščinkavci naenkrat splašili, sem pogledal za njimi ter med njimi (v letu) opazil ptiča, ki me je povsem spominjal na beloglavega strnada. Naslednje dopoldne se je enak dogodek ponovil, le da je bil to od prejšnjega temačnega oblačnega dneva povsem jasen sončen dan. Ščinkavci so bili maloštevilni, več pa je bilo rumenih strnadov. Tudi tokrat sem v zraku, ko je letel mimo okna, opazil sumljivega ptiča. Na precej neprimernem mestu sem nastavil dve

mreži. Ker »domači« rumeni strnadi ne nasedajo več na take lovne priprave, so preprosto izginili. Ko sem popoldne kontroliral mreže, je na moje veliko veselje visel v mreži samec beloglavega strnada *Emberiza leucocephalos*. To je bil hkrati tudi edini ptič, ki se je v mreže sploh ujel. Navajam tudi biometrične podatke zanj:

Datum ulova: 18. 2. 1991

št. obročka: Lj., A376168

kraj: Godovič

spol: ♂

starost: drugoletni

dolžina peruti 99 mm

teža: 28 gramov

Ptiča sem obročkal ter ga kasneje izpustil.

Kolikor mi je znano, je to prvi primerek te vrste, ugotovljen v Sloveniji izven obdobja jesenske selitve (!?).

8. marca 1991 sem zaslišal v Godoviču značilno petje plotnega strnada. *Emberiza cirlus*. Ptič je za te kraje zelo nenavaden, doslej sem samo enkrat naletel tu na samico, ki je bila ujeta pred približno 15 leti) na jesenskem preletu. Letošnji plotni strnad (samec) pa se je kar udomačil. Prepeval je po vrhovih lesk ter smrečic in se vsiljivo prepiral s tukaj številnimi rumenimi strnadi. Tudi hranil se je na krmišču ob naši hiši. Plotnega strnada sem redno beležil vse do 28. marca, bodisi da sem ga videl ali pa vsaj slišal prepevati. Kasneje ga ni bilo opaziti, čeprav sem bil nanj posebno pozoren, ko je včokrat zapadel pozni pomladanski sneg, ki je ptiče precej prizadel.

Ko pa sem v soboto, 8. junija kosil travo ob hiši, je nenadoma na bližnjem brinovem grmu pričel prepevati plotni strnad. Predvsem sta mu šla na »živce« dva rjava srakoperja, ki sta se preganjala v bližini. Čez kake pol ure pa je strnad utihnil in izginil. To nenavadno pojavljanje me je spravilo na misel, da se je plotni strnad kje v bližini morda »poročil« s samico rumenega strnada. Morda imata celo že »otroke«?

Tretji strnad, prvič opazovan v Godoviču, pa je bil veliki strnad *Miliaria calandara*, in sicer 14. maja 1991. V nizkem letu je preletel našo hišo ter letel v smeri proti Kalcam oziroma Logatcu. Prepoznal sem ga tako po velikosti kot po oglašanju in kratki pesmici, ki jo je bolj zase momljal kot pel v zraku. Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

VRTNI STRNAD *Emberiza hortulana*
ORTOLAN BUNTING – 2 singing males at Bač on
2nd June 1990, another one seen again on 22nd
July 1990

Ob jutranjem svitu, dne 2. 6. 1990 smo z B. Mozetičem in P. Trontljem na vojaškem strelišču pri vasi Bač na Pivškem slišali precej prodorno petje. Ptico smo pričakovali na vsaj kakem borovcu bliže, kot pa se je izkazalo kasneje, ko smo pevca zalezli in obkolili. Prepoznali smo samca vrtnega strnada. Na grmu v bližnji vrtači je živahno pel še en samec. Veselili smo se dejstva, ki je kazalo na možnost gnezdenja pri nas tako lokalno razširjenega vrtnega strnada. Seveda sem za to hotel dobiti dokaz. Toda niti 10. 6. 1990, niti 22. 6. 1990 ob sončnem vzhodu nisem ne videl ne slišal vrtnih strnadov, pa čeprav sem veliko časa prebil na mestu prvega opazanja in bližnje okolice. Rekel sem si, da bom za *Acrocephalus* napisal, da tudi dva pojoča samca v začetku junija še ne pomenita nedvomne gnezditve. Toda nak, 22. 7. 1990 popoldne sva s T. Čelik na omenjenem kraju v rešeljikovem grmu opazovala pritajeno samičko ali pa mogoče pregoljenega samca vrtnega strnada. Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak

ČRNOGLAVI STRNAD *Emberiza melanocephala*
BLACK-HEADED BUNTING – An adult male at
Ljubljana Marshes on 2nd June 1991

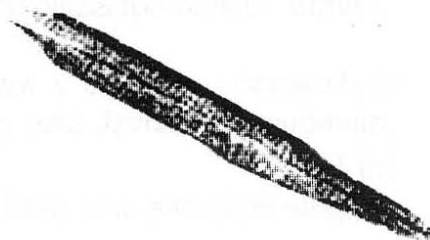
Na glavnem ljubljanskem smetišču »Barje« se mi je 2. 6. 1991 proti večeru nasmehnila redka sreča, čeprav so cigani iz gore odpadkov že zdavnaj izbrskali vse, kar je bilo vrednega in uporabnega. S travnatih tal sem splašil odraslega samca črnoglavega strnada, ki se je prav nič boječ usedel na bližnji topol. Kar dolgo sem ga očudoval; njegove intenzivne barve so se nekako vklapljale v disharmonijo ozelenjenega smetišča, nasada oskubljenih topolov, južne obvoznice in bencinske črpalke. V naslednjih tednih sem ta predel še večkrat obiskal, vendar o strnadu ni bilo več sledu. Peter Trontelj, Cesta na Laze 27, 61000 Ljubljana

Skrivnostna fotografija Mystery photograph



Ker ptica iz prejšnje slikovne uganke razkazuje svoj kontrastno obarvan rep le ob posebnih priložnostih, kakršna je ženitovanjski obred, je celo izkušenemu ornitologu po črnobeli fotografiji najbrž težko prepoznati brgleza *Sitta europaea*. Posrečen in zagoneten detajl je fotografiral D. Šere.

Urednik



Poročilo od koderkoli: Slivniško jezero

Reports from here and there: Lake Slivnica

Marjan VOGRIN

Sončnega 28. 6. 1990 smo v sestavi L. Božič, D. Denac, M. Vogrin in pisec teh vrstic obiskali Slivniško jezero. Jezero je nastalo z zajezitvijo Ločnice in Drobinskega potoka, iz njega pa odteka Voglajna. Severni del obale je strm in poraščen z gozdom, ponekod je tudi nekaj trstja. Strm breg z gozdom je tudi na kraju, kjer odteka Voglajna. Na južni strani je jezero plitko, lahko pa tudi niha, saj občasno poplavlja okoliške travnike. Najbolj zarasel predel je na JV strani, kjer plitvino zarašča nizko vrbovje, ki je pomešano s trstjem. V tem delu se drži tudi večina ptičev. Na vzhodni strani so še trije bajerji, namenjeni vzgoji rib.

Na relaciji Grobelno–Tratna ob Voglajni–Slivniško jezero–Gorica pri Slivnici (kvadrant 11/53) smo zabeležili 49 vrst ptic, od katerih večina tukaj gnezdi.

Tachybaptus ruficollis – opaženi štirje (4) osebki v drugem bajerju. Našli pa smo tudi dve gnezdi.

Podiceps cristatus – opažena dva (2) primerka – očitno par na jezeru.

Ardea cinerea – štirje (4) osebki so se zadrževali ob jezeru.

Anas platyrhynchos – ca. 30 primerkov na jezeru, opažene pa še tri (3) samice z mladiči.

Fulica atra – slišali smo jo, ko se je oglasila med rastlinjem.

Tringa ochropus – opažena dva (2) osebka pri bajerjih. Verjetno gre le za spolno nezrela, letujoča osebka.

Larus ridibundus – dva (2) drugoletna osebka sta bila v jutranjih urah navzoča na jezeru.

Chlidonias niger – en (1) odrasli osebek v letnem perju se je spreletaval nad vodo.

Streptopelia turtur – njeno oglašanje smo slišali v gozdu.

Streptopelia decaocto – navzoča v vaseh.

Columba palumbus – opazovali smo ga, ko je izvajal območni let.

Strix aluco – njene izbljuvke smo našli ob robu gozda.

Alcedo atthis – najmanj en (1) osebek se je

zadrževal pri jezeru.

Dendrocopus major – opažen večkrat na celotni poti.

Picus canus – slišali smo, ko se je oglašala.

Picus viridis – tudi njo smo slišali.

Hirundo rustica – spreletavale so se nad vodo, v naseljih tudi gnezdi.

Delichon urbica – najdena gnezda z mladiči v Gorici pri Slivnici.

Motacilla alba – opazovani že speljani mladiči.

Motacilla cinerea – opazovani trije (3) osebki v zraku.

Anthus trivialis – izvajala je pevski polet.

Phoenichuros ochruros – pri Grobelnem opazovan par.

Saxicola torquata – poje na taravniku pri jezeru.

Erithacus rubecula – poje v gozdu.

Turdus merula – opazovan s hrano v kljunu.

Turdus viscivorus – opazovan pri nabiranju hrane.

Turdus philomelos – njegovo melodično petje smo večkrat slišali.

Acrocephalus palustris – poje ob jezeru.

Sylvia atricapilla – njeno petje smo slišali na vsakem koraku.

Sylvia communis – pela je v grmovju v bližini jezera.

Phylloscopus collybita – poslušali smo jo na celotni relaciji.

Regulus regulus – njegovo petje smo zasledili v mešanem gozdu.

Muscicapa striata – opažen en (1) osebek ob robu vasi.

Sitta europea – svojo navzočnost je potrjeval z oglašanjem.

Lanius collurio – opazovanih več osebkov, tudi speljani mladiči, eden pri tem obročkan.

Parus major – opazovani speljani mladiči.

Parus palustris – njeno oglašanje smo zasledili ob jezeru.

Pica pica – povsod navzoča vrsta.

Garrulus glandarius – njeno kričeče oglašanje smo poslušali v gozdu.

Sturnus vulgaris – pojavljal se je v bližini naselij.

Oriolus oriolus – njegovo petje smo slišali iz gozda.

Corvus cornix – opazovane pri jezeru.

Carduelis carduelis – pel je ob jezeru.

Fringilla coelebs – poje povsod v gozdu.

Serinus serinus – slišali smo ga ob naseljih in obdelovalnih površinah.

Chloris chloris – slišali smo ga na železniški

postaji Grobelno.

Passer montanus – pogost je bil v bližini naselij.

Passer domesticus – povsod pogosta vrsta.

Emberiza citrinella – poje na obdelovalnih površinah.

Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica

Dokumenti:

Inšpekcija pri preparatorjih

Documents: Supervision of taxidermists

22. in 23. januarja 1991 je bil v Kranju in Ljubljani opravljen inšpekcijski pregled pri šestih (6) poklicnih preparatorjih. Postopek sta izpeljala pristojna medobčinska lovska inšpektorja Jože Muri (Gorenjska) in Viktor Drnovšek (Ljubljana), pri pregledu pa sta sodelovala še republiški lovski inšpektor Anton Simonič in član jugoslovanske sekcije ICBP Viktor Luskovec.

Inšpekcijski pregled je bil opravljen pri naslednjih preparatorjih:

1. Barbič Franc, Verje 53, 61215 Medvode (BF)

2. Hafnar Anton, Škofjeloška 37, 64000 Kranj (HA)

3. Mausar Angelca, Blasov breg 15, 61000 Ljubljana Tomačevo (AM)

4. Šink Franc, Zgornja Besnica 64201, Sp. Besnica 109 (ŠF)

5. Zavrl Ivo, Srednje Bitnje 8, 64209 Žabnica (ZI)

6. Zupet Franc, Kraljeva 33, 61231 Šentjakob (FZ)

Inšpekcijski pregled je zajemal pregled že izdelanih – prepariranih živali, pa tudi pregled zamrzovalnih skrinj, v katerih preparatorji hranijo še neizdelane preparate.

Kot je bilo pričakovati, so imeli omenjeni preparatorji v delu obilo zavarovanih vrst divjih živali. Pri seznamu zavarovanih vrst živali, ki so jih imeli preparatorji v delu, navajamo za imenom primerka način pridobitve (a), pri čigar preparatorju je bila v delu in, če je znan prinašalec oziroma lastnik (c).

a)

+ primerek je bil ustreljen

+P primerek je bil ujet v prepovedano past

+F primerek je bil zastrupljen s fosforno emulzijo

x primerek je bil najden mrtev

xP primerek je bil najden povežen

(?) vzroka smrti nam ni uspelo izvedeti

+K primerek je poginil v konfinaciji

b)

preparator, pri katerem je bil dobljen primerek zavarovane vrste, je označen z inicialkami v oklepaju.

c)

Z prinašalec je znan

N inšpekciji ni uspelo izvedeti, kdo je prinašalec.

II. Seznam popolnoma zavarovanih divjih živali, ki so bile dobljene pri preparatorjih:

1. mali ponirek <i>Podiceps ruficollis</i>	(BF)	N	+
2. mali ponirek <i>Podiceps ruficollis</i>	(FZ)	Z	x
3. mali ponirek <i>Podiceps ruficollis</i>	(FZ)	Z	x
4. mali ponirek <i>Podiceps ruficollis</i>	(FZ)	Z	x
5. čopasti ponirek <i>Podiceps cristatus</i>	(BF)	N	x
6. kormoran <i>Phalacrocorax sp.</i>	(FZ)	Z	x
7. velika bobnarica <i>Botaurus stellaris</i>	(FZ)	Z	x

8. mala bela čaplja <i>Egretta garzetta</i>	(FZ)	Z	x
9. siva čaplja <i>Ardea cinerea</i>	(BF)	Z	+
10. siva čaplja <i>Ardea cinerea</i>	(ZI)	N	+
11. siva čaplja <i>Ardea cinerea</i>	(AM)	Z	+
12. mali klinkač <i>Aquila pomarina</i>	(FZ)	Z	x
13. kanja <i>Buteo buteo</i>	(BF)	N	+
14. kanja <i>Buteo buteo</i>	(BF)	N	+
15. kanja <i>Buteo buteo</i>	(BF)	N	+
16. kanja <i>Buteo buteo</i>	(BF)	N	xP
17. kanja <i>Buteo buteo</i>	(BF)	Z	+
18. kanja <i>Buteo buteo</i>	(HA)	N	+
19. kanja <i>Buteo buteo</i>	(HA)	N	+
20. kanja <i>Buteo buteo</i>	(AM)	N	(?)
21. kanja <i>Buteo buteo</i>	(ZI)	N	+
22. kanja <i>Buteo buteo</i>	(ZI)	Z	+
23. kanja <i>Buteo buteo</i>	(ZI)	N	+
24. kanja <i>Buteo buteo</i>	(ZI)	Z	+
25. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	x
26. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
27. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
28. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
29. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	(?)
30. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
31. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
32. kanja <i>Buteo buteo</i>	(FZ)	Z	+
33. kragulj <i>Accipiter gentilis</i>	(ŠF)	Z	+P
34. močvirski lunj <i>Circus pygargus</i>	(HA)	N	(?)
35. pepelasti lunj <i>Circus cyaneus</i>	(HA)	N	+
36. pepelasti lunj <i>Circus cyaneus</i>	(AM)	N	(?)
37. postovka <i>Falco tinnunculus</i>	(HA)	Z	(?)
38. postovka <i>Falco tinnunculus</i>	(FZ)	Z	+
39. postovka <i>Falco tinnunculus</i>	(FZ)	Z	+
40. zelenonoga tukalica <i>Galinula chloropus</i>	(BF)	N (iz Delnic)	(?)
41. zelenonoga tukalica <i>Galinula chloropus</i>	(FZ)	Z	+
42. zelenonoga tukalica <i>Galinula chloropus</i>	(FZ)	Z	+
43. galeb <i>Larus sp.</i>	(FZ)	Z	(?)
44. rečni galeb <i>Larus ridibundus</i>	(BF)	N	(?)
45. velika uharica <i>Bubo bubo</i>	(BF)	Z	+K
46. velika uharica <i>Bubo bubo</i>	(ŠF)	N	(?)
47. velika uharica <i>Bubo bubo</i>	(FZ)	Z	(?)
48. mala uharica <i>Asio otus</i>	(HA)	Z	(?)
49. mala uharica <i>Asio otus</i>	(HA)	N	xP
50. mala uharica <i>Asio otus</i>	(ZI)	Z	(?)
51. mala uharica <i>Asio otus</i>	(ZI)	Z	+
52. mala uharica <i>Asio otus</i>	(ZI)	N	+
53. mala uharica <i>Asio otus</i>	(FZ)	Z	(?)
54. mala uharica <i>Asio otus</i>	(FZ)	Z	+
55. mala uharica <i>Asio otus</i>	(FZ)	Z	+
56. mala uharica <i>Asio otus</i>	(FZ)	Z	+
57. lesna sova <i>Strix aluco</i>	(BF)	Z	x
58. lesna sova <i>Strix aluco</i>	(BF)	N	(?)

59. lesna sova <i>Strix aluco</i>	(AM)	N	+P
60. lesna sova <i>Strix aluco</i>	(FZ)	Z	+
61. kozača <i>Strix uralensis</i>	(BF)	Z	+
62. kozača <i>Strix uralensis</i>	(AM)	N	xP
63. kozača <i>Strix uralensis</i>	(ZI)	Z (iz Srbije)	+
64. kozača <i>Strix uralensis</i>	(FZ)	Z	(?)
65. vodomec <i>Alcedo atthis</i>	(FZ)	Z	x
66. zelena žolna <i>Picus viridis</i>	(FZ)	Z	(?)
67. veliki detel <i>Dendrocopos major</i>	(BF)	N (s Koroške)	(?)
68. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(BF)	N	(?)
69. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(BF)	N	+
70. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(BF)	N	+P
71. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(HA)	N (iz Avstrije)	+
72. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(AM)	Z	+
73. krekovt <i>Nucifraga caryocatactes</i>	(ZI)	N	+
74. kavka <i>Coloeus monedula</i>	(ŠF)	Z	(?)
75. kavka <i>Coloeus monedula</i>	(ŠF)	Z	(?)
76. črna vrana <i>Corvus corone</i>	(HA)	N	(?)
77. krokar <i>Corvus corax</i>	(ZI)	N	+F
78. krokar <i>Corvus corax</i>	(FZ)	Z	+
79. korkar <i>Corvus corax</i>	(FZ)	Z	+
80. krokar <i>Corvus corax</i>	(FZ)	Z (iz Italije)	(?)
81. dlesk <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	(BF)	Z	(?)

Poleg navedenih ptic so imeli ti preparatorji v delu še sedemindvajset (27) primerkov veveric (*Sciurus vulgaris*) in pet (5) hermelinov (*Mustela erminea*).

III. Pri treh preparatorjih smo dobili po eno živo sovo:

1. *Bubo bubo* velika uharica (BF)
(tudi velika uharica, ki je vpisana pot številko 45, je bila pred tremi leti prinesena iz Dalmacije; do pogina pa je bila v konfinaciji pri (BF)).
2. *Bubo bubo* velika uharica (ŠF)
(pravi, da jo je že v sedemdesetih letih kupil v ZOO Ljubljana).
3. *Strix uralensis* kozača (ZI)
(ni hotel izdati izvora).

IV. Ostalo

Poleg navedenega so nekateri preparatorji opozorili na neke druge primere prepariranja zavarovanih vrst oziroma o tem dali pojasnila.

1. *Ciconia nigra* črna štoklja (FZ) Z +
2. *Aquila chrysaetos* ♀ ad planinski orel (ŠF) Z (?)
(planinski orel ni bil ustreljen, niti ni bilo videti kakršnih koli drugih poškodb, ki bi nastale denimo ob trčenju z električnim omrežjem).
3. *Aquila chrysaetos* juv. planinski orel (HA) Z +
(planinski orel je bil ustreljen, izvira pa iz Hrvaške; v delo ga je prinesel in odnesel Tonči Lokner iz GL Šumarije Tršće).
4. *Aquila pomarina* mali klinkač (HA) Z (?)
(orel klinkač izvira iz Hrvaške; v delo ga je prinesel in odnesel Tonči Lokner iz GL Šumarije Tršće).
5. *Falco peregrinus* ♂ ad. sokol selec (FZ) Z +
6. *Asio flammeus* močvirska uharica (FZ) Z +

V. Sklepi in dogovori

Z vidika varstva divjih živali preparatorska obrt pri nas ni ustrezno urejena. Evidenca o številu preparatorjev praktično ni, saj jim obrtna dovoljenja izdajajo občine, v katerih ti živijo, in to brez vednosti in soglasja npr. varstvenih služb.

Povsem ohlapna zakonodaja, po kateri preparator doslej ni bil odgovoren, če je prepariral zavarovano žival, in precej neučinkovita inšpekcija pa preparatorjem omogoča delovanje po njihovi lastni volji (do zasluzka). Kot takšna pa je njihova dejavnost gotovo brez pravega kodeksa, saj v delo sprejemajo ogrožene in popolnoma zavarovane vrste živali, izmed katerih marsikatera izvira iz drugih republik in držav.

Preparatorjem, pri katerih je bila opravljena inšpekcija, je bilo predlagano, da odslej vodijo vpisno knjigo o vseh prinesenih živalih, ki jih sprejmejo v delo, točnem naslovu prinašalca oziroma lastnika in o vzroku smrti živali. (Podobno evidenco je doslej vodil le en preparator.) Vsi preparatorji so se pismeno obvezali, da bodo odslej vodili takšno evidenco.

Pri preparatorstvu je glavna varstvena naloga ta, da se nad to dejavnostjo vzpostavi celovit in učinkovit naravovarstveni nadzor, s čimer bi onemogočili nadaljnje pobijanje ogroženih, redkih in popolnoma zavarovanih vrst divjih živali. S tem bi namreč odpadel eden poglobitnih vzrokov uničevanja teh živali, ki jih preparirane »potrebujejo« predvsem nekateri lovci za svoje zbirke. *Viktor Luskovec*

OBVESTILO O OBROČKANJU RDEČENOGIH POSTOVK (FALCO VESPERTINUS) Z BARVNIMI OBROČKI

Julija 1991 je bilo na področju Banata v Vojvodini na petih lokalitetah obročkano 76 rdečenogih postovk. Poleg standardnih obročkov (serija B) Zavoda za ornitologijo iz Zagreba, ki so bakreno obarvani, so bili uporabljeni tudi aluminijasti in plastični obročki modre in zelene barve. Razen treh ptic nosijo vse po dva obročka, na vsaki nogi po enega.

Ornitologe prosimo, da so pozorni na to, kakšne barve je obroček na posamezni nogi. Podatek o barvi obročka pošljite skupaj z obvestilom o času in kraju opazovanja na naslov:

Jene J. Purger
Institut za biologiju
Trg. D. Obradovića 2
21000 Novi Sad

ali

Zavod za ornitologiju
Ilirski trg 9/II
41000 Zagreb

INFORMATION ON RINGING OF RED-FOOTED FALCON, FALCO VESPERTINUS WITH COLOURED RINGS

During July 1991, in Banat area (Vojvodina) 76 Red-footed Falcons were ringed at five localities. Apart from standard rings (series E) from the Institute of Ornithology, Zagreb, which are copper-coloured, aluminium and plastic rings (blue and green) were also used. All birds (except 3) wear 2 rings – one on the left and one on the right leg.

Any ornithologist who, during observation of Red-footed Falcons, notices coloured rings is kindly requested to take notice of the colours on the left and right legs. This data, with the date and place of observation as well as the address of the observer, should be sent to:

Jene J. Purger
Institute of Biology
Trg D. Obradovića 2
21000 Novi Sad

or

Institut of Ornithology
Ilirski trg 9/II
41000 Zagreb

Ptičji kvadrat Bird puzzle

V vseh možnih smereh najdi 21 ptičjih imen. Eno od njih se pojavi dvakrat. Katero?

G Z O R D D U L A R
 A V H R U K Š O A A
 G O S T O P R Č C Č
 A N H S Z R I B I A
 L E E A J L H E R K
 E C J M I I K K A A
 B O F B R V S E H K
 S K O V I K E Ž U S
 O K A V K A L I N I
 K I N P E R D Č J L

REŠITEV: drozg, dular, škurn, gos, krehlja, skobiličar, privka, dlesk, čizek, uharica, lisca, kačar, kosec, vik, kavka, kalin, repnik, gaga, galeb, kos, zvonec,

Milan Vogrin

Društveni izlet na Cerknško jezero Association's trip to Lake Cerknica

Kakor vsako leto do sedaj, je bil tudi v letu 1991 na 27. april organiziran društveni izlet na Cerknško jezero. Izleta se je udeležilo osem vnetih opazovalcev ptičev, vsak pa je moral imeti s seboj tudi teleskop. Ptiče smo opazovali na relaciji Dolenje jezero, Gorica, Otok (Levišča) in

Vse, ki imate kakršne koli podatke o planinskem orlu (*Aquila chrysaetos*), prosim, da mi jih sporočite. Podatke potrebujem pri raziskovanju planinskega orla v Sloveniji. Viko Luskovec, Rožna 7, 64208 Šenčur.

nazaj, ter nazadnje še ogled jezera pod Martinjakom. Vreme je bilo oblačno, +6 stopinj C, za kasneje pa so bile napovedane padavine. Skupno smo zabeležili enainpetdeset različnih ptičev. Zelo številne so bile različne vrste rac (od dolgorepe race, žlicarice, kostanjevke, do zvonca). Potrdili pa smo tudi gnezdenje sivogrlega ponirka *Podiceps grisegena*, saj smo enega opazovali na gnezdu, štirje pa so se zadrževali v okolici. Zelo številni so bili zelenonogi martinci, opazovali pa smo tudi črnega martinca in togotnike. Ob jezeru pod Martinjakom pa je lovil in obročkal ptiče Jože Gračner in nekateri smo prvič od blizu opazovali kobilarja, različne podvrste rumenih pastiric in prvič v tem letu tudi rjavega srakoperja. Opazovali smo tudi rdečenoga postovko, škrančarja, dva rdečenoga martinca, številne črne čigre in dve smrdokavri. Za konec nas je Jože opozoril na veliko ujedo, ki je krožila nad nami. Opazovali smo spolno nezrelega orla belorepca *Haliaeetus albicilla*, ki še ni imel beloobarvanega repa.

Mislim, da bodo izleti na Cerknško jezero na ta datum postali tradicionalni, to pa velja predvsem za vse tiste, ki teleskope že imajo. Ostalim »teleskoparjem« pa je lahko žal, ker se izleta niso udeležili.

Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana



Društvena kronika marec–oktober 1991

Association chronicle March–October 1991

OKROGLA MIZA NA TEMO VARSTVA NARAVE – na glavnega urednika RTV Slovenija je bilo naslovljeno pismo z obrazložitvijo naše pobude za realizacijo televizijske okrogle mize na temo varstva narave. Tematika je v času sprejemanja novih zakonov o varstvu okolja in varstva narave še posebno aktualna, vendar za zdaj uradnega odgovora RTV Slovenija še ni. Odgovoren za pripravo okrogle mize pri Društvu je I. Geister.

POTRJENI PREDLOGI ZA VARSTVO ORNITOLOŠKO POMEMBNIH LOKALITET – Izvršilni odbor Društva je na seji dne 18. 3. 1991 potrdil predloge za zaščito ornitološko pomembnih lokalitet v občini Maribor, ki jih je štajerska sekcija Društva naslovila na skupščino občine Maribor. Predlagane lokalitete so: južno pobočje Meljskega hriba, gramoznici Duplek in Hoče, stara struga Drave, ribniki Rače in Turnovi ribniki ter akumulacija Požeg.

PREDLOG ZA POPOLNO VARSTVO SLOKE (*Scopolax rusticola*) IN KOZICE (*Gallinago gallinago*) – Republiškem sekretariatu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bil poslan predlog z utemeljitvijo za popolno varstvo sloke in kozice, ki sta po obstoječi lovski zakonodaji še vedno uvrščeni med lovne vrste, istočasno pa v Predlogu rdečega seznama ptičev Slovenije (Gregori, Matvejev, 1987), med vrstami, ki so redke oziroma ogrožene. Predlog sta pripravila S. Polak in A. Sovinc.

SPREMEMBE LOVSKE ZAKONODAJE – v pripravi je nov predlog lovske zakonodaje in stopnje zaščite ogroženih vrst živali. Na sestanku, ki ga je na to temo organizirala Lovska zveza Slovenije dne 10. 5. 1991, so bile s strani predstavnikov našega društva predlagane spremembe oziroma omejitve lova za vse vrste lovnih ptic, razen za mlekarico, fazana in jerebico, pri čemer pa smo predstavnike LZS opozorili na nevarnost genetskega ogrožanja teh vrst zaradi gojitve. Predstavniki LZS so se z našimi predlogi večinoma strinjali, potrditi pa jih morajo tako še njihovi upravni organi kot tudi poslanci republiške skupščine. Predstavniki LZS so sami predlagali trajno zaščito nekaterih, dosedaj lovnih vrst, med njimi tudi skobca in kragulja, kar je nedvomno tudi posle-

dica predlogov društvene komisije za ujede. O drugih obravnavanih temah, kakor tudi o spremembah lovske zakonodaje in stopnje zaščite živali, bomo poročali v posebnem prispevku, po sprejetju teh določil v Skupščini Republike Slovenije.

DOPISI KINOLOŠKEMU DRUŠTVU IN LOVSKI ZVEZI SLOVENIJE V ZVEZI Z ZADRŽEVANJEM PSOV NA POMEMBNIH ORNITOLOŠKIH LOKALITETAH – v dopisih omenjenim organizacijam obveščamo lastnike psov na neprimernost dresure in zadrževanja psov med gnezditveno sezono ptic na pomembnih ornitoloških področjih, predvsem na Ljubljanskem barju. Psi med dresuro na travnikih vznemirjajo tamkajšnje gnezdilke ter uničujejo njihova legla in mladiče. Med gnezdilkami so tudi nekatere močno ogrožene vrste, npr. veliki škurh, kosce, prepelica, repaljščica in druge. Dopise je pripravil A. Sovinc.

PREDSTAVITEV PTIC LJUBLJANSKEGA BARJA NA TV SLOVENIJA – nekaj članov našega društva je sodelovalo pri snemanju prispevka o pticah Barja, ki je bil nato prikazan v oddaji Zdravo. Naš namen je bil v sodelovanju z različnimi uredništvi RTV Slovenija posneti filmsko gradivo za polurno oddajo o pticah Barja in naravovarstveni problematiki tega področja. Kljub našim pobudam za zdaj odgovora še nismo prejeli. Pri snemanju so sodelovali A. Sovinc, D. Šere in P. Trontelj.

REŠIMO ZLATOVRANKO – o prizadevanjih društva, zlasti njegove štajerske sekcije za ohranitev gnezdišč zlatovranke (*Coracias garrulus*) v SV Sloveniji, je že bilo spregovorjenih nekaj besed na letošnji letni skupščini. Pri našem delu nas je podprl tudi Izvršni svet Republike Slovenije, ki je namenil določena finančna sredstva kot odškodnino kmetom za ohranitev obstoječega, manj donosnega režima izkoriščanja močvirnih travnikov ob gnezdišču zlatovranke ob zgornjem Sejanškem potoku blizu Ormoža. Naši člani so pripravili prispevke o problematiki ohranitve zlatovranke za nekatere časopise, pri čemer so nas podprli tudi Zeleni Slovenije oziroma Prekmurja. Člani društva so sodelovali tudi na Radiu Slovenija in Radiu Maribor in pri pripravi posebnih tematskih

prispevkov za televizijske oddaje Tednik in Alpe-Jadran ter številnih sestankih o problemih pri ohranjanju prebivališč zlatovranke. Celotno akcijo je sprožil in tudi koordiniral B. Štumberger. V projekt je vložil ogromno časa in truda, izpostavljen pa je bil tudi raznim pritiskom, med drugim celo fizičnemu obračunavanju nezadovoljnih kmetijcev.

OTVORITVE, PREDAVANJA, RAZSTAVE – predstavniki našega Društva so se odzvali vabilom na otvoritve razstav, objektov in nekaterih predavanj. Bili smo na otvoritvi razstave Tedna varstva narave in okolja v Nemčiji, na predavanju o prikazu delovanja Triglavskega narodnega parka, na otvoritvi muzeja solinarstva v Sečoveljskih solinah in še nekaterih drugih prireditvah.

Nove knjige New books

Vögel und Säugetiere Österreichs

Kurt Bauer: Rote Listen der gefährdeten VÖGEL UND SÄGETIERE ÖSTERREICHS und Verzeichnisse der in Österreich vorkommenden Arten, Österreichische Gesellschaft für Vogelkunde, Wien 1989, 58 strani.

Seznam ptic Avstrije, ki sta ga leta 1988 sestavila K. Bauer in H. M. Berg, ni prvi seznam avstrijske ornitofavne, že leta 1965 ga je predstavil Bauer, prav tako ne Rdeči seznam ptic gnezdilk, kajti seznam iz leta 1983 je bilo treba zaradi spoznanj, ki jih je prineslo kartiranje gnezdilk, na novo napisati. Najnovejši seznam je pripravil K. Bauer s sodelavci (M. Dvorak, A. Grull, E. Hable, P. Prokop, H. Schifter in W. Wruss). Brošuri, ki jo je založila Avstrijska ornitološka zveza, je dodana tudi ustrezna problematika sesalcev. Oba dokumenta se v marsičem razlikujeta od naših dveh seznamov, predvsem seveda konceptualno, zato ju bralcem *Acrocephalusa* podrobneje predstavljam.

Seznam ptic Avstrije prostorsko in časovno takole opredeljuje gnezdenje: prostorsko s splošno, regionalno in lokalno razširjenostjo, ki jim je dodana zelo lokalna razširjenost, časovno pa z redno, neredno in izjemno gnezditvijo. Opredeljene so

tudi t. i. zgodovinske gnezdilke, katerih avtohtona gnezditev je za Avstrijo izgubljena, na primer *Ceronticus eremita*, ki je bil v 16. in 17. stoletju na Solnograškem in Štajerskem zelo lokalna gnezdilka. Z oznako, ki pomeni število parov, so označene samo vrste, katerih številnost (to besedo bom v nadaljnjem besedilu uporabljal namesto lovskega izraza stalež) je zelo omejena. Oznaka redka gnezdilka pomeni približno ali manj kot 100 parov, oznaka zelo redka gnezdilka pa približno 10 ali manj parov. Torej so Avstrijci dilemo med razprostranjenostjo in naseljenostjo (o čemer sem pisal v 35.–36. št. *Acrocephalusa*) praktično rešili tako, da so v seznamu pri njih gnezdečih vrst upoštevali tako rezultate kartiranja kot rezultate štetja.

Največ zanimivih pripomb v obliki kratkih komentarjev se v spisku nanaša na **izgubljene avtohtone gnezdilke**. Tako so nekaj ali do nedavnega gnezdele: plevica do leta 1934, ribji orel do leta 1932, belorepec do leta 1946, brkati ser do leta 1881 (psamezni primerki do leta 1906, od leta 1926 zelo redek poletni gost, od leta 1986 poteka naselitveni program), rjavi jastreb do leta 1886, kačar že v 19. stoletju redka in zelo lokalna gnezdilka, prav tako pepelasti lunj, mali klinkač do leta 1853, kraljevi orel do začetka 19. stoletja, enako mali orel z zanimivo izjemo v letu 1951. Morda najbolj osupljiva pa je najnovejša izguba, izguba južne postovke, ki je do leta 1984 redno gnezdila na Štajerskem in Koroškem, od takrat pa nič več. Žerjav je gnezdil v Avstriji do leta 1900, mala droplja do leta 1921 (velika droplja pa je redka, zelo lokalna gnezdilka še danes), togotnik, ki je bil svojčas občasna gnezdilka, je še gnezdil v letih 1935, 1940 in 1955, mala čigra do leta 1962, črnonoga čigra do leta 1942 (z osamljenim poskusom 1956), beloperuta čigra do leta 1892 in črna čigra do leta 1965. Uralska sova v Avstriji ni gnezdila že 100 let, enako planinska vrana. Veliki slavec je gnezdil do začetka 18. stoletja, puščavec do začetka 20. stoletja, povodna trstnica pa je bila ob visokih vodah neredna gnezdilka. Zelo zanimive so tudi izjemne gnezdilke: jezerski martinec (1914), rumenonogi galeb (*Larus cachinnans*) (1987), kratkoprsti škranec (1966), pinoža (1952, 1976) in uhati škranec (1980), četudi so paru teh ptic dodelili le status poletnega gosta.

Pojavljanje neavtohtonih vrst ptic je razdeljeno na izjemno pojavljajoče se klateže, preletnike,

naseljene vrste, ubežnike iz ujetništva, naletne vrste (invazorje), poletne in zimske goste. Oznaka redok označuje posamezna vsakoletna javljanja, zelo redok pa javljanja z nekajletnimi ali desetletnimi razmaki. Uporabljajo tudi oznake neredno in izjemno pojavljanje, zadnje le, če je bila vrsta nekdanj pogostejša. Kot **zelo redke preletnike** štejejo vrste, katerih selitveni prostor, kakor se izražata sestavljalca spiska, se le obrobno dotika avstrijskega ozemlja ali pa se tja razširi le izjemno ob posebnih vremenskih razmerah (*C. columbianus*, *A. erythropus*, *X. cinereus*, *P. fulicarius*, *G. nordmanni*, *L. marinus*, *S. niloticus*, *C. daurica*, *A. richardi*, *M. citreola*, *O. hispanica*, *E. pusilla*.) Brez oznake redok ali zelo redok so navedni viharniki (*C. diomedea*, *P. griseus*, *P. puffinus*, *P. assimilis*, *H. pelagicus* in *O. leucorhoa*), kar pomeni, da jih ugodni vetrovi večkrat vržejo do naših severnih sosedov. Kot izjemni klateži izven normalnega selitvenega prostora so bili v Avstriji opazovani in brez oznake zelo redok uvrščeni v njihov spisek še tile **neobčajni klateži**: *S. basana*, *P. onocrotalus*, *B. leucopsis*, *B. bernicla*, *A. brachyrhynchus*, *A. falcata*, *H. histrionicus*, *O. leucocephala*, *E. caeruleus*, *N. percnopterus*, *P. porphyrio*, *C. mongolus*, *C. leschenaultii*, *C. gregaria*, *C. leuchura*, prodniki *minutilla*, *pusilla*, *ruficollis*, *himantopus*, *bairdii*, *fuscicollis*, *melanotos* in *acuminata*, *T. subruficollis*, *C. cursor*, *X. sabini*, galebi *atricilla*, *genei*, *ichthyaetus*, *glaucooides* in *hyperboreus*, čigre *paradisaea*, *dougallii* in *bengalensis*, *U. lomvia*, *A. torda*, *F. arctica*, *M. leucoptera*, *M. yeltoniensis*, *P. montanella*, *O. pleschanka*, *O. leucura*, *Z. dauma*, *Z. sibirica*, *C. ustulatus*, drozgi *naumanni*, *ruficollis*, in *migratorus*, listnice *trochiloides*, *inornatus* in *fuscatus*, *P. cyanus*, *C. hornemanni*, *B. githagineus*, *P. enacleator*, *E. caesia* in *E. rustica*. Zelo zanimivi so tudi **poletni gostje**: *G. arctica*, *P. pygmaeus*, *A. marila*, *B. rufinus*, *H. fasciatus*, *F. columbarius*, *T. stagnatilis*, *H. himantopus*, *G. pratincola*, *L. minutus*, *C. glandarius*, *M. calandra*, *C. juncidis*, *H. pallida*, *S. roseus* in *P. petronia*.

Rdeči seznam deli avstrijsko ornitofavno na a) vrste, ki so izumrle, b) vrste, ki so v nevarnosti, da izumrejo, c) zelo ogrožene vrste, d) ogrožene vrste, e) potencialno ogrožene vrste in f) ogrožene priseljene vrste. Stanje je prikazano za vsako od devetih zveznih pokrajin posebej, se pravi regionalno in to tako, da je v vsaki od navedenih kategorij ogroženosti razviden status avtohtonosti

(status gnezdilke izgubljen, vprašljiv, neznan, neredna ali izjemna gnezdilka).

Pri vrstah, ki so **izumrle**, so posebej obravnavane vrste, pri katerih je bilo v zadnjih 15 letih (!) opaziti posamezne poskuse naselitve v obliki gnezditve ali poskusa gnezditve. Vrste, ki so v **nevarnosti, da izumrejo**, so obdelane v treh skupinah: a) vrste, ki gnezdiijo edinstveno ali na majhnem številu nahajališč (*N. nycticorax*, *A. acuta*, *M. milvus*, *C. pygargus*, *F. cherrug*, *O. tarda*, *C. alexandrinus*, *N. arquata*, *B. oedicephalus*, *S. hirundo*, *A. flammeus*, *A. campestris*); b) nekdanj široko razprostranjene vrste, katerih številnost je zaradi nezadržnega nazadovanja že padla do kritične meje (*F. peregrinus*, *A. graeca*, *T. alba*, *O. scops*, *L. minor*, *L. excubitor* in *L. senator*); c) do pred nekaj desetletji še regionalno razprostranjene vrste, katerih število pa je v zadnjih 10–20 letih tako nazadovalo, da je pričakovati njihovo popolno izginotje (*I. minutus*, *C. crex*, *A. noctua*, *C. garrulus* in *E. hortulana*).

Tudi **zelo ogrožene** vrste so obdelane v treh skupinah: a) zelo lokalne gnezdilke z omejeno ali nazadujočo številnostjo (*A. purpurea*, *P. leucorodia*, *M. migrans* in *E. morinellus*), b) široko razprostranjene, ekološko specializirane gnezdilke, katerih avstrijski del njihovega areala se vidno krči (*P. porzana*, *A. hypoleucos*, *A. athys*, *U. epops*), c) nekdanj regionalno razširjene vrste, katerih število se je v zadnjih 10–20 letih močno zmanjšalo (*G. cristata*, *L. arborea*, *M. flava*). **Ogrožene** vrste so razdeljene na a) vrste, ki gnezdiijo lokalno in v omejenem številu (*P. nigricollis*, *A. strepera*, *A. querquedula*, *N. rufina*, *R. aquaticus*, *C. dubius*, *G. gallinago*, *L. limosa*, *T. totanus*, *R. avosetta*, *M. apiaster* in *D. leucotos*), b) regionalno razširjene vrste, ki številčno upadajo in ponekod izginjajo (*C. ciconia*, *T. tetrax*, *T. urogallus*, *C. europeus*, *M. saxatilis*, *M. calandra*) in c) nekdanj splošno razširjen vrste, katerih število nasploh nazaduje v zaskrbljujočem obsegu ali pa so regionalno celo izginile (*P. perdix*, *C. coturnix*, *J. torquilla* in *P. phoenicurus*). Med **potencialno ogrožene** gnezdilke štejejo vrste, ki so svojemu edinemu ali v maloštevilnih gnezdiščih posebej izpostavljene ali ki v Avstriji živijo na robu svojega areala (*C. albus*, *B. stellaris*, *A. clypeata*, *A. nyroca*, *C. aeruginosus*, *P. parva*, *A. melba*, *L. svecica* [obe podvrsti, višinska in nižinska], *A. melanopogon*, *P. biarmicus* in *C. erythrurus*). Morda zavoljo svoje skritosti najpomembnejša kategorija poten-

cialno ogroženih gnezdilka pa je ta, katere vrste so splošno razširjene in katerih številnost je nasploh zadovoljujoča, vendar so njihova gnezditvena prebivališča pod močnim vplivom antropogenih posegov in sprememb v okolju, ki lahko hitro kvarno vplivajo na njihov obstoj (to je velika skupina v kulturni krajini živečih vrst). Posebej so obravnavane štiri vrste (sršenar, skobec, kragulj in škrjančar), ki so splošno razširjene, a redko naseljene, ki bi s človekovim posegom (odstrel ali ulov) lahko hitro poskočile v višjo kategorijo ogroženosti. Presenetljivo spravljivo do lovskega poseganja v biocenozo, mar ne? In končno je potrebno opozoriti še na ogroženost nerednih in izjemnih gnezdilka, ki pionirsko premikajo meje razprostranjenosti posamezne vrste. *Iztok Geister*

Il Grifone sulle Alpi

Bruno Dentesani, Fulvio Genero in Fabio Perco: IL GRIFONE SULLE ALPI, Ribis editore, 1989, 137 strani

Plod sodelovanja treh avtorjev je monografija o beloglavem jastrebu v Alpah, knjiga, ki nas pritegne z več plati. Strokovno je neoporečna in vsi podatki dokumentirani z bogato literaturo, napisana je privlačno tudi za nestrokovnjake, za nas pa je še posebej pomembno, da obravnava tudi predele v naših Alpah. Poleg izbornih 82 barvnih fotografij so še tri črnobeje, F. Perco pa je knjigo obogatil še s petimi barvnimi risbami.

Privlačnost knjige so tudi pripovedi avtorjev ob uvodu in ob koncu vsakega od štirih poglavij o posameznih doživetjih z beloglavimi jastrebi. V prvem poglavju je govor o biologiji vrste, o njenem izvoru, evoluciji in sistematski uvrstitvi, opisu vrste in njenem določanju. Sledi obširno poglavje o ekologiji in etologiji vrste (habitat, prenočišča, iskanje hrane, uživanje hrane, medvrstno vedenje na mrhovišču ter vedenje ob razmnoževanju).

Drugo poglavje govori o splošnem položaju vrste, o njeni razširjenosti na svetu, v Evropi in Italiji.

V tretjem poglavju je govor o beloglavih jastrebih v Alpah, o njihovi prisotnosti v preteklosti, ter o sedanjem stanju v vzhodnih Alpah. Posebej je predstavljena tudi kolonija jastrebov v Kvarnerju.

Zadnje poglavje je posvečeno varstvu beloglavega jastreba, projektom za njegovo varstvo in ponovno naseljevanje (reintrodukcijo). Pomen pri tem imajo tudi mrhovišča, ki so ponekod že

narejena in redno oskrbovana. Podrobno se lahko seznanimo s primerom beloglavih jastrebov v zoološkem vrtu v Salzburgu, kjer so že pred leti začeli gnezdit. S pomočjo organizacije WWF imajo tudi Italijani velike načrte, da se bodo brkatim serom pridružili tudi vse številčnejši beloglavi jastrebi. Knjigo zaključuje obširen seznam uporabljene literature.

Knjiga je pisana v italijanščini, vendar bo tudi slab poznavalec tega jezika z malo truda izluščil pomembne podatke, ki se nanašajo tudi na naše ozemlje. Za vsakogar pa so fotografije in risbe v knjigi prava paša za oči. *Janez Gregori*

Ptaki polski

Ludwik Tomiałowicz: PTAKI POLSKI, rozmieszczenie i liczebność (Ptiči Poljske, razrazširjenost in številčnost); PWN 1990, Varšava

Velikokrat sem razmišljal o knjigi, iz katere bi slovenski ljubitelj ptic lahko razbral vse o statusu, pojavljanju in pogostosti sleherne vrste. Do seznama slovenskih vrst nismo imeli nikakršne opore pri srečevanju z nevsakdanjimi vrstami. Zdaj pa smo prav zaradi tega seznama priča plimi poročil o vseh mogočih redkostih in »redkostih«. Samo predstavljamo si lahko, kakšen učinek na razmah slovenske ornitologije bi imela knjiga, ki bi predstavljala popoln zbir videnja o razširjenosti in številčnosti naših vrst.

Lani sem v neki krakovski knjigarni našel prav takšno knjigo, o kateri sem tolikokrat sanjal. Žal govori seveda o poljskih pticah, je pa vendarle vsaj popoln vzor nekemu, ki bi si drznil lotiti slovenskih ptičev, če že ne obvezno branje vsakega ambicioznega slovenskega ornitologa.

V tej knjigi lahko zvemo o poljskih pticah dobesedno vse. Gre za izredno bogato knjigo, ki je prav nabita s podatki. Na 462 straneh predstavi 403 vrste, ki so bile v obdobju med 1800 in 1987 vsaj enkrat zanesljivo opazovane na današnjem ozemlju države.

Pri vsaki vrsti najprej poda jednat status, npr.: *Stercorarius longicaudatus* – sporadični gost, ugotovljena okoli 44-krat; *Haliaeetus albicilla* – skrajno maloštevilen (180–200 parov) gnezdilec na severu in zahodu države.

Zelo zgoščeno predstavitev razširjenosti in številčnosti začne s podatki iz preteklosti, kar največkrat pomeni pred letom 1970. Te že na prvi

pogled ločimo, ker so v drobnem tisku. Sledijo sodobni podatki. Za 64 vrst, ki so redke ali lokalne gnezdilke, so izdelane karte razširjenosti. Povsod mrgoli števil, datumov in navedb avtorjev in slovstva.

Za sistematičnim delom je seznam vseh ne povsem zanesljivih podatkov, predvsem tistih, katerih verodostojnost ni potrdila Favnistična komisija.

Sledi pregled sprememb v avifavni Poljske. Tu preberemo, da danes redno gnezdi na Poljskem 222 vrst in še nadaljnjih 7 občasno. 7 vrst je izumrlo: *Gavia arctica*, *Falco vespertinus*, *Falco naumanni*, *Tetrax tetrax*, *Charadrius morinellus*, *Pluvialis apricaria* in *Otis tarda*, 11 pa jih gnezdi na novo: *Cygnus cygnus*, *Tadorna tadorna*, *Netta rufina*, *Aythya fuligula*, *Larus argentatus*, *Larus melanocephalus*, *Streptopelia decaocto*, *Dendrocopos syriacus*, *Phloscopus trochilloides* in *Serinus serinus*.

Za tiste, ki ne razumejo poljsko, je na koncu še 18 strani drobnega tiska povzetka v angleščini s statusom za vsako vrsto.

Edina slaba stran knjige je slaba tehnična oprema, ki pa izhaja iz mračne poljske stvarnosti. Knjiga je ceneno vezana, platnice so komajda debelejšje od listov in 30 strani čb fotografij je precej slabo reproduciranih.

Slovenci po mojem mnenju hudo potrebujemo takšno knjigo. Če se bo zaradi tegale pisanja zganilo katero od večjih slovenskih ornitoloških peres, sem več kot dosegel svoj namen. *Tomaž Jančar*

Monitoring Bird Population

Koskimies, P. & Vaeisaenen, R. A.: MONITORING BIRD POPULATIONS, Zoological Museum, Finnish Museum of Natural History, 1991, 144 strani

V meni dostopni literaturi so informacije o načinih štetja ptic oziroma o ugotavljanju velikosti populacije na nekem območju zelo borne. Kakšnega preglednega članka ali publikacije, ki bi pomagal ornitologu – amaterju pri prehodu iz kvalitativnega v kvantitativni način dela (statistiki bi rekli, iz ordinalne na intervalno skalo), preprosto ni. Zato sem se začel ozirati za primerno tujo literaturo. Ni mi bilo do lovljenja drobcev po člankih, ki so lahko primerni ali pa tudi ne,

sklenil sem začeti s priročnikom oziroma knjigo, ki bi bila napisana prav za ta namen. Pri angleški založbi, kjer tudi sicer nabavljam ornitološko literaturo, sem se odločil za pričujoči naslov.

Takoj moram povedati, da nisem bil razočaran. Na naslovni strani so moj pogled takoj pritegnili nekakšni krogi, kmalu pa se je izkazalo, da so le nadvse racionalno predstavljeni finski programi štetja in opazovanja ptic, v brošuri imenovani »Integrirani program opazovanja ptic na Finskem«. Ta program zajema cenzus zimskih ptic, točkovno, transektno in kartirno metodo štetja gnezdečih ptic, točkovno štetje vodnih ptic, obhodno štetje vodnih ptic, cenzus otroških (arhipelaških) ptic, gnezdilni obrazec, mrežno štetje ujed, popis ptic v gnezdilnicah, cenzus ptic, ki pojejo ponoči, register za ptice pomembnih lokalitet, register favnistično zanimivih opazovanj in register ogroženih ptic. Vsak od teh programov ali metod ima enega ali več obrazcev. Namen programa je povezati, kolikor je le mogoče, vse skupaj do kompatibilnosti podatkov, ki jih dobimo s posameznimi metodami. Program vodi Finski prirodoslovni muzej, vsak opazovalec je pri njem posebej registriran.

Posamezne metode so predstavljene pregledno in jedrnat, morda edina pomanjkljivost so premalo poudarjene najbolj pomembne prvine opazovanj, ki pa jih tako ali tako ni težko izluščiti iz teksta. Praktičnih navodil ne manjka, navedena je tudi literatura, na koncu poglavja pa še vzorec obrazca za dano metodo in navodila za izpolnjevanje.

V dodatku je seznam 3 + 3 črkovnih kod za latinska imena ptic, 6 črkovnih kod za krajevna imena na Finskem, popis gozdnih habitatov in nacionalna 10 × 10 in 50 × 50 km mreža.

Priročnik (angleška izdaja) ima tudi ambicijo poenotiti sistematiko opazovanj na evropskem nivoju. Morda bi bilo pametno, da bi o tem razmislili tudi v Sloveniji. *Primož Kmecl*

Ornitologia de Angola

A. A. da Rosa Pinto: ORNITOLOGIA DE ANGOLA

1^o Volume (non passeres)

Lisboa 1983, 700 strani

To velikoformatno (30,5 × 23,5 cm), zajetno (736 strani) in lepo (48 celostranskih akvarelov) knjigo o pticah Angole mi je pred kratkim podaril mini-

ster za znanost in tehnologijo gospod P. Tancig. Pa tudi če tega prikaza ne bi bil obljubil, bi ga za *Acrocephalus* pripravil ne glede na leto izida prvega dela te knjige, kajti avtor tega monumentalnega dosežka, da Rosa Pinto, ki je v njej popisal 1137 taksomov, od tega 90 za Angolo in nekaj tudi za znanost novih podvrst, si je to nedvomno zaslužil.

Tako se nam že na začetku vsiljuje vprašanje, kako je sploh mogoče v teh današnjih hitrih in površnih časih napisati takšno obsežno in tako temeljito delo, kot je *Ornitologia de Angola*. Začuden izvem, da je Jose Vicente Barbosa du Bocage, profesor na Politehniku in direktor Narodnega muzeja v Lizboni, že med letoma 1877–81 napisal znamenito knjigo v dveh delih z naslovom *Ornithologie d'Angola*. Z njim se je na portugalsko afriški ornitološki sceni prikazal zbiralec in raziskovalec Jose Alberto d'Oliveira Anchieta, ki je v tridesetih letih delovanja zbral 4386 mehov 560 vrst, od katerih je bilo 46 tedaj novih za Angolo. Za tem je nastopilo polstoletno obdobje, ko angolske ornitofavne ni raziskoval in popisoval noben Portugalec, seveda pa so to počeli avanturistični znanstveniki drugih narodov. Za nadaljnje delo na tem zoogeografskem področju je bila vsekakor odločilna ustanovitev Znanstvenega raziskovalnega inštituta Angole leta 1957, oziroma njenega ornitološkega oddelka leto dni kasneje. Tako je da Rosa Pinto kot vodja tega oddelka skupaj s sodelavci v 12 letih zbral več kot 40.000 mehov in se lotil pisanja te knjige. Vmes je leta 1963 anglež Traylor objavil *Check-list of Angolian Birds*, v kateri je navedenih 1047 taksomov (vrst in podvrst).

Angola se razprostira na 1,246.700 km². Prepreda jo več kot tisoč rek in potokov, najdaljša Zaire meri kar 5000 km. Fito- in zoogeografsko se po Chapinu zahoda Afrika deli na 11 regij, od katerih se pojavljata v Angoli le dve, obsežno področje brahistegijskih gozdov in ekološko zelo variabilno področje suhega jugozahoda, ki ga imenujejo tudi akacijska cona. V knjigi je predstavljenih dvanajst vegetacijskih tipov, predlagam, da si nekoliko podrobneje, z ornitološkimi očmi, ogledamo dva regijsko najbolj izrazita tipa. V odprtih gozdovih, imenovanih »miombo«, med 50 vrstami dreves prevladuje *Julbernardia paniculata* in 5 vrst iz rodu *Brachystegia*. Med drevesjem uspeva približno sto vrst grmovja in štiristo vrst trav in šašev. Za miombo veljajo kot ende-

mične naslednje vrste ptic: *Buccanodon anchietae*, *Lybius frontatus*, *Prodotiscus insignis*, *Anthoscopus ansorgei*, *Erythropygia barbata*, *Monticola angolensis*, *Eremomela atricollis*, *Muscucapa adusta*, *Myopornis bohemi*, *Lanius souzae*, *Neocichia gutturalis*, *Nectarinia oustaleti*, *Nectarinia chalybea*, *Nectarinia bocagei*, *Ploceus angolensis*, *Serinus gularis*, *Serinus mennelli*. V priobalni grmovnato travnati stepi, kjer leži tudi narodni park Iona s slovito dolino Rinos in eksperimentalno postajo v Karaculu, prevladuje grmovje iz rodu *Acacia*, značilne vrste ptic pa so: *Rhinoptilus africanus bisignatus*, *Pterocles namaqua*, *Mirafra sabota ansorgei*, *Lanius colaris subcoronatus* in *Fringillaria impetuani*.

Kar težko se je vživeti v nam tako tuj rastlinski in živalski svet, v katerem nam domače zvenijo le nekatera rodovna imena, mar ne? V Angoli gnezdiijo ptice med septembrom in marcem, tačas pa je med njimi tudi prezimujoča palearktična ornitofavna. Skupaj z našimi evropskimi predstavniki živi tam kar 11 vrst čebelarjev, 10 vrst zlatovrnk, 13 vrst vodomcev, 16 vrst kukavic in 17 vrst podhujk, če omenim le tiste, pri katerih bi ob pogledu nanje zagotovo samopozabljivo zazijali.

Knjiga *Ornitologia de Angola* se pričinja z mogočnim dvojezičnim (portugalsčina, angleščina) uvodom, ki ni samo uvod v spoznavanje ptic, ampak tudi silno informativen disput o zgodovini ornitologije v nekdanjih portugalskih kolonijah in Afriki nasploh, iskan geografski oris in poznavalsko napisan traktat o razširjenosti posameznih vrst ptic v tamošnjih habitatih. Po 136 straneh uvoda pričinja posebni del, žal le v portugalsčini, v katerem je predstavljenih 442 vrst iz reda nepevk. Poleg znanstvenega in portugalskega imena je zelo vidno zapisano tudi domače ime, največkrat v različnih dialektih, v zaglavju sledi okrajšana literatura za vsako vrsto, opis vrste z biometričnimi podatki, na kratko razširjenost, obsežno habitat (nekakšna mešanica tega, čemur pravimo biologija in ekologija vrste) ter na koncu reprodukcija. Ker je da Rosa Pinto delal na nagačenem gradivu, so pri mnogih vrstah zelo podrobno opisane tudi podvrste. V celotnem delu je tako opisanih 900 vrst oziroma 1137 form (vrst in podvrst). Z ovitka prvega volumna nas pozdravlja živopisani turako *Tauraco erythrolophus*, »ave tipicamente angolana«, v jeziki olunianeca in umbundo imenovan »onduva«. *Iztok Geister*

Ali papir prenese vse? Paper doesn't blush?

Spoštovani urednik!

Kar nekaj časa je preteklo, preden sem se odločil, da Vam napišem teh nekaj vrstic, misleč, ah, saj je samo ena nova med njegovimi mnogimi »cvetkami«. Pa vendar. 48. številka društvenega glasila *Acrocephalus* je sicer »zavidljivo špehnata«. Govori o najdbah novih slovenskih gnezdilk, o pojavljanju te ali one vrste, rubrika »Iz ornitološke beležnice« je čedalje bolj pestra. Iz tistih nekaj zabeležk nekoč jih sedaj premore 12 strani. V tej isti številki je na strani 95 objavljeno urednikovo mnenje, tri strani naprej pa ta ista oseba razpravlja o imenih slovenskih ptic. Poglejmo si Vaše osebno mnenje. Nič posebnega, boste dejali, le da sem o možnostih – te se pojavljajo in se še bodo – kako z zapisom preslepiti komisijo, govoril z Vami pred izidom 48. številke. To, na kar sem Vas opozarjal, pa ste spretno vpletli v tekst, kjer sem med drugim omenjen kot opazovalec neke vrste in na zgoraj navezujoče se sleparstvo prvi »javni« uporabnik ornitomanskega (o ornitomaniji v nadaljevanju) pristopa. Mislim, da tu ne gre govoriti o kakršnikoli lakoničnosti, temveč samo o tem, kaj se je v tistem trenutku moglo videti. Ni se dosti videlo. Včasih, ko opazujem, se mi zgodi, da prepoznam kakšno vrsto »kar tako« in bi v tistem trenutku težko razložil ali opisal, po čem sem jo prepoznal. Smo pač različni. Eni se o bežnem srečanju razpišejo, drugi pa morda večje doživetje napišejo v strnjeni obliki. Opis intimnega doživetja pa kaj malo koristi bralcem, ker je tako svojstven. Nekoč sem ob čisto posebni priliki svetoval ornitologom, da si preberejo knjigo Polonce Kovač »Vesoljsko jajce ali $1 + 1 = 5$ «. Nasvet je še vedno isti. Ne bo Vam žal.

Drugi problem, na katerega želim opozoriti, je tisto »Za konec še nekaj v premislek«. Ne razumem Vas, da ornitomanijo pojmuje kot nagnjenje k opazovanju novih vrst. Mar ne gre pri ornitomaniji, tako kot pri vseh manijah, za pretiravanje pri vlaganju svojega časa, sredstev in znanja. Ali se kleptomani hvali, da je kradel, če tega ne bi storil? In prav je, da je generična ornitološka bolezen – tako kot jo pojmem jaz – da ji le ne bi pošlo energije. »Golazni«, kot Vi imenujete opazovanja slovenskih ptičeslovcev – ornitoma-

nov, pa bi bilo bistveno manj, če bi pred desetimi leti imeli boljše optične pripomočke. Tudi tiste, ki je že objavljena v našem strokovnem in poljudnem slovstvu.

Komisiji za redkosti postavljam naslednje vprašanje: »Na kakšni osnovi so jo prepričali pisci opazovanj samic race rjavke (*Aythya marila*) v pravilnost determinacije?«

In preden sklenem svoje ogorčenje, naj se ustavim tudi pri glasilu *Acrocephalus*, katerega ste Vi urednik in sestavku o ptičjih imenih, katerega ste avtor tudi Vi. Kakšen smisel ima razpravljati o slovenskih imenih ptic na način, ki sodi tam, koder se prodaja v zaključku omenjeni božanski napitek. Komisija za terminološka vprašanja pri našem društvu je z objavo v glasilu *Acrocephalus* povabila vse člane k javni razpravi, tudi Vas. Kot urednik glasila ste si privoščili svoje mnenje kar objaviti. Bojazen, ogroženost ali urednikova samovoljnost? V reviji, ki zaradi ortodoksnosti, kaj vem za kaj se oslanjajoče, ni in ne bo nikoli strokovna. Že zavoljo tega ne, ker ne dovoljuje pisati prispevkov v konferenčnih jezikih, tujim avtorjem pa poslovenite kar cel prispevek. Da bi vsaj pripisali avtorja prevoda. Lahko je le glasilo, ki na svojstven način združenje slovenske ptičarje. Tistih nekaj strani pa bi bilo bolje zapolniti z ornitološkimi beležnicami.

In ne nazadnje, zakaj ne bi komisiji za redkosti olajšali delo. Na teren vzemimo puške! Napak bo veliko manj. In še za konec. Poigrajmo se z imenom *Acrocephalus*. Pa naj bo za spremembo kar *Agrocephalus*. papir prenese vse, mar ne?

Iztok Škornik

Odgovor urednika Editor's reply

Žal mi je, da gospod Škornik ni razumel mojega komentarja. V njem sem zagovarjal njegov pristop k opazovanju ptic. Da naj svoj prispevek o opazovanju rdeče lastovke dopolni, sem ga prosil predvsem zato, ker je predsednik komisije za redkosti imel pomislek o verodostojnosti opazovanja.

Ni mi pa žal, da sem kolego Škornika celo desetletje zagovarjal pred vsemi, ki se jim je s svojim vedenjem zameril. Dosegel sem tudi, da je odstopil od objave nekaterih najbolj nestrpnih prispevkov. Od objave tega njegovega prispevka pa jaz ne odstopim. *Iztok Geister*

Kam takoj sporočiti pomembne podatke?
uvajamo

NEMUDNE ORNITOLOŠKE LINIJE

selitev, najdba obročka, kadavra

061 / 218-886 int. 297

gnezditev

064 / 47-170

prezimovanje

061 / 262-982

ujede

064 / 41-867

posegi v naravo

062/29-086

Če vam pri prvem poskusu ne uspe vzpostaviti kontakta
z ornitologom, sporočite svojo telefonsko številko
ali naslov.



VSEBINA

CONTENTS

Uvodnik (P. Trontelj)	113	Leading article (P. Trontelj)
Mušja listnica <i>Phylloscopus inornatus</i> , ugotovljena tudi v Sloveniji (D. Šere)	114	Yellow-browed Warbler <i>Phylloscopus inornatus</i> confirmed also in Slovenia (D. Šere)
Nova kolonija rečnega galeba <i>Larus ridibundus</i> in navadne čigre <i>Sterna hirundo</i> v Hočah pri Mariboru (M. Vogrin)	121	A new colony of Black-headed Gull <i>Larus ridibundus</i> and Common Tern <i>Sterna hirundo</i> at Hoče near Maribor (M. Vogrin)
Kolonija galebov in čiger v Hočah uničena! (M. Vogrin)	123	Colony of gulls and terns at Hoče destroyed! (M. Vogrin)
Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog in Pečka (M. Perušek)	124	Birds of Rajhenavski Rog, the remains of Slovene virgin forest (M. Perušek)
Rjava Cipa <i>Anthus campestris</i> gnezdi tudi na Notranjskem (S. Polak)	137	Tawny Pipit <i>Anthus campestris</i> breeding also in Inner Slovenia (S. Polak)
Pegasta sova <i>Tyto alba</i> in lesna sova <i>Strix aluco</i> v gradovih severovzhodne Slovenije (A. Šorgo)	139	Barn Owl <i>Tyto alba</i> and Tawny Owl <i>Strix aluco</i> in the castles of NE Slovenia (A. Šorgo)
Kadavri najdeni v severovzhodni Sloveniji (M. Vogrin)	141	Cadavers found in NE Slovenia (M. Vogrin)
Iz ornitološke beležnice	148	From the ornithological notebook:
<i>Gavia arctica</i> , <i>Podiceps cristatus</i> , <i>P. grisegena</i> , <i>P. auritus</i> , <i>P. nigricollis</i> , <i>Tachybaptus ruficollis</i> , <i>Phalacrocorax pygmeus</i> , <i>Egretta gerzetta</i> , <i>Ciconia ciconia</i> , <i>C. nigra</i> , <i>Platalea leucorodia</i> , <i>Anser fabalis</i> , <i>Anas crecca</i> , <i>A. acuta</i> , <i>Netta rufina</i> , <i>Somateria mollissima</i> , <i>Clangula hyemalis</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Milvus migrans</i> , <i>M. milvus</i> , <i>Gyps fulvus</i> , <i>Circus aeruginosus</i> , <i>C. cyaneus</i> , <i>Buteo buteo</i> , <i>Falco tinnunculus</i> , <i>F. vespertinus</i> , <i>F. peregrinus</i> , <i>Grus grus</i> , <i>Recurvirostra avosetta</i> , <i>Himantopus himantopus</i> , <i>Calidris temminckii</i> , <i>Tringa ochropus</i> , <i>Larus ridibundus</i> , <i>L. canus</i> , <i>L. cachinnans</i> , <i>L. fuscus</i> , <i>Sterna sandvicensis</i> , <i>Strix uralensis</i> , <i>Apus apus</i> , <i>A. melba</i> , <i>Merops apiaster</i> , <i>Coracias garrulus</i> , <i>Drycopus martius</i> , <i>Galerida cristata</i> , <i>Ptyonoprogne rupestris</i> , <i>Riparia riparia</i> , <i>Anthus pratensis</i> , <i>A. spinoletta</i> , <i>Motacilla flava</i> , <i>Bombycilla garrulus</i> , <i>Cinclus cinclus</i> , <i>Troglodytes troglodytes</i> , <i>Luscinia megarhynchos</i> , <i>Phoenicurus ochruros</i> , <i>Monticola saxatilis</i> , <i>Sylvia atricapilla</i> , <i>Phylloscopus bonelli</i> , <i>Parus caeruleus</i> , <i>Nucifraga caryocatactes</i> , <i>Corvus c. corone</i> , <i>C. c. cornix</i> , <i>C. corax</i> , <i>Passer d. italiae</i> , <i>Fringilla montifringilla</i> , <i>Emberiza leucocephala</i> , <i>E. cirrus</i> , <i>E. calandra</i> , <i>E. hortulana</i> , <i>E. melanocephala</i>		
Poročilo od koderkoli: Slivniško jezero (M. Vogrin)	168	Reports from here and there: Lake Slivnica (M. Vogrin)
Dokumenti: Inšpekcija pri preparatorjih (V. Luskovec)	169	Documents: Supervision of taxidermists (V. Luskovec)
Ptičji kvadrat (M. Vogrin)	173	Bird puzzle (M. Vogrin)
Društveni izlet na Cerkniško jezero (D. Šere)	173	Association's trip to Lake Cerknica (D. Šere)
Društvena kronika marec-oktober 1991 (A. Sovinc)	174	Association chronicle March-October 1991 (A. Sovinc)
Nove knjige:	175	New books:
Vögel und Säugetiere Österreichs (I. Geister), Il Grifone sulle Alpi (J. Gregori), Ptaki polski (T. Jančar), Monitoring Bird Population (M. Kmecl), Ornitologia de Angola (I. Geister).		
Ali papir prenese vse? (I. Škornik)	180	Paper doesn't blush? (I. Škornik)
Odgovor urednika (I. Geister)	180	Editors's reply (I. Geister)
Fotografija na naslovnici: Črnorepi kljunač <i>Limosa limosa</i> (A. Bibič)		
Front cover: Black-tailed Godwit <i>Limosa limosa</i> (A. Bibič)		